Kejsarn av Portugallien. En värmlandsberättelse

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag. Stockholm 1914

SELMA · LAGERLÖF·

KEJSARN

AV

PORTUGALLIEN

I.

Det klappande hjärtat.

DET KLAPPANDE HJÄRTAT.

Hur gammal han än blev, så kunde Jan Andersson i Skrolycka aldrig tröttna på att berätta om den dagen, då den lilla flickan hans kom till världen.

Tidigt på morgonen hade han varit ute och hämtat barnmorskan och andra hjälpare, men sedan hade han hela förmiddagen och ett gott stycke in på eftermiddagen suttit på huggkubben i vedskjulet utan något annat att göra än att vänta.

Ute regnade det, så att det stod som spön i backen, och det var inte utan, att han fick sin del med av regnvädret, fast det skulle heta, att han satt under tak. Det kom in till honom som fukt genom de otäta väggarna och som dropp från det gistna taket, och rätt som det var, kastade blåsten in över honom en hel störtsjö genom den dörrlösa vedskjulsöppningen.

»Jag undrar just om nån tänker, att jag är glad åt å ta emot det här barnet,» mumlade han, där han satt, och med detsamma sparkade han till en liten vedpinne, så att den flög ända ut på gården. »För det är allt nätt opp den värsta olycka, som jag kunde råka ut för. När vi gifte oss, Kattrinna å jag, så var det, för det att vi hade tröttnat på å gå som dräng å piga hos Erik i Falla å ville sätta fötterna under eget bord, men visst inte, för att vi skulle få barn.»

Han böjde ner huvudet i händerna och suckade tungt. Det var klart, att köld och väta och den långa, ledsamma väntan gjorde sitt till att försätta honom i dåligt humör, men det var långt ifrån hela orsaken. Det var riktigt allvar med hans klagan.

»Arbeta,» tänkte han, »arbeta får jag göra alla dar från morron te kväll, men hittills har jag teminstingen fått fred om nätterna. Nu kommer väl barnungen te å skrika, så jag inte får nån ro då heller.»

Efter detta kom en än starkare förtvivlan över honom. Han tog händerna från ansiktet och vred dem om varandra, så att det knakade i knogarna.

»Ända tess nu har det gått bra ihop för oss, därför att Kattrinna har kunnat gått bort på arbete, hon som jag. Men nu blir hon ju tvungen te å sitta hemma å se efter barnet.»

Han stirrade framför sig så mörkt, som om han hade sett hungersnöden komma smygande över gårdsplanen för att tränga in i stugan.

»Ja,» sa han, och nu slog han båda nävarna hårt mot huggkubben för att bestyrka sina ord, »jag säjer bara det, att om jag hade vetat den gången, när Erik i Falla kom te mej å erbjöd mej te å få bygga på hans mark å gav mej lite skräptimmer te å sätta opp stugan med, om jag hade vetat då, att detta här skulle bli följden, så hade jag hellre sagt nej te alltsammans å bott kvar på stallkammarn i Falla i all min tid.»

Det var starka ord, detta, det kände han, men han hade ingen lust att ta dem tillbaka.

»Om det hände nån slags – – – , började han, för nu hade det gått så långt med honom, att han ville säga, att det inte skulle vara honom emot, om barnet på något sätt förolyckades, innan det kom till världen. Men han hann aldrig tala ut. Han blev avbruten av ett litet pipande från andra sidan väggen.

Vedskjulet var sammanbyggt med stugan, och när han nu hörde efter, kom det ena pipandet efter det andra där inifrån. Han begrep förstås genast vad detta betydde, och nu blev han sittande tyst en lång stund utan att visa varken sorg eller glädje. Till sist ryckte han litet på axlarna.

»Ja, nu är det kommet då,» sa han, »å nu måtte jag väl i Guds namn få slippa in i stugan å värma mej.»

Men den lindringen kom inte så snart heller, utan det blev återigen att sitta och vänta timme efter timme.

Regnet höll på att strömma såsom förut, blåsten tog till, och fastän det bara var i slutet av augusti, kändes det lika ruskigt som en novemberdag.

Till råga på allt kom han om en stund in på något annat, som gjorde honom än mer bedrövad. Han började på att känna sig ringaktad och tillbakasatt.

»Det är tre hustrur utom barnmorskan där inne hos Kattrinna,» sa han halvhögt. »Di kunde väl ändå ha gjort sej besvär, nån åv dom, te å komma å säja mej om det är pojke eller tös.»

Han satt och lyddes efter hur de gjorde upp eld i spisen. Han såg, att de sprang till källan efter vatten, men att han fanns till, låtsade ingen om.

Rätt som det var, slog han händerna för ögonen och började vagga fram och tillbaka.

»Min snälla Jan Andersson,» sa han, »vad är det för fel med dej? Varför går allting så illa för dej? Varför har du alltid så ledsamt? Å varför fick du inte gifta dej med en vacker ung flicka i stället för med den gamla Lagårds-Kattrinna hos Erik i Falla?»

Han var så genombedrövad. Det trängde till och med ett par tårar fram mellan fingrarna.

»Varför är du så lite ansedd i socken, min snälla Jan Andersson? Varför blir du alltid tebakasatt för andra? Du vet, att det finns di, som är likaså fattiga som du å likaså klena te å arbeta, men ingen blir så förbisedd som du. Vad kan det vara för fel på dej, min snälla Jan Andersson?»

Detta var en fråga, som han hade gjort sig ofta förr, fast förgäves. Han hade nog inte något hopp, att han skulle finna svaret på den nu heller. Kanske det inte var något fel på honom, när allt kom omkring? Kanske rätta förklaringen var den, att både Gud och människor var orättvisa mot honom?

När han hade kommit in på den tanken, tog han händerna från ögonen och försökte ge sig en morsk uppsyn.

»Om du nånsin mer får komma in i din stuga igen, min snälla Jan Andersson,» sa han, »så ska du inte så mycke som se åt barnungen. Du ska bara gå fram te spisen å ställa dej där å värma dej utan å säja ett ord.»

»Eller tänk, om du skulle ta å gå din väg! Du behöver ju inte sitta här längre nu, när du vet, att allt är överståndet. Tänk, om du skulle visa Kattrinna å di andra kvinnfolkena, att du är karl för din hatt – – –

Han skulle just till att resa på sig, då mor i Falla visade sig i vedskjulsöppningen. Hon neg så vackert och bad, att han skulle komma in i stugan och se på barnet.

Om det inte hade varit mor i Falla själv, som hade framfört bjudningen, så är det ovisst om han hade gått in, så ond som han var. Men henne följde han ju med, fast utan att göra sig någon brådska. Han bjöd till, så gott han kunde, att ta på sig den uppsynen och den hållningen, som Erik i Falla hade, när han gick över sockenstugugolvet för att lägga sin sedel i valurnan, och det lyckades honom ganska bra att se lika högtidlig och sur ut.

»Var så god, Jan!» sa mor i Falla, och därmed slog hon upp dörrn till stugan. På samma gång steg hon åt sidan för att låta honom gå före.

Vid första blicken såg han, att det var fint och uppstädat där inne. Kaffepannan stod ytterst på spishällen för att svalna, och på bordet vid fönstret var det dukat med mor i Fallas kaffekoppar på en snövit duk. Kattrinna låg i sängen, och två andra hustrur, som hade varit där för att hjälpa till, stod och tryckte sig upp mot väggen, för att han skulle ha fri utsikt över alla anordningarna.

Mitt framför kaffebordet stod barnmorskan med ett bylte på armen.

Han kunde inte låta bli att tycka, att det såg ut, som om han den här gången skulle vara den förnämsta i laget. Kattrinna såg bort till honom med en mild blick, som ville hon fråga om han var nöjd med henne. Alla de andra vände också ögonen mot honom, liksom väntade de beröm för allt det besvär, som de hade gjort sig för hans skull.

Men det går inte så lätt att bli glad, när man har suttit och varit ond och frusen en hel dag. Han kunde inte få bort Erik i Fallas min ur ansiktet och blev stående utan att säga ett ord.

Då tog barnmorskan ett steg framåt. Och stugan var inte större, än att hon med det enda steget kom alldeles intill honom och kunde lägga barnet i armarna på honom.

»Här ska Jan få se på e lita jänta, å det e, som heter duga,» sa hon.

Där stod han nu och höll mellan sina händer någonting, som var varmt och mjukt och inrullat i en stor schal. Schalen var så pass undanviken, att han såg det lilla rynkiga ansiktet och de små vissna händerna. Han stod och undrade vad kvinnfolken menade att han skulle ta sig till med det här, som barnmorskan hade lagt i famnen på honom, då han fick en stöt, så att både han och barnet skakade till. Den kom inte från någon av de andra, men om den gick från den lilla flickan över till honom eller från honom till den lilla flickan, det kunde han inte reda ut för sig.

Strax efteråt började hjärtat på att klappa i bröstet på honom, såsom det aldrig förr hade gjort, och med detsamma var han inte längre frusen, och inte kände han sig ledsen och bekymrad och inte ond heller, utan allt var bra. Det enda, som oroade honom, var, att han inte kunde begripa varför det skulle dunka och slå på det sättet i bröstet på honom, då han varken hade dansat eller sprungit eller klättrat i branta berg.

»Kära ni,» sa han till barnmorskan, »lägg handen här, å känn efter! Jag tycker, att hjärtat slår så konstigt.»

»Det är riktig hjärtklappning,» sa barnmorskan. »Kanske att ni brukar ha så ibland?»

»Nej, jag har aldrig haft det förr,» försäkrade han. »Aldrig på det här sättet.»

»Mår ni illa då? Har ni ont nånstans?»

Nej, det hade han ju inte.

Då kunde barnmorskan inte förstå vad det var för fel med honom. »Jag ska i alla fall ta barnet ifrån er,» sa hon.

Men då kände Jan, att barnet det ville han inte lämna ifrån sig.

»Nej, låt mej ha kvar den lilla flickan!» sa han.

Med detsamma måtte kvinnfolken ha läst något i ögonen på honom eller hört någonting i rösten, som gjorde dem glada, för barnmorskan drog på munnen, och de andra rent av storskrattade.

»Har Jan aldrig förr tyckt så mycke om nån, så att ni har fått hjärtklappning för dens skull?» sa barnmorskan.

»Neej,» sa Jan.

Men i samma stunden begrep han vad det var, som hade satt hjärtat i gång på honom. Och inte nog med det, utan han började också ana vad som hade varit felet med honom i hela hans liv. För den, som inte känner av sitt hjärta varken i sorg eller i glädje, den kan säkert inte räknas som en riktig människa.

KLARA FINA GULLEBORG.

Nästa dag stod Jan i Skrolycka flera timmar i stugdörrn och väntade med den lilla flickan på armen.

Det var en lång väntan, detta med, men nu var allt så annorlunda mot i går. Nu stod han där i så gott sällskap, att han varken kunde bli trött eller utledsen.

Han kunde inte beskriva hur gott det kändes att hålla den lilla varma kroppen tryckt intill sig. Han tyckte, att han allt hittilldags hade varit rätt osmaklig och bitter också för sig själv, men nu fanns det bara salighet och sötma inom honom. Han hade aldrig vetat om, att man kan bli så förljuvligad av att tycka riktigt om någon.

Han hade inte ställt sig där i dörröppningen utan ärende, som man kan förstå. Det var en viktig sak, som han skulle söka att få avgjord, medan han stod där.

Hela förmiddagen hade han och Kattrinna försökt att välja namn åt barnet. De hade hållit på både länge och väl, men de hade inte kunnat bestämma sig.

»Jag ser mej ingen annan råd, än att du får ta jänta å ställa dej på tröskeln med’na,» hade Kattrinna sagt till sist. »Å så får du fråga det första kvinnfolk, som går här förbi, vad hon heter. Det namnet, som hon då nämner, får vi ge flickan, vilket det så är grovt eller fint.»

Men nu låg ju stugan litet avsides. Det var inte så vanligt, att någon gick förbi hos dem. Jan fick stå både länge och väl i dörröppningen, utan att det kom någon. Det var en gråvädersdag nu också, men det föll inte något regn, och det var inte blåsigt och kallt, utan snarast litet kvalmigt.

Om inte Jan hade stått med den lilla flickan i sina armar, så skulle han ha misströstat om alltsammans.

»Min snälla Jan Andersson,» skulle han ha sagt till sig själv, »kommer du inte ihåg, att du bor borta vid Duvsjön i Askedalarna, där det inte ligger mer än en enda riktig bondgård å annars bara små backstugor å fiskarkojor? Vem finns det här, som har ett så fint namn, att du vill ge det te den lilla flickan?»

Men när det nu gällde dottern, så tvivlade inte Jan på att allt skulle gå bra. Han stod och tittade neråt Duvsjön utan att vilja se hur avstängd från hela bygden den låg i sin bergkittel. Det kunde ju ändå hända, att det skulle komma någon herrskapsmänniska med ett grant namn roende från Duvnäsbruket där nere vid södra ändan av sjön. Bara för den lilla flickans skull var han nästan säker på att det skulle gå så.

Barnet sov hela tiden, så för den delen kunde han stå där och vänta, hur länge han ville. Men värre var det med Kattrinna. Hon undrade och frågade gång på gång om ingen kom. För nu gick det väl inte an, att han stod ute längre med jäntan.

Jan vände ögonen uppåt Storsnipa, som steg rakt upp ur de små hagarna och åkertäpporna i Askedalarna och vaktade över dem som ett fästningstorn för att hålla alla främmande på avstånd. Det kunde ju ändå hända, att några fina fruntimmer, som hade varit uppe på berget och sett på den granna utsikten, kunde gå vilse på nervägen och förirra sig bort till Skrolycka.

Han lugnade Kattrinna, så gott han kunde. Det gick ingen nöd varken på honom eller barnet. När han nu hade stått där så länge, ville han gärna vänta en stund till.

Inte en människa syntes, men han var viss om att bara han höll ut, så skulle han få hjälp. Det var inte möjligt annat. Det skulle inte ha förundrat honom, om en drottning hade kommit farande i guldkaret genom berg och snår för att ge sitt namn åt den lilla flickan.

Det led om än en stund, men nu kände han på sig, att det snart var kvällsdags, och då kunde han inte få stå där längre.

Kattrinna kunde se på klockan inne i stugan, och hon gav sig återigen till att be honom komma in.

»Ge dej bara te tåls ett ögonblick!» sa han. »Jag tycker, att det skymtar fram nånting borta i väster.»

Det hade varit mulet hela dagen, men just i den stunden hände det, att solen bröt fram ur molnen och sände ett par strålar ner till barnet.

»Jag undrar inte på att du vill se på jänta ett slag, innan du går ner,» sa Jan till solen. »Hon är allt värd å titta på.»

Solen bröt fram allt skarpare och kastade ett rött sken över både barn och stuga.

»Kanske att du till å med vill vara gudmor åt'na?» sa Jan i Skrolycka.

Solen svarade just ingenting på detta. Hon lyste fram stor och röd än en gång, men så drog hon molnslöjan över sig och försvann.

Då hördes Kattrinna återigen. »Var det nån där? Jag tyckte, att du talte ve nån. Du får allt komma in nu.»

»Ja, nu kommer jag,» sa han och trädde in med detsamma. »Det var en så fin herrskapsmänniska, som gick förbi. Men det var så brått för'na, så jag hann knappt säja go'dag, förrn hon var borta igen.»

»Kära då! Det var bra förargligt, när vi nu har väntat så länge. Du hann väl inte å fråga'na vad hon hette?»

»Jo, hon hette Klara Fina Gulleborg, så mycke fick jag ur'na.»

»Klara Fina Gulleborg! Det blir väl ett för grant namn, det,» sa Kattrinna, men hon gjorde ingen vidare invändning.

Men Jan i Skrolycka var rent häpen över sig själv, som hade kunnat hitta på något så fint som att ta solen till

gudmor. Ja, han hade blivit en annan människa i det ögonblicket, då den lilla flickan blev lagd i armarna på honom.

DOPET.

När den lilla flickan från Skrolycka skulle till prästen för att döpas, bar sig Jan, far hennes, så dumt åt, att han höll på att få bannor både av Kattrinna och gudföräldrarna.

Det var Erik i Fallas hustru, som skulle bära barnet till dopet. Hon åkte till prästgården med den lilla flickan i sina armar, och Erik i Falla själv gick bredvid kärran och körde. Den första vägbiten ända fram till Duvnäs bruk var ju så dålig, att den knappt kunde kallas för väg, och Erik i Falla ville vara försiktig, då han hade det odöpta barnet att köra för.

Jan i Skrolycka hade stått och sett på avfärden. Han hade själv hämtat ut barnet ur stugan, och ingen visste bättre än han vad det var för ett präktigt folk, som nu tog hand om det. Han visste, att Erik i Falla var likaså säker som körkarl som i allt annat, och om mor i Falla visste han, att hon hade fött och vårdat sju barn, så att han borde inte ha känt den minsta oro.

Men när de väl var borta och Jan igen hade tagit till med dikningen på Erik i Fallas träde, då kom det en sådan förskräcklig ängslan över honom. Tänk, om Erik i Fallas häst skulle skena, eller tänk, om prästen skulle tappa barnet, när han tog emot det av gudmodern, eller tänk, om mor i Falla skulle lägga för många schalar omkring den lilla flickan, så att hon vore kvävd, då de kom fram till prästgården med henne!

Han sade till sig själv, att det var orätt, att han gjorde sig sådana bekymmer, då han hade Erik i Falla och hans hustru till gudfolk. Men oron ville inte ge med sig. Och rätt som det var, satte han ifrån sig spaden och gav sig i väg till prästgården, just sådan som han gick och stod. Han tog genvägen över höjden, och han skyndade sig så, att när Erik i Falla kom körande in på stallgården hos prästens, så var Jan Andersson i Skrolycka den första, som hans ögon mötte.

Det är ju inte alls passande, att far eller mor är med, då barn skall döpas, och Jan såg strax, att de i Falla blev misslynta över att han hade sprungit till prästgården. Erik vinkade inte fram honom för att få hjälp med hästen, utan spände själv ifrån, och mor i Falla lyfte barnet högt på armen, och utan att säga ett ord till Jan gick hon uppför backen in i prästgårdsköket.

När gudföräldrarna inte ville låtsa om honom, tordes Jan inte närma sig dem. Men han hörde ett litet pip ur byltet, när grannmoran gick förbi, så att han fick åtminstone veta, att barnet inte hade blivit kvävt på vägen.

Han tyckte själv, att han bar sig dumt åt, som inte gick hem med detsamma, men nu kände han sig så säker, att prästen skulle tappa barnet, så att han blev nödsakad att stanna.

En stund väntade han på stallgården, sedan gick han upp till manbyggningen och trädde in i förstugan.

Det är så opassande, som något kan vara, att fadern kommer med in till prästen, framför allt då han har sådant gudfolk för sitt barn som Erik i Falla och Erik i Fallas hustru. Och när dörrn till prästens ämbetsrum gick upp och Jan Andersson i Skrolycka i sina dåliga arbetskläder sakta sköt sig in i rummet, strax efter att prästen hade börjat läsningen, så att det inte var någon möjlighet att köra ut den inträdande, då lovade sig båda gudföräldrarna, att bara de kom hem, skulle han få veta hur illa han hade burit sig åt.

Det gick med dopet, som det skulle, utan det minsta tillbud till olycksfall, och Jan Andersson hade alls ingenting för, att han hade trängt sig in. Strax innan akten var slut, öppnade han dörrn och sköt sig sakta ut igen i förstugan. Han såg ju, att allt gick lyckligt och väl honom förutan.

Om en liten stund kom Erik i Falla och hans hustru också ut i förstugan. De skulle gå över till köket, där mor i Falla hade klätt av barnet alla överflödiga schalar.

Erik i Falla gick före och öppnade köksdörrn för hustrun, men som han detta gjorde, kom två kattungar rusande ut i förstugan och tumlade över varandra rätt framför fötterna på mor i Falla, så att hon kom att snava över dem och höll på att falla framstupa. Hon hann just tänka: »Nu faller jag med barnet, å det slår ihjäl sej, å jag blir olycklig i alla mina dar,» då en kraftig hand fick fatt i henne och höll henne uppe. Och när hon såg sig om, så fann hon, att hjälparen var Jan Andersson i Skrolycka, som hade stannat i förstugan, alldeles som om han visste, att här skulle han komma att behövas.

Innan hon hann att sansa sig och säga något till honom, var han borta. Och när hon och hennes man kom hemkörande, stod han igen och dikade.

Han hade känt på sig, att då det där olyckstillbudet var tillbakaslaget, kunde han tryggt gå hem.

Men varken Erik eller mor i Falla sade något till honom om att han hade burit sig opassande åt. I stället bjöd mor i Falla in honom på kaffe, just så lerig och nersmord som han gick där ute på det höstsura trädet.

VACCINERINGEN.

När den lilla flickan från Skrolycka skulle vaccineras, var det ingen, som satte i fråga annat, än att Jan, far hennes, skulle få gå med, då han själv så ville. Vaccinationen skulle försiggå en kväll långt fram i augusti, och det var så mörkt redan, när Kattrinna gick hemifrån, att hon var glad att ha någon med sig, som kunde hjälpa henne över stättor och diken och alla andra svårigheter på den eländiga vägen.

Det var vaccineringsmöte hos Erik i Falla, och mor i Falla hade lagt ett så stort bål på spisen, att hon säkert ansåg, att hon inte behövde bestå annan upplysning, förutom ett smalt talgljus, som brann på ett litet bord, där klockarn skulle hålla till med sitt arbete.

Folket ifrån Skrolycka tyckte som alla andra, att det var ovanligt ljust i rummet, men i alla fall var det inte bättre beställt, än att mörkret stod som en gråsvart mur längs med väggarna och gjorde stugan mindre, än den var. Och i detta mörkret skymtade fram en hop kvinnor med barn, som inte var mer än årsgamla, och som måste bäras på armen, gungas och matas och skötas om på alla möjliga sätt.

De flesta höll på att rulla fram sina småttingar ur schalar och höljen. Sedan drog de av dem deras brokiga sitströjor och löste upp banden, som höll ihop skjortan, för att det skulle gå lätt att blotta deras överkropp, när klockarn kallade fram dem till vaccineringsbordet.

Det var märkvärdigt tyst i rummet, fastän det fanns så många små skrikhalsar samlade på ett ställe. De tycktes ha så roligt av att se på varandra, att de glömde bort att väsnas. Mödrarna återigen var tysta för att bättre höra vad klockarn sade. Han höll på och småpratade hela tiden.

»Det kan väl inte finnas något roligare än att fara omkring å vaccinera å titta på alla di vackra småbarnen,» sa klockarn. »Nu ska vi se om det är en fin årgång, som ni har att bjuda på.»

Han var inte bara klockare, utan också skollärare och hade bott i socknen all sin tid. Han hade vaccinerat mödrarna, läst med dem, sett dem konfirmeras och vigas, och nu skulle han vaccinera deras barn. Det var det första, som de små fick att göra med honom, som sedan skulle spela en så stor roll i deras liv.

Det tycktes vara en god början. Den ena modern kom fram efter den andra, satte sig på en stol bredvid bordet och höll sitt barn så, att ljusskenet föll på den nakna vänstra armen. Allt medan klockarn pratade, satte han därpå in de tre skårorna i det blanka, vita skinnet, utan att den lille gav ett ljud ifrån sig.

Sedan gick modern fram till spisen med barnet och stannade i närheten av brasan, för att vaccinen skulle torka in. Under tiden tänkte hon på vad klockarn hade sagt till henne om hennes barn: att det var stort och vackert och skulle göra heder åt gården, bli lika duktigt som far och farfar, ja, kanske än bättre.

Så fortsatte det i lugn och ro, ända tills turen kom till Kattrinna i Skrolycka att sätta sig vid vaccinationsbordet med sin Klara.

Den lilla flickan ville rakt inte veta av någon vaccinering. Hon skrek och slog och sparkade. Kattrinna hyssjade på henne, och klockarn talade milt och vänligt till henne, men hon var lika ostyrligt rädd.

Kattrinna måste bära bort henne och försöka att få henne lugn. En stor, stark pojke blev därpå vaccinerad utan att låta höra ett enda skrik, men då Kattrinna återigen kom fram med flickan, blev det samma elände. Hon kunde inte förmå barnet att hålla sig stilla så länge, att klockarn fick göra ett enda stick.

Det var ingen mer kvar nu att vaccinera utom Klara ifrån Skrolycka, och Kattrinna var alldeles över sig given för att hennes barn skulle bära sig så illa åt. Hon visste inte vad hon skulle ta sig till, då Jan helt hastigt kom fram ur mörkret vid dörrn.

Han tog barnet i sina armar, och Kattrinna steg upp från stolen och lämnade platsen åt honom. »Ja, försök du, om det går bättre för dej!» sa hon med litet försmädlig röst, för hon var inte den, som tyckte, att den lilla utslitna drängen hos Erik i Falla, som hon hade gift sig med, var bättre än hon själv på något sätt.

Men innan Jan satte sig ner, kastade han tillbaka tröjan, och nu visade det sig, att han hade kavlat upp skjortärmen där borta i mörkret, så att vänstra armen var bar.

Han ville så gärna bli vaccinerad, sa han. Han hade aldrig blivit vaccinerad mer än en gång, och det fanns ingenting i världen, som han var så rädd för som för smittkoppor.

I detsamma som flickan såg den nakna armen, blev hon stilla och stirrade på fadern med stora, kloka ögon.

Hon följde helt uppmärksamt med, då klockarn satte in de tre röda strecken i armen. Hon såg från den ena till den andra, och hon märkte väl, att fadern inte for så värst illa.

När Jan Andersson var färdig, vände han sig till klockarn.

»Nu är jänta så stilla, så klockarn kanske kan försöka sej på'na.»

Ja, klockarn försökte, och denna gången gick det bra. Flickan satt med samma förnumstiga min hela tiden och lät inte höra ett enda rop.

Klockarn var också tyst, ända tills han hade slutat sitt arbete. »Om Jan gjorde det där bara för att lugna barnet,» sa han, »så kunde vi ju ha låtsats – – –

Men då sa Jan: »Nej, vet klockarn, då hade det aldrig gått. Det finns inte maken te barn. Det är inte te å tänka, att en ska få'na te å tro på någe, som inte är vad det ger sej ut för å vara.»

FÖDELSEDAGEN.

Den dagen, då den lilla flickan fyllde året, gick Jan, far hennes, och dikade på Erik i Fallas träde.

Han försökte påminna sig hur det var förr, då han inte hade någon att tänka på, medan han arbetade ute på åkern, då han ännu inte hade det klappande hjärtat i bröstet, då han aldrig längtade och aldrig var orolig.

»Tänk, att en människa kan leva på det sättet!» sa han och föraktade sig själv:

»Ja,» fortfor han, »det är det enda, som det kommer an på. Om jag vore rik som Erik i Falla eller stark som Börje, som går här bredvid på åkern å dikar, så betydde det ingenting mot å ha ett klappande hjärta i bröstet.»

Han såg bort till sin kamrat, som var en ofantligt stark karl och kunde arbeta ungefär dubbelt så mycket som han själv. Därvid kom han att märka, att Börje denna dagen inte hade hunnit undan så raskt med dikningen, som han brukade.

De arbetade på beting. Börje åtog sig alltid mer än han och blev ändå alltid färdig ungefär samtidigt. Men i dag hade det gått långsamt för Börje. Han höll sig inte en gång jämsides, han hade blivit långt efter.

Men Jan hade också arbetat av alla krafter för att snart komma hem till den lilla flickan. I dag längtade han allt efter henne mer än vanligt. Hon var kvällssömnig, så att om han inte skyndade sig, kunde det hända, att hon hade somnat in för natten.

När Jan var färdig, såg han, att Börje knappast hade sitt beting halvgjort. Något sådant hade inte hänt på alla de år, som de hade arbetat tillsammans, och Jan blev så förvånad, att han gick fram till honom.

Börje stod nere i diket och strävade med att lossa en jordtorva. Han hade trampat på en glasbit och fått en djup skåra under foten. Han kunde inte uthärda att ha stöveln på sig, och man kan förstå ett sådant elände det skulle vara att stå och tvinga ner spaden i jorden med en sårig fot.

»Ska du inte ge dej med det där?» frågade Jan i Skrolycka.

»Jag är tvungen å bli färdig i dag,» sa den andre. »Jag får inte ut nån säd åv Erik i Falla, innan betinget är klart. Det är slut med rågmjölet för oss.»

»Ja; go' natt i dag då!» sa Jan.

Börje svarade inte. Han var så trött och förbi, att han inte en gång orkade säga ut den vanliga kvällshälsningen.

Jan i Skrolycka gick till kanten av åkern, men där stannade han. »Vad gör det den lilla flickan, om du kommer hem te hennes födelsedag?» sa han till sig själv. »Hon har det lika bra utan dej. Men Börje har sju barn hemma å ingen mat åt dom. Ska du låta dom svälta, för att du ska få komma hem å leka med Klara Gulla?»

Han ställde sig att arbeta bredvid Börje, men han var bra trött redan förut, så att det gick inte fort för honom. Det var närapå mörkt, innan de var färdiga.

»Nu sover Klara Gulla för länge sen,» tänkte han, då han äntligen tog det sista spadtaget.

»Go' natt i dag!» ropade han till Börje för andra gången.

»Go' natt,» sa Börje, »å tack för hjälpen! Nu går jag å tar ut råg genast. Å jag ska ge dej ett handtag en annan gång, var säker på det!»

»Jag vill ingen betalning ha. Go' natt nu!»

»Vill du inte ha näge för att du hjälpte mej? Vad är det åt dej, som är så schangtil?»

»Å, det är ... det är jäntas födelsedag i dag.»

»Å för det får jag hjälp med dikninga?»

»Ja, för det å för en annan sak också. Ja, go' natt!»

Han gick hastigt bort för att inte bli lockad att förklara vad detta andra var. Det brände honom på tungan att säga: »Det är inte bara Klara Gullas födelsedag, det är också mitt hjärtas.»

Men det var väl, att han inte kom att säga det, för Börje skulle säkert ha trott, att han hade blivit tokig.

JULMORGONEN.

När den lilla flickan var ett år och fyra månader gammal, tog Jan Andersson i Skrolycka henne med sig till kyrkan på julmorgonen.

Kattrinna, hustrun, tyckte nog, att tösen var bra liten för att komma till kyrkan, och var rädd för att hon skulle sätta till att skrika, såsom hon hade gjort på vaccineringsmötet. Men mannen fick sin vilja fram, eftersom det ändå var brukligt, att småbarnen följde med till julottan.

De gav sig alltså åstad med tösen vid femtiden på julmorgonen. Det var mulen himmel och mörkt som i en säck, men det var inte kallt, utan nästan ljumt i luften och alldeles stilla, såsom det brukar vara så där inemot slutet av december.

Till att börja med hade de att gå en liten trång stig mellan åkrar och hagar i Askedalarna. Sedan måste de följa den branta vintervägen över Snipaåsen, och först därefter kom de in på ordentlig väg.

Det stora tvåvåningshuset i Falla hade ljus i vartenda fönster, och det stod som en ledfyr för folket i Skrolycka, så att de kunde leta sig fram till Börjes stuga. Där träffade de på några av grannarna, som hade gjort i ordning bloss på julaftonen för att lysa sig med, och slöt sig till dem. Var blossbärare gick i spetsen för en liten skara människor. De flesta var tysta, men alla var glada till sinnes. De tyckte sig vara ute och vandra som de tre vise män, lysta av en stjärna, för att söka den nyfödde juda-konungen.

När de hade kommit upp på skogshöjden, hade de att gå förbi en stor sten, som en jätte nere i Frykerud hade kastat mot Svartsjö kyrka en julmorgon, fast den till all lycka hade flugit över kyrktornet och blivit liggande här på Snipaåsen. Nu, då kyrkovandrarna närmade sig den, låg stenen som vanligt nere på marken, men de visste alla, att under natten hade den varit upplyftad på tolv guldpelare, och trollen hade ätit och druckit och dansat under den.

Det var inte så roligt att gå förbi en sådan sten på julmorgonen, och Jan tittade bort till Kattrinna för att se om hon höll den lilla flickan säkert tryckt intill sig. Kattrinna gick trygg och lugn som vanligt och småpratade med en av grannarna. Hon tycktes inte alls tänka på vad detta var för en farlig plats.

Granarna var uråldriga och grova här uppe på höjden. Och när man såg dem i skenet från blossen, med stora snöklumpar på grenarna, kunde man inte undgå att märka, att flera av dem, som man förut hade trott vara träd, inte var annat än troll, med vassa ögon under de vita snöhättorna och med långa, skarpa klor stickande fram under de tjocka snövantarna.

Det gick an, så länge som de höll sig stilla, men tänk, om en av dem skulle sträcka ut en arm och rycka till sig någon, som gick förbi! De vuxna och gamla var det väl inte så farligt för, men Jan hade alltid hört, att trollen hade en stor kärlek för små, små människobarn, ju mindre, ju bättre.

Han tyckte allt, att Kattrinna höll den lilla flickan bra bekymmerslöst. Det var ingen konst alls för de stora, klobeväpnade trollhänderna att rycka barnet ifrån henne. Inte tordes han ta barnet ur hennes armar heller här

mitt på det farliga stället. Det kunde just ha kommit trollpacket att röra på sig.

Det började redan susa och viska från det ena trädtrollet till det andra. Det knarrade till uppe i grenarna, som om de skulle försöka sätta sig i rörelse.

Inte tordes han fråga de andra om de såg och hörde det, som han såg. Det kunde ha varit just den frågan, som hade satt liv i trollpacket.

I den våndan visste han bara en sak att ta sig till. Han började sjunga en psalm i skogen.

Han hade dålig sångröst och hade aldrig sjungit förr, så att någon hade hört det. Han var så klen att hålla tonen, att han inte en gång vågade sjunga i kyrkan, men nu måste han däran, det fick gå, hur det ville.

Han såg, att grannarna blev litet förvånade. De, som gick före, stötte till varandra och såg sig om. Det fick inte hindra honom, utan han måste fortsätta.

Men strax därpå viskade en av kvinnorna till honom: »Vänta lite, Jan, så ska jag hjälpa er!» Och så tog hon upp julpsalmen med rätt melodi och rätt ton.

Det ljöd vackert i natten mellan träden. De andra kunde inte låta bli, utan de stämde in, de också. »Var hälsad, sköna morgonstund, som av profeters helga mund är oss bebådad vorden!»

Då gick det liksom ett sus av ängslan genom trädtrollen. De sköt ner snöhuvorna, så att man inte mer såg de arga trollögonen, och de drog tillbaka de utsträckta klorna under granbarr och snö. När första versen hade klingat ut, var ingen i stånd att se, att det fanns annat än vanliga gamla ofarliga granträd på skogshöjden.

*

Stickblossen, som hade lyst folket från Askedalarna över skogen, var utbrända, då de kom till landsvägen. Men här gick man fram med ledning av de upplysta bondstugorna. När ett hus kom ur synhåll, strax glimmade ett annat fram på litet avstånd. De hade ljus utställda i alla fönster för att visa fattiga vandrare till rätta på kyrkvägen.

Till slut kom man då upp på en kulle, därifrån man kunde se kyrkan. Den låg där, med ljusskenet strömmande ut genom alla fönster, som en jättestor lykta. När de vandrande fick syn på den, blev de tvungna att stanna och dra efter andan. Efter alla små stugor och alla låga fönster, som de hade gått förbi, tyckte de, att kyrkan var så förunderligt stor och så förunderligt lysande.

Då Jan såg kyrkan, kom han ovillkorligen att tänka på ett fattigt folk i Palestina, som en natt hade varit ute och gått och burit med sig ett litet barn, deras enda tröst och glädje. De kom ifrån Betlehem, och de skulle gå till Jerusalem, därför att barnet måste omskäras i Jerusalems tempel. Men de var tvungna att smyga sig fram i mörka natten, därför att det var många, som stod efter det barnets liv.

Folket från Askedalarna hade gått hemifrån tidigt för att hinna fram före dem, som åkte, men i närheten av kyrkan blev de dock upphunna av dessa. De kom med frustande hästar och klingande bjällror och for förbi i flygande fläng, tvingande de stackars fotgängarna att ge sig upp i den höga snön.

Nu var det Jan, som bar barnet. Han måste oupphörligen springa undan för de åkande. Vandringen blev svår på den mörka vägen, men framför dem låg det strålande templet, och bara de kunde komma dit, var de trygga och bärgade.

Bakom dem hördes ett väldigt buller av dombjällror och hästtramp. Det kom en stor släde, förspänd med parhästar. I sitsen satt en ung herreman i svart päls och hög pälsmössa med sin unga fru vid sidan. Han

körde själv, men bakom honom stod kusken med ett brinnande bloss i handen. Han höll det högt i luften, lågan kastades bakåt av luftdraget och lämnade efter sig en lång svans av gnistor och rök.

Jan stod högt uppe på snökanten med barnet i famnen. Det såg vådligt ut, för hans ena fot sjönk plötsligen djupt ner i drivan, och han var nära att falla. Den åkande herrn drog häftigt in tömmarna och ropade till dem, som han hade kört från vägen.

»Ge hit barnet, så ska det få åka med mej till kyrkan!» sa han vänligt. »Det är farligt att gå å bära en liten, när det är så många åkande ute.»

»Tack!» sa Jan Andersson. »Men det går nog bra.»

»Vi ska sätta flickan här emellan oss, Jan,» sa den unga frun.

»Tack! Men det får vara.»

»Jaså, du törs inte lämna henne ifrån dej?» sa den åkande och for skrattande vidare.

Vandrarna fortsatte alltså, men deras färd blev allt farligare och besvärligare. Släde följde släde. Det fanns inte en häst i socknen, som inte var ute och skjutsade på julmorgonen.

»Du kunde ha låtit dom tatt jänta,» sa Kattrinna. »Jag är rädd för att du faller med’na.»

»Skulle jag ha låtit dom tatt barnet? Du vet inte vad du säjer. Såg du inte vem det var?»

»Vad skulle det ha varit för farligt å låta’na åka med brukspatrons på Duvnäs?»

Jan Andersson i Skrolycka tvärstannade. »Var det brukspatrons på Duvnäs?» sa han och såg ut, som skulle han ha vaknat ur en dröm.

»Visst var det han! Vem trodde du att det var?»

Ja, var hade Jan varit med sina tankar? Vad var det för ett barn, som han hade gått och burit på? Vart hade han ämnat sig? I vilket land var det han hade vandrat?

Han strök sig över pannan med handen och såg litet förlägen ut, då han svarade Kattrinna.

»Jag trodde, att det var kung Herodes av Judaland och Herodias, hans hustru!»

SCHARLAKANSFEBERN.

Då den lilla flickan i Skrolycka var så där en tre år gammal, fick hon en sjukdom, som nog tör ha varit scharlakansfeber, för hon var röd över hela kroppen och brände som eld, när man tog i henne. Hon ville ingenting äta och kunde inte heller sova, utan låg bara och yrade. Jan var inte i stånd att gå hemifrån, så länge som hon var sjuk, utan satt kvar i stugan dag efter dag, så att det såg ut, som om Erik i Fallas råg skulle bli otröskad det året.

Det var Kattrinna, som skötte tösen, som bredde över henne täcket, var gång hon hade kastat av sig det, och gav henne att dricka litet utspädd blåbärssaft, som hon hade fått låna av mor i Falla. När den lilla flickan var frisk, så var det mestadels Jan, som tog hand om henne. Men i samma ögonblick hon blev sjuk, tordes han inte komma nära henne. Han var ängslig, att han skulle göra henne illa och inte ta nog varligt på henne.

Men ut ur stugan gick han inte, utan han satt i vrån vid spisen och stirrade bort till den lilla sjuklingen.

Hon låg i egen säng, men hon hade bara ett par halmdynor under sig och inga lakan. Det var nog strävt och svårt för den lilla fina kroppen, som hade blivit ömtålig av utslag och svullnad, att ligga på de grova blångarnsöverdragen.

Det var så eget, att var gång Jan såg hur hon kastade sig fram och tillbaka i sängen, måste han tänka på det finaste han ägde i denna världen, som var hans söndagsskjorta.

Han ägde inte mer än en, som var av vitt, blankt lärft och hade styvt skjortbröst. Den var så väl sydd, att den kunde ha dugt åt brukspatronen på Duvnäs, och Jan höll den högt i vördnad. De andra plaggen, som han begagnade, var likaså grova som dynöverdragen, som den lilla flickan låg på.

Men det var bara galet att tänka på den där skjortan. Kattrinna skulle aldrig i världen gå in på att han fick förstöra den, för det var hon, som hade gett den till honom i brudgumsgåva.

Kattrinna gjorde nog ändå allt, vad hon förmådde. Hon lånade sig häst av Erik i Falla, lindade in den lilla flickan i schalar och täcken och for till doktorn med henne. Det var duktigt gjort av Kattrinna, men Jan kunde inte se, att det var till någon nytta. Inte kom det någon hjälp ur den stora droppflaskan, som hon hade med sig från apoteket, och inte heller från någon annan av doktorns ordinationer.

Det var kanske så, att man inte kunde få behålla en så märkvärdig gåva, som den lilla flickan var, om man inte var färdig att offra för henne det, som man hade bäst. Men det var inte så lätt att få en sådan människa som Kattrinna att förstå detta.

Den gamla Finn-Karin kom in i stugan en dag, medan flickan låg sjuk. Hon förstod sig på att bota sjukdom hos djur, som alla av finn-ras, och hon var inte heller så bet att trolla bort stolsteg och bölder och onda bettet. För andra sjukdomar ville man just inte anlita henne. Det var liksom inte rätt att begära hjälp av en trollkäring för annat än småkrämpor.

När hon kom in i stugan, såg hon ju strax, att barnet låg sjukt, och Kattrinna talade om för henne, att det hade scharlakansfeber, men det var ingen, som bad henne om ett gott råd.

Att föräldrarna var ängsliga och oroliga, det kunde hon nog se i alla fall, och när hon hade blivit fägnad med kaffe av Kattrinna och Jan hade gett henne en bit rulltobak, så sade hon alldeles av sig själv:

»Den här sjukdomen går det över min makt att bota. Men så mycke ska jag lära er, att ni kan ta reda på om det bär mot liv eller död. Håll er vakna te klockan tolv i natt, å sätt då ihop pekfingret å lillfingret på vänstra handen som en ögla, å se igenom den bort te flickungen! Ge då akt på den, som ligger breve’na i sängen, så får ni Veta vad ni har å vänta!»

Kattrinna tackade henne så vackert, för det är bäst att hålla sig väl med sådant folk. Men inte ett ögonblick ämnade hon göra, som hon var tillsagd.

Jan fäste ingen vikt vid rådet, han heller. Han tänkte inte på något annat än skjortan. Om han bara tordes för Kattrinna! Men det var ju omöjligt att be henne om att få riva sönder brudgumsskjortan. Inte kunde det göra den lilla flickan bättre, det förstod han ju, och om hon i alla fall skulle dö, så var det ju rent bortkastat.

Då det blev kväll, gick Katrinna och lade sig vid vanlig tid, men Jan hade inte ro att sova, utan satt uppe i sin vrå, som han brukade. Han såg hur Klara Gulla låg och våndades. Det var för grovt och för hårt, det, som hon hade under sig. Han tänkte, att det skulle vara ljuvligt att få bädda henne en bädd, som var kall och fin och glatt.

Skjortan låg nytvättad och obegagnad borta i klädkistan. Det gjorde ont i honom att veta den ligga där, men

det var ju inte rätt gjort mot Kattrinna heller att använda hennes gåva till lakan åt den lilla flickan.

Hur det nu var, så när klockan närmade sig midnatt och Kattrinna sov som djupast, gick han bort till kistan och tog fram skjortan. Först rev han ur den det styva skjortbröstet, och sedan slet han den i två delar. Den ena smög han under den lilla kroppen, och den andra bredde han ut mellan flickan och det varma, tjocka täcket, som hon hade över sig.

Sedan kröp han ihop igen i sin vrå och vaktade på henne som förut. Han hade inte suttit länge, förrän klockan slog tolv. Nästan utan att tänka på vad han gjorde höll han då upp fingrarna på vänstra handen som en ring framför ögonen och såg mot sängen.

Och se! Då satt där en liten naken Herrans ängel på sängkanten. Han var rispad och stucken av de grova sängkläderna, och han hade visst ämnat gå sin väg från alltsammans. Men nu vände han sig om och kände på den fina skjortan, strök över lärftet med båda händerna, och rätt som det var, svängde han benen inom sängkanten och lade sig ner igen för att vaka över barnet.

Men uppför den ena sängstolpen kom det på samma gång krypande något, som var svart och hemskt, och när det såg, att Herrans ängel var på väg att ge sig av, stack det upp huvudet över sänggaveln och grinade av glädje över att det skulle få krypa upp i sängen och lägga sig på hans plats.

När det sedan såg, att Herrans ängel tog igen vakten, vred det ihop alla sina lemmar, som skulle det lida avgrundens skarpaste kval, och så drog det sig tillbaka ner mot golvet.

Nästa dag var den lilla flickan på bättringsvägen. Och Kattrinna blev så glad över att sjukdomen gav med sig, att hon inte hade hjärta att säga någonting om den förstörda brudgumsskjortan, fast nog kan man veta, att hon tyckte, att hon hade en stolle till man.

BESÖKET I BONDGÅRDEN.

När den lilla flickan från Skrolycka gick på det femte året, tog Jan Andersson henne vid handen en söndagseftermiddag, och de vandrade tillsammans uppåt skogen.

De gick förbi den skuggiga björkhagen, där de annars brukade slå sig ner. De gick förbi smultronbacken, ja, de gick till och med förbi den lilla slingrande Tvättbäcken utan att stanna.

De gick hand i hand, de var tysta och allvarliga, liksom för att visa, att det var något högtidligt, som förestod dem.

De försvann åt öster inåt den allra djupaste skogen, men de stannade inte där heller, utan så småningom kom de till synes i en skogsbacke ovanför Lobyn.

Härifrån gick de ner till vägskälet, där landsväg och byaväg korsade varandra, och nu skulle det väl äntligen bli tydligt vart de ämnade sig.

Men de gick inte till Nästa och inte till Nysta. De inte så mycket som såg åt Där Fram eller På Valln.

De fortsatte längre och längre inåt byn. Det var nästan omöjligt att förstå vart de skulle ta vägen. För det kunde väl aldrig vara hos Björn Hindrikssons i Lobyn heller, som de ville göra en påhälsning?

Det var ju sant förstås, att Björn Hindrikssons hustru var halvsyster till Jans mor, så att Jan verkligen var släkt med de rikaste i socknen och hade rättighet att kalla Björn Hindriksson och hans hustru för morbror och moster. Men hittills hade Jan aldrig velat låtsa om den saken. Det var knappt, att han hade talat om för Kattrinna en gång, att han hade så hög släktskap. Han gick alltid ur vägen för Björn Hindriksson. Inte en

gång på talbacken utanför kyrkan brukade han gå fram till honom för att hälsa och ta i hand.

Men nu, sedan Jan hade en så märkvärdig liten dotter, var han inte bara en fattig daglönare. Nu hade han en skatt att visa och ett blomster att pryda sig med. Nu var han rik med de rika och mäktig med de mäktiga. Nu gick han rätt fram till den stora manbyggningen hos Björn Hindrikssons för att hälsa på hos de fina släktingarna för första gången i sitt liv.

*

Det blev inte något långt besök i bondgården. Inom mindre än en timme gick Jan och den lilla flickan återigen över gårdsplanen fram mot grinden.

Men när Jan hade kommit så långt, blev han stående och såg sig tillbaka, som om han skulle ha lust att gå in en gång till.

Det var inte så, att han behövde ångra, att han hade gått dit. De hade blivit väl mottagna på alla sätt. Björn Hindrikssons hustru hade genast tagit jäntan med sig fram till det blåmålade skåpet, som stod mitt på långväggen, och gett henne en skorpa och en sockerbit. Och Björn Hindriksson själv hade hört efter hur gammal hon var, och vad hon hette, och sedan hade han öppnat den stora läderpungen, som han bar i byxfickan, och skänkt henne en blank sexstyver.

Jan hade blivit fägnad med kaffe, och hans halvmoster hade frågat efter Kattrinna och undrat om de hade ko eller gris, om stugan var kall om vintern, och om han fick så mycket i dagspenning hos Erik i Falla, att han kunde leva på sin förtjänst och slapp att komma i gäld.

Nej, det var inte något med själva besöket, som gjorde Jan bekymmer. När han hade suttit och talat med Björn Hindrikssons en stund, så hade de sagt ifrån – och det var inte annat än rätt, det heller –, att de var bortbjudna på kalas nu på eftermiddagen och skulle fara om en halvtimme. Jan hade ju förstått, att de behövde den tiden för att göra sig i ordning, och han hade rest sig upp och sagt adjö.

Men då hade hans halvmoster skyndat sig bort till matskåpet, plockat fram smör och fläsk, fyllt en liten påse med gryn och en annan med mjöl och bundit ihop alltsammans till ett knyte, som hon hade gett Jan i handen vid avskedet. Det var en liten förning till Kattrinna, sa hon. Hon skulle väl ha någon lön för att hon satt hemma och vaktade huset.

Det var detta knytet, som Jan stod och funderade på.

Han kunde förstå, att i knytet fanns det allt möjligt gott och präktigt, sådant, som de längtade efter vid vartenda mål i Skrolycka, men det kändes liksom en orätt mot den lilla flickan att ta emot det.

Se, han hade inte kommit till Björn Hindrikssons som tiggare, utan för att hälsa på släkten. Han ville inte, att de skulle missta sig om den saken.

Han hade nog tänkt på detta genast inne i stugan, men respekten för Björn Hindriksson och hans hustru var så stor hos honom, att han inte hade annat vågat än att ta emot knytet.

Han gick tillbaka från grinden och satte ner knytet vid stallknuten, där husfolket jämt gick förbi, så att de inte kunde undgå att se det.

Det gjorde ont i honom att lämna det. Men den lilla flickan var ingen tiggartös. Ingen fick tro om henne och hennes far, att de gick omkring och begärde.

SKOLEXAMEN.

Då den lilla flickan var sex år gammal, gick Jan i Skrolycka en vårdag till Östanby skolhus för att höra på skolexamen.

Det var det första skolhuset i socknen, och alla människor tyckte, att det var bra roligt, att det hade kommit till stånd. Förut hade klockar Svartling inte haft annan utväg än att vandra omkring från gård till gård med sina lärjungar.

Ända till år 1860, då det nya huset blev färdigt, hade han fått byta om skolsal var fjortonde dag, och många gånger hade han och hans små skolbarn måst sitta i ett rum, där husmodern lagade mat och husbonden stod vid sin hyvelbänk och snickrade, där gammalfolket låg i sängen kvar hela dagen och hönsen hade sin lilla bur under långbänken.

Det hade nog gått bra med undervisningen i alla fall, för klockar Svartling var en man, som kunde hålla respekten uppe i alla väder, men nog måtte det ha känts ljuvligt för honom att få arbeta i ett rum, som inte skulle användas till annat än skolsal. Här skulle inte väggarna betäckas med sängskåp och kärlhyllor och arbetsredskap. Här skulle det inte sättas upp en skymmande vävstol framme vid fönstret, där det var bästa dagern, och här skulle ingen grannhustru komma in för att språka och dricka kaffe mitt under skoltimmarna.

Nej, här fick han kläda väggarna med bilder ur bibliska historien och med djurtavlor och porträtt av svenska konungar. Här hade barnen riktiga små pulpeter och låga bänkar och behövde inte sitta uppkrånglade kring höga slagbord, där de ibland inte kunde få näsan i jämnhöjd med bordskivan. Och här hade klockar Svartling en egen kateder med hyllor och fack, där han hade utrymme för sina stora betygsböcker, och där han satt och såg helt annorlunda myndig ut under timmarna än förr i världen, då han mången gång hade förhört läxorna sittande på spishällen med en god brasa i ryggen och barnskaran framför sig, hopkrupen på golvet. Här hade han en bestämd plats för svarta tavlan och hängare för kartor och tabeller och behövde inte ställa upp dem mot skåpdörrar och sofflock, som man eljest hade måst göra.

Nu visste han var han hade gåspennorna, och nu kunde han komma åt att lära barnen att rita raka streck och ovaler, så att hela socknen skulle bli lika skönskrivande som han själv. Och nu var det möjligt att lära barnen att resa sig på en gång och gå ut i jämna led som soldater. Det var ingen ände med alla de förbättringar, som kunde införas nu, sedan skolhuset var färdigt.

Så glada som alla människor var åt skolhuset, var det ändå inte utan, att föräldrarna kände sig litet främmande för barnen, sedan de hade börjat gå där. Det var, som om de hade kommit in i något nytt och förnämt, dit de gamla inte hade tillträde. Men det var ju bara orätt att tycka så. De måste ju vara nöjda med att barnen fick åtnjuta så mycket gott, som de själva inte hade fått del av.

Den dagen, då Jan i Skrolycka gick till skolexamen, vandrade han och den lilla Klara Gulla hand i hand, som de alltid brukade göra, hela vägen och var goda vänner och kamrater. Men när Klara Gulla kom i närheten av skolhuset och såg barnen, som stod samlade där utanför, drog hon sin hand ur hans och gick över på andra sidan vägen. Och så snart som de var framkomna, övergav hon honom alldeles och sprang och sällade sig till en barnflock.

Under examen satt Jan i Skrolycka på en stol helt nära skollärarns kateder ända uppe bland herrskaper och skolrådsledamöter. Han var tvungen att ta den platsen, annars hade han inte fått se annat än nacken på Klara Gulla, som satt på allra främsta bänken till höger om katedern, där de minsta var placerade. Han skulle aldrig ha satt sig så högt upp förr i världen, men den, som var far till en sådan liten flicka som Klara Gulla, behövde inte känna sig sämre än någon annan.

Det var omöjligt, att Klara Gulla inte skulle se fadern, där hon satt, men hon gav honom inte en blick. Det var, som om han inte fanns till för henne.

Däremot hängde Klara Gullas blickar vid skollärarn. Han höll på att förhöra de stora barnen, som hade sin plats till vänster om katedern. De fick läsa innantill och peka ut länder och städer på kartan och räkna på svarta tavlan, och han hade knappt tid att titta åt småbarnen på högra sidan. Det kunde alltså inte ha betytt så mycket, om Klara Gulla hade kastat en sidoblick på sin far, men hon inte så mycket som vände huvudet åt hans håll.

En liten tröst var det ju, att alla barnen gjorde på samma sätt. De satt med sina små klara ögon riktade mot skollärarn. Och de små kräken låtsade, som om de förstod, när han sade något kvickt, för då stötte de till varandra med armbågarna och skrattade.

Det var nog en överraskning för föräldrarna att se barnen uppföra sig så skickligt, som de gjorde på examen. Men klockar Svartling var en märkvärdig man. Han kunde få dem till vad som helst.

Jan i Skrolycka för sin del började på att bli både förlägen och ängslig. Han visste inte längre om det var hans egen lilla flicka, som satt där, eller om det var en annans barn. Rätt som det var, makade han sig bort från platsen bland skolrådsledamöterna och flyttade sig närmare dörrn.

Till sist hade de stora barnen blivit prövade tillräckligt, och nu kom turen till de små, de, som nätt och jämnt hade lärt att läsa rent. Det var inte stora kunskapsförråd, som de satt inne med, men några frågor skulle de väl ha, de också. Och så skulle de göra litet reda för skapelsehistorien.

Först fick de svara på frågan vem det var, som skapade världen, och den kunde de klara, men sedan föll det sig till all olycka så, att skollärarn frågade om de visste någon annan benämning på Gud.

Då blev de bet, alla de små abcdarierna. De blev heta i kinderna, och de rynkade ihop pannskinnet, men det var omöjligt för dem att tänka ut svaret på en sådan förståndsfråga.

I de bänkarna, där de stora barnen satt, blev det ett viftande med händerna och ett viskande och ett fnissande. Men de åtta små nybörjarna knep ihop munnarna och fick inte ett ord för sig, inte Klara Gulla och inte någon av de andra heller.

»Det är en bön, som vi bruka läsa varje dag,» sa skollärarn. »Huru kalla vi Gud där?»

Nu kom Klara Gulla på det! Hon förstod, att skollärarn ville, att de skulle svara, att de kallade Gud för fader, och så sträckte hon upp handen.

»Vad kalla vi Gud för, Klara Gulla?» sa skollärarn.

Klara Gulla reste sig upp i bänken med högt blossande kinder och den lilla snärten till fläta bak i nacken stående rätt ut. »Vi kallar honom Jan,» svarade hon med hög och tydlig röst.

Och med detsamma gick det ett litet fnissande genom hela skolhuset. Herrskaper och skolrådsledamöter och föräldrar och skolbarn, alla drog de litet på munnen, och till och med skollärarn såg road ut.

Klara Gulla rodnade och fick tårar i ögonen, men skollärarn stötte pekpinnen i golvet och ropade: »Tyst!» Sedan sade han ett par ord för att förklara saken.

»Det var väl far, som Klara Gulla ville säga,» sa han, »å så sade hon Jan i stället, därför att hennes egen far heter Jan. Men vi få inte undra så mycket på den här lilla flickan, ty jag vet knappt om det finnes något barn i skolan, som har en så god fader som hon. Jag har sett honom stå här å vänta på henne utanför skolhuset i regn å rusk, å jag har sett honom komma bärande med henne till skolan, då vi ha haft yrväder å vägen har varit full av snö. Man får inte undra på att hon säger Jan, när hon skall nämna det bästa hon vet.»

Skollärarn klappade den lilla flickan på huvudet, och människorna skrattade och var rörda på samma gång.

Klara Gulla satt och såg ner och visste inte var hon skulle göra av sig, men Jan i Skrolycka var glad som en kung, för han hade helt plötsligt fått klart för sig, att den lilla flickan hon var alltjämt hans och ingen annans.

SKOLTÄVLAN.

Det var konstigt med den lilla flickan från Skrolycka och hennes far. Det såg ut, som om han och hon var så skurna ur ett stycke, att de kunde läsa varandras tankar. – – –

I Svartsjö fanns det en skollärare, som var en gammal soldat. Han undervisade långt borta i socknen och hade inte något skolhus som klockarn, men var alldeles ofantligt älskad av alla barn. De visste inte själva om, att de gick i skola för honom. De trodde, att de bara var tillsammans och lekte.

Det rådde den allra största vänskap mellan de två skolmästarna, men det hände ibland, att den yngre sökte förmå gubben att följa med sin tid och ville sätta honom in i ljudmetod och andra nymodigheter. Gubben fördrog sådant med lugn för det mesta, men hur det nu var, så blev han ond en gång. – »Du är så stor på dej, du Svartling, för att du har fått skolhus,» sa han. »Men jag ska säja dej, att mina barn läser lika bra som dina, fast vi bara har bondstugor å sitta i.»

»Ja,» sa klockarn, »det vet jag, å jag har aldrig annat sagt. Jag menar bara, att om barnen kunna lära en sak med mindre besvär – – – »Ja,

vad så?» sa gubben. – Klockarn hörde på rösten, att han hade sårat honom, och han försökte dra sig tillbaka. »Du gör det ju i alla fall så lätt för dina barn, så de klaga aldrig över några läxor.» – »Kanske att jag gör det för lätt för dom? Kanske att jag inte lär dom någe?» sa gubben och slog handen i bordet.

»Vad i all världen går det åt dej i dag, Tyberg?» sa klockarn. »Du blir ju ond för allt, vad jag säger.» – »Ja, du kommer jämt med så många anspelningar.»

Folk kom nu till, och det blev utjämnat mellan skolmästarna, så att de var lika goda vänner som vanligt, då de skildes åt. Men när gubben Tyberg blev ensam på hemvägen, kom klockarns ord igen upp i hans tankar, och han blev nästan mer ond än förut. »Varför ska den där pojkvaskern komma å säja, att jag kunde lära barna mera, om jag följde med min tid?» tänkte han. »Han tycker nog, att jag är för gammal, fast han inte vill säja det med rena ord.»

Han kunde inte komma ur sin förtret, och då han kom hem, talade han om alltsammans för hustrun. – »Inte ska du ta dej åv vad klockarn pratar,» sa hon. »Yngre är lättare, men äldre är rättare, plär jag säja. Ni är bra skolmästare, både du å klockarn.» – »Ja, vad hjälper det, att d u säjer så?» svarade mannen. »Di andra tror vad di tror i alla fall, di.»

Han gick där ett par dar och såg så mörk ut, att hustrun fick riktigt ont av honom. – »Kan du inte visa dom, att di har orätt då?» sa hon. – »Visa dom vad? Vad menar du nu?» – »Jag menar, att om du vet, att dina skolbarn är likaså styva som klockarns – – – »Visst vet jag det.» – »Ja, då

borde du begära, att era barn fick prövas på samma gång.»

Gubben låddes, som om han inte brydde sig om vad hon sade, men det var nog ändå så, att tanken slog an. Om några dagar fick klockarn ett brev, däri skolmästarn föreslog, att barnen från de två skolorna skulle få mäta sina krafter med varandra.

Ja, inte hade klockarn något emot den saken, men han önskade, att tävlingen skulle äga rum under jullovet,

för då kunde man göra den till en liten rolighet för barnen och behövde inte begära tillåtelse av skolrådet.

»Det var riktigt bra påhittat, det här,» tänkte klockarn. »Nu ska jag slippa att ge några bakläxor på den här terminen.»

Och det slapp han också. Det var alldeles förskräckligt vad det lästes och knogades i de två skolorna.

Annandag jul på kvällen skulle den stora tävlingsstriden försiggå. Skolsalen var klädd med granar, och i dem strålade alla de ljus, som hade blivit över i kyrkan efter julottan. Det fanns äpplen så många, att det skulle räcka till ett par åt vart barn, och det viskades om att föräldrar och målsmän, som hade kommit för att höra på barnen, skulle bli bjudna på kaffe.

Men det var då i alla fall den stora tävlingen, som var det förnämsta. På ena sidan av skolsalen satt Tybergsbarnen, och på den andra satt klockarbarnen. Och nu gällde det för lärjungarna att försvara sina lärares anseende, för det var skolmästar Tyberg, som skulle förhöra klockarbarnen, och klockarn, som skulle förhöra Tybergsbarnen. Om det var några frågor och tal, som den ena skolan inte kunde reda sig med, så fick de gå till den andra. Och var sådan fråga skulle räknas, så att man kunde avgöra vilken skola som var den förnämsta.

Klockarn fick börja, och det märktes nog, att han gick fram varsamt i förstone, men så snart han kom underfund med vad det var för kunniga barn, som han hade att göra med, satte han åt dem värre och värre. Det var riktigt grant att höra Tybergsbarnen. De var så bergfasta, att de inte lät en enda fråga gå ifrån sig.

Sedan blev det Tybergsgubbens tur att förhöra klockarbarnen.

Gubben var inte ond nu längre, och då hans barn redan hade visat, att de kunde sina stycken, så flög skälmen i honom. Han gjorde klockarbarnen några ordentliga frågor till att börja med, men länge kunde han inte hålla sig allvarsam, utan han blev likaså munter, som han brukade vara i sin egen skola.

»Ja, jag vet ju, att ni har läst mycke mer än vi, som kommer ifrån en avkrok i socken,» sa han. »Ni har läst både naturlära å annat. Men jag undrar om det finns nån ibland er, som kan säja mej hurudana stenarna är i Motala ström.»

Det var inte ett av klockarbarnen, som satte upp handen, men på den andra sidan for det upp hand vid hand.

Där satt då på klockarsidan Olof Olsson, han, som visste, att han hade det bästa huvudet i socknen, och August Där Nol av den goda bondeätten, och de kunde ingenting säga. Och där satt Karin Svens, den raska tösen från soldatbostället, som inte hade försummat en dag i skolan, och hon som de andra kunde bara undra och tänka, att det var besynnerligt, att klockarn inte hade lärt dem vad det var för märkvärdigt med stenarna i Motala ström.

Och där satt Klara Fina Gulleborg från Skrolycka, som var uppkallad efter själva solen, och i hennes hjärna var det lika mörkt som i alla de andras.

Skolmästar Tyberg stod och såg allvarsam ut, och klockarn satt och stirrade ner mot golvet i djupt bekymmer.

»Det blir visst inte någe annat, än att denna frågan får gå ifrån er,» sa skolmästarn. »Tänk, att så många klipska pojkar å töser, som här sitter, inte ska kunna svara på en så lätt sak!»

Det var i sista minuten, som Klara i Skrolycka vände sig om och såg bort till Jan, som hon var van att göra, då hon inte visste sig någon annan råd. Jan stod så långt bort från Klara Gulla, att han inte kunde viska svaret till henne, men då Klara Gulla hade mött faderns blick, så visste hon vad hon skulle säga.

Hon satte inte bara upp handen. Hon reste sig upp, hela ungen, så ivrig var hon.

De vände sig mot henne, alla kamraterna, och klockarn såg glad ut över att inte frågan skulle gå ifrån hans barn.

»Di är blöta!» skrek hon utan att vänta på att frågan skulle ges henne, för det var det ju inte tid med.

Och i den nästa stunden tänkte hon, att hon hade svarat något så dumt, så att nu hade hon fördärvat saken för dem allihop. Hon sjönk ner igen på bänken, och hon nästan kröp ihop under pulpeten, för att ingen skulle se henne.

»Ja se, det var rätt svarat, det, min tös,» sa skolmästarn. »Det var väl för er klockarbarn, att det fanns en ibland er, som kunde svara, för nu höll ni på å bli bet, så morska ni än vill vara.»

Och det blev ett sådant skratt ibland barnen på bägge sidor och ibland de stora med. Det var barn, som fick ställa sig upp för att riktigt kunna skratta ut, och det var andra, som måste lägga sig ner med ansiktet mot bänken, och det var slut med all ordning.

»Ja, nu tror jag vi flyttar ut bänkarna å tar oss en sväng kring julgran,» sa Tybergsgubben.

Och så roligt hade de aldrig förr haft i skolhuset och inte sedan heller.

FISKAFÄNGET.

Det var omöjligt förstås för någon människa att tycka lika mycket om den lilla flickan i Skrolycka, som hennes far gjorde. Men nog kan man säga så mycket, som att hon hade en riktigt god vän i den gamla Notbindar-Ola.

Vänskapen mellan dem började på det sättet, att Klara Gulla en vår hade tagit sig för att lägga ut ståndkrok i Tvättbäcken för de små laxöringarna, som drev fram där. Det gick bättre för henne, än man skulle ha tänkt sig. Hon kom hem med ett par fiskpinnar redan första dagen.

Hon var styv på saken, som man kan förstå, och hon fick beröm till och med av mor sin för att hon kunde dra hem mat till huset, då hon inte var mer än åtta år gammal. Och för att uppmuntra henne lät Kattrinna henne rensa fisken och steka den, och Jan åt av den och sade, att maken till fisk hade han aldrig smakat. Detta var säkert rena sanningen, för fisken var så benig och torr och nerrökt, att den lilla flickan själv knappast kunde få ner en munsbit.

Men hon var lika ivrig med fiskafänget fördenskull. Hon steg upp vid samma tid på mornarna som Jan själv. Hon tog en korg på armen för att bära hem fisken i, och mask till att sätta på de avätna krokarna förde hon med i en liten blecklåda. På det sättet rustad gick hon uppåt Tvättbäcken, som kom dansande ner ifrån höjden med många branta fall och långa forsdrag, men däremellan också hade mörka, stillsamma dödvatten och klara ställen, där vattnet flöt sakta och genomskinligt över sand och släta hällar.

Men tänk, att det tog slut med fiskelyckan efter den första veckan! Masken var borta för det mesta från alla krokarna, men ingen fisk hade fastnat på dem i dess ställe. Hon flyttade sina don från forsar till dödvatten och från dödvatten till branta fall, och hon bytte om krokar, men det blev ingen bättring.

Hon frågade pojkarna hos Börjes och hos Eriks i Falla om det var de, som steg upp i ottan och tog bort fisken för henne, men de ville knappt svara på en sådan fråga, för det var ingen pojke, som nedlät sig till att ta fisk i Tvättbäcken. De hade ju hela Duvsjön att meta i. Det var lagom för småjäntor, som inte fick gå ner till sjöstranden, att springa och leta efter fisk i skogsbackarna.

Men hur sturskt än pojkarna svarade, så trodde hon dem inte mer än jämnt. Det fick väl i all världen lov att vara någon, som tog fisken av krokarna, för det var riktiga krokar och inte bara krökta knappnålar, som hon lade ut i Tvättbäcken.

För att få klarhet i saken steg hon till sist upp en morgon tidigare än både Jan och Kattrinna och sprang bort till bäcken. När hon kom nära den, saktade hon farten, gick med små, små steg och aktade sig för att halka på stenar och rassla i buskar.

Och tänk bara! Hon tyckte, att hon blev stel i hela kroppen, när hon kom fram till bäckkanten och såg, att hon hade haft rätt. Det stod en tjuvfiskare just på det stället, där hon hade lagt ut sina krokar förra morgonen, och vittjade dem.

Det var ingen av pojkarna, såsom hon hade väntat, utan det var en vuxen karl. Han stod lutad över vattnet och drog just upp en fisk. Hon såg hur den blänkte till, då han tog den av kroken.

Klara Gulla var inte mer än åtta år, men rädd var hon aldrig, och nu rusade hon fram och tog tjuven på bar gärning.

»Jaså, det är ni, som går här å tar min fisk!» sa hon. »Det var då väl, att jag kom på er en gång, så att det kan bli slut på detta tjuveriet.»

Nu lyfte karlen på huvudet, så att Klara Gulla fick se hans ansikte. Det var den gamla notbindarn, som bodde i en av grannstugorna.

»Jag vet allt, att det är dina don, di här,» sa han alldeles lugnt utan att bli förargad och häftig, som folk eljest brukar bli, då man kommer på dem med något orätt.

»Men hur understår ni er å ta någe, som inte är ert?» sa flickstackarn.

Då såg karlen på henne, och den blicken glömde hon aldrig. Hon tyckte, att hon såg ner i två tomma, öppna svalg, där det låg ett par halvslocknade ögon, som var utanför både sorg och glädje.

»Jo, ser du, jag vet, att du får vad du behöver åv föräldrarna dina, å att du fiskar bara för ro skull. Men hemma hos mej håller vi på å svälta ihjäl.»

Den lilla flickan blev röd över hela ansiktet. Hon begrep inte hur det kom sig, men nu var det hon, som skämdes.

Notbindarn sade inte något mer. Han tog upp mössan, som hade fallit av honom, medan han hade böjt sig över krokarna, och gick sin väg.

Klara Gulla sade ingenting, hon heller. Det låg ett par fiskar och sprattlade på stranden, men hon tog inte upp dem. När hon hade stått och sett på dem en stund, sparkade hon till dem med foten, så att de for ut i vattnet tillbaka.

Hela den dagen kände sig den lilla flickan missnöjd med sig själv, utan att hon förstod varför. Det var ju i alla fall inte hon, som hade gjort orätt.

Hon kunde inte få den gamla notbindarn ur tankarna. Folk sade om honom, att han hade varit rik en gång i tiden. Han skulle ha ägt sju gårdar, som var för sig var lika mycket värda som Erik i Fallas. Men han hade gjort av med alltsammans på något märkvärdigt sätt, så att nu var han utfattig.

Nästa morgon gick hon allt ändå till Tvättbäcken och såg efter sina krokar. Nu hade ingen varit där och

vittjat dem, utan hon fann fisk på varenda en. Hon lossade fiskarna från krokarna och lade dem i korgen, men hon gick inte hem med dem, utan hon vandrade raka vägen till notbindarns.

Den gamla karlen stod ute på backen och högg ved, då Klara Gulla kom gående med sin korg. Hon stannade vid stättan och såg på honom, innan hon steg över. Han var bra fattigt och trasigt klädd. Hon hade aldrig sett far sin se ut på det sättet.

Hon hade hört sägas, att det fanns välbärgat folk, som hade bjudit honom att bo hos dem ända till döddagar. Men han hade i stället flyttat till en sonhustru, som bodde här i Askedalarna, för att hjälpa henne, så gott han kunde. Hon hade många små barn, och mannen hade givit sig av bort för länge sedan och skulle nu vara död.

»Det var allt fisk på krokarna i dag!» ropade den lilla flickan, där hon stod på stättan.

»Jaså, du,» sa notbindarn, »det var bra, det, du.»

»Jag vill gärna ge er all fisk, som jag får, om jag bara får sköta om fiskninga själv,» sa den lilla flickan.

Hon kom fram till honom och tömde ut korgen på marken bredvid honom, och hon väntade sig, att notbindarn skulle bli glad och berömma henne, såsom hon var van, att Jan, far hennes, blev glad över allt, vad hon sade eller gjorde.

Men han tog det på samma lugna sätt som allt annat.

»Behåll du det, som är ditt!» sa han. »Vi är så vana å svälta här, så nog kan vi undvara ett par småfiskar.»

Det var något eget med den här gamla fattiga karlen. Klara Gulla kunde inte ge sig med mindre, än att han skulle tycka om henne.

»Ni får ta fisken åv krokarna å sätta på mask, ni får ta alltsammans,» erbjöd hon.

»Nej, du, jag vill inte ta den roligheta ifrån dej,» sa gubben.

Men Klara Gulla stod kvar. Hon ville inte gå sin väg, förrän hon hade funderat ut ett sätt att få honom nöjd.

»Vill ni, att jag ska komma hit å hämta er var morron, å att vi ska ta opp krokarna tesammans, å att vi ska ta hälften var åv fisken?» frågade hon.

Då slutade gubben upp att hugga. Han vände de besynnerliga, slocknade ögonen mot henne, och skymten av ett leende for över hans ansikte.

»Ja, nu fick du napp te sist,» sa han. »Det förslaget ska jag inte säja nej te.»

AGRIPPA.

Den lilla flickan hon var för märkvärdig. Hon var inte mer än tio år, när hon kunde reda sig med självaste Agrippa Prästberg.

Om man bara tänker på hur han såg ut, med de gula, rödkantade ögonen under de buskiga ögonbrynen, med den förskräckliga näsan, som slog bukt på bukt, med det stora, toviga skägget, som stod ut omkring munnen som resta borst, med de djupa rynkorna i pannan, med den långa, skrangliga kroppen och med den trasiga soldatmössan på huvudet, så får man medge, att vem som helst kunde bli rädd för att komma i delo med honom. – – –

Det var en dag, som den lilla flickan satt alldeles ensam på den flata stenhällen utanför stugdörren och åt sin aftonvardssmörgås.

Då fick hon se, att det kom en lång karl gående på vägen, och det dröjde inte länge, förrän hon kände igen, att det var Agrippa Prästberg.

Men hon tappade inte besinningen fördenskull. Utan för det första bröt hon ihop smörgåsen och lade skivorna på varandra, så att de inte skulle smeta av sig, och så stoppade hon in dem under förklädet.

Och sedan varken sprang hon sin väg eller försökte bomma igen stugan, för det visste hon inte skulle ha tjänat något till med en sådan karl, utan hon blev sittande. Det enda hon gjorde, det var, att hon tog strumpstickningen, som Kattrinna hade lämnat efter sig på stenhällen, då hon gick bort till Jan med hans aftonvard för en liten stund sedan, och började på att sticka, så att det skramlade i spetorna.

Hon satt, som om hon skulle vara riktigt lugn och belåten, hon, men hon tittade allt i smyg bort till grinden. Jo då, det slog inte fel, att han ämnade sig in till dem. Han höll just på att lyfta av kroken.

Hon flyttade sig litet högre upp på stenen och bredde ut kjolarna, för nu kände hon på sig, att det var hon, som fick lov att ta vård om hemmet.

Klara Gulla hade förstås så pass reda på Agrippa Prästberg, att hon visste, att han inte var sådan, att han stal, och inte heller var han sådan, att han slogs, om man bara inte kallade honom för »Greppa» eller bjöd honom på smörgås. Inte heller stannade han länge på vart ställe, om det inte var så olyckligt, att man hade en dalkarlsklocka i huset.

Han gick runt i bygden för att laga klockor, och kom han in i en stuga, där han såg ett av de gamla, höga klockfodralen, så gav han sig inte, förrän han fick lyfta ner urverket och se efter om det var fel på det. Och fel var det alltid. Han blev rent tvungen att plocka sönder hela klockan. Sedan kunde det dra om flera dagar, innan han fick den hopsatt igen, och under tiden var man tvungen att hysa och föda honom.

Det värsta med detta var, att om Prästberg väl hade fått hand om en klocka, så ville den sedan aldrig gå så bra som förut. Och minst en gång om året måste man låta Prästberg ta vård om den, annars slutade den upp att gå. Gubben försökte nog att göra sitt arbete samvetsgrant och ärligt, men det stod inte att hjälpa: klockorna blev förstörda.

Därför var det det bästa, om han aldrig kom i håll med ens klocka. Det visste Klara Gulla väl, men hon såg sig inte någon utväg att rädda dalkarlsuret, som stod och tickade inne i stugan. Prästberg hade reda på att det fanns där, och han hade länge lurat på det, men de andra gångerna, då han hade visat sig där, hade Kattrinna varit hemma och hindrat honom.

När gubben kom till stugan, stannade han mitt framför den lilla flickan, stötte käppen hårt i marken och rabblade:

»Här kommer Johan Utter Agrippa Prästberg, kunglig majestäts å kronans trumslagare. Har stått för kulor å krut å är varken rädd för änglar eller djävlar. Är det nån hemma?»

Klara Gulla behövde ingenting svara. Han tågade förbi henne rätt in i stugan och styrde genast sina steg mot den stora dalkarlsklockan.

Flickan sprang in efter honom och försökte tala om för honom hur bra den gick. Den varken drog sig efter eller före. Den behövde rakt inte lagas.

»Hur ska en klocka kunna gå rätt, som inte Johan Utter Agrippa Prästberg har skött om?» sa gubben.

Han var så lång, att han kunde öppna klockfodralet utan att stiga upp på en stol. I nästa ögonblick hade han lossat urtavlan och verket och satt dem på bordet. Klara Gulla knöt ihop näven under förklädet och fick tårarna i ögonen, men inte hade hon någon makt att hindra honom.

Prästberg hade bråttom att ta reda på vad det var för fel med klockan, innan Jan eller Kattrinna skulle komma hem och säga, att den ingen lagning behövde. Han hade med sig ett litet knyte med verktyg och smörjburkar. Han rev upp detta i all hast, och därvid skyndade han sig så, att en del av innehållet föll till golvet.

Klara Gulla blev tillsagd att plocka upp allt, som hade fallit. Och vem helst, som har sett Agrippa Prästberg, förstår nog, att hon inte tordes göra annat än lyda. Hon lade sig ner på golvet och räckte honom en liten såg och en mejsel.

»Är det någe mer?» röt gubben. »Du ska vara glad, att du får passa opp kunglig majestäts å kronans trumslagare, din förbaskade torparunge.»

»Nej, inte som jag ser,» sa tösen och var så betryckt och olycklig som aldrig förr. Hon skulle ju vakta stugan, hon, åt far och mor, och så gick det på detta viset.

»Nå, än glasögona då?» frågade Prästberg. »Di måtte ha fallit, di med.»

»Neej,» sa flickan, »här finns inga glasögon.»

Med detsamma gick det upp en liten förhoppning inom henne. Tänk, om han inte kunde göra något vid klockan utan glasögon! Tänk, om de var bortkomna för honom!

Just då fick hon syn på glasögonsfodralet. Det hade kommit att ligga bakom bordbenet.

Gubben skramlade och letade bland alla gamla kugghjul och fjädrar, som han hade i knytet. Kanske att det skulle gå så lyckligt, att han inte fann reda på glasögonen?

»Det blir väl inte annat, än att jag får lägga mej själv på golvet å leta,» sa han. »Opp mä dej, torparunge!»

Den lilla flickans hand for ut snabb som en blixt, fick fatt i glasögonsfodralet och stoppade in det under förklädet.

»Kom opp mä dej!» brummade gubben. »Jag tror dej inte mer än jämnt. Vad är det, som du håller under förklät? Fram mä't, säjer jag dej!»

Hon sträckte genast fram ena handen. Den andra hade hon hela tiden hållit under förklädet. Nu måste hon visa den också, och så fick han se smörgåsen.

»Usch! Jag tror, att det är smörgås,» sa Agrippa Prästberg och for tillbaka, som om tösen hade gått och burit på en huggorm.

»Jag satt å åt på'na, när ni kom, å jag stack'na undan, för jag vet ju, att ni inte tycker om smör.»

Gubben lade sig själv på golvet, men det var fåfängt. Han fann ingenting.

»Ni har väl glömt dom kvar, där ni var sist,» sa Klara Gulla.

Detsamma hade han själv tänkt på, fast han inte ville tro, att det var så.

Men i alla fall kunde han inte komma någon väg med klockan, då glasögonen var borta. Det var inte annat

att göra än att binda ihop knytet och sätta in urverket i fodralet igen.

Medan han då vände ryggen till, smög den lilla flickan glasögonen tillbaka in i knytet.

Och där fann han dem, då han hade gått till Lövdala herrgård, där han sist hade arbetat, för att fråga efter dem. Han hade löst upp knytet för att visa, att de inte fanns där, och då var glasögonsfodralet det första han såg.

Nästa gång han fick se Jan och Kattrinna på talbacken vid kyrkan, gick han fram till dem.

»Den dära jänta era,» sa han, »den dära lilla behändiga jänta era, den kommer ni allt te å få glädje åv.»

DEN FÖRBJUDNA FRUKTEN.

Det var många, som spådde Jan i Skrolycka, att han skulle få glädje av den lilla flickan, då hon blev stor. Folk begrep visst inte, att hon allaredan nu gjorde honom lycklig var dag och var stund, som Gud gav. Det var bara en enda gång under hela hennes uppväxttid, som han blev både förargad och skamsen för hennes skull.

Den sommarn, då den lilla flickan var elva år, vandrade Jan och hon över höjden till Lövdala den sjuttonde augusti, som var ägarns, löjtnant Liljecronas, födelsedag.

Den sjuttonde augusti var en sådan glädjens dag, att man längtade efter den året runt både i Svartsjö och Bro. Och det inte bara bland herrskaperna, som fick vara med om all firningen, utan också bland barn och ungdom ute på bondbygden. De strömmade i stora skaror till Lövdala för att se på grannklätt folk och höra på sång och dansmusik.

Det var allt en sak till, som gjorde det rätt lockande för de unga att vandra till Lövdala den sjuttonde augusti, och det var allt det goda, som fanns i trädgården vid den tiden. De var nog upplärda till sträng ärlighet i alla andra fall, men av sådant, som hängde på buskar och träd ute i det fria, kunde man då plocka till sig så mycket man ville, om man bara aktade sig för att bli ertappad.

När nu Jan och Klara Gulla kom in i trädgården, så märkte han nog hur storögd den lilla flickan blev, då hon fick se alla de vackra äppleträden, som stod fulla av grön, svällande kart. Och Jan skulle ju visst inte ha nekat henne att smaka på den, om han inte hade sett, att rättar Söderlind och ett par till av gårdsfolket gick och vaktade under träden, för att det inte skulle ske någon åverkan.

Han tog Klara Gulla med sig till gårdsplanen, där det inte fanns något, som frestade. Men han märkte allt, att hon hade sina tankar kvar hos krusbärsbuskar och äppleträd. Hon såg varken åt den finklädda herrskapsungdomen eller åt de granna blomsterrabatterna. Han kunde inte få henne att höra på de vackra talen, som hölls för löjtnant Liljecrona av prosten i Bro och av ingenjör Boræus på Borg. Ja, inte en gång klockar Svartlings gratulationsvers ville hon lyssna till.

Anders Östers klarinett hördes inifrån rummen. Den spelade en dansmusik så munter, att det var svårt att hålla sig stilla. Men den lilla flickan hon sökte bara att hitta på en förevändning att få komma tillbaka till trädgården.

Jan höll henne troget i handen hela tiden. Han släppte inte taget, vad hon än fann på för att slippa lös. Det gick också bra för honom, ända till dess att det blev mörkt fram på kvällssidan.

Då sattes det ut kulörta lyktor inte bara uppe i träden, utan också nere på marken inne bland blommorna och i de yviga rankorna, som slingrade sig uppför husväggen. Det blev så vackert, att Jan, som aldrig förr hade

sett något sådant, blev yr i huvudet och inte visste om han var kvar på jorden.

Men han höll fast i den lilla handen i alla fall.

Handelsmannen nere vid kyrkan och hans bror och Anders Öster och hans brorson ställde sig att sjunga, då lyktorna var tända, och medan de sjöng, kände Jan, att det strömmade fram en besynnerlig glädje genom luften. Den tog bort allt, som tyngde en och gjorde en bekymrad. Den kom så stilla och ljuvlig i den ljumma natten, att Jan inte kunde stå emot den. Och på samma sätt var det med allihop. De var så lyckliga över att de fanns till och hade en så vacker värld till att leva i.

»Ja, nu märks det, att det är den sjuttonde augusti,» viskade de omkring honom.

»Så här kändes det väl för dom, som bodde i paradiset,» sa en ung karl och såg riktigt högtidlig ut.

Jan tyckte som de, men ännu hade han så pass besinning kvar, att han inte släppte den lilla barnhanden.

Efter sången kastades det upp några raketer. Och när de små eldkulorna for rakt upp i den djupblåa natthimlen och sedan föll sönder i ett regn av röda och blåa och gula stjärnor, då blev Jan så försagd och så upplyftad på samma gång, att han för ett ögonblick glömde bort Klara Gulla. Och när han kom till sig själv igen, så var hon försvunnen.

»Ja, det är det ingen råd med,» tänkte Jan. »Vi ska väl tro det går bra för'na, som det plär göra, å att varken rättar Söderlind eller nån åv di andra vaktkarlarna får tag i'na.»

Det var inte lönt för honom att försöka leta reda på henne i den stora, mörka trädgården. Det klokaste han kunde göra var att stå kvar på samma ställe och vänta på henne.

Det blev inte heller någon lång väntan. Det sjöngs än en sång, och nätt och jämnt var det slut på den, då han fick se rättar Söderlind komma gående med Klara Gulla på armen.

Löjtnant Liljecrona stod med flera andra herrar på översta steget av förstutrappan och hörde på sången. Rättar Söderlind stannade framför honom och satte ner den lilla flickan på marken.

Klara Gulla varken skrek eller gjorde något försök att fly. Hon hade plockat förklädet fullt av äpplekart, och hon tänkte inte på något annat än att hålla upp det med ett säkert grepp, så att ingenting föll ur.

»Den här ungen satt oppe i ett äppleträ,» sa rättar Söderlind. »Å löjtnanten sa ju, att om jag fick fatt i nåra äppletjuvar, så ville löjtnanten själv tala med dom.»

Löjtnant Liljecrona såg på den lilla flickan, och så började det på att rycka i smårynkorna omkring ögonen, så att man inte kunde veta om han skulle komma att skratta eller gråta i nästa sekund.

Han hade väl tänkt, att han skulle säga ett par allvarsord till den, som stal hans äpplen, men när han nu såg hur tösen knep ihop händerna om förklädet, fick han i stället en sådan innerlig medkänsla med henne. Han visste bara inte hur han skulle kunna ställa det så, att hon fick ha kvar sina äpplen. För släppte han henne lös utan vidare, så kunde det leda till att hela hans trädgård blev ödelagd.

»Jaså, du har varit oppe i äppleträna, du,» sa han. »Du har ju gått i skolan å läst om Adam å Eva, så du skulle väl veta hur farligt det är å stjäla äpplen.»

I detta ögonblicket kom Jan fram och ställde sig bredvid Klara Gulla. Han var riktigt missnöjd med henne för att hon hade stört glädjen för honom, men han fick ju lov att stå henne bi i alla fall.

»Gör inte någe åt den lilla flickan, löjtnanten!» sa han. »För det var jag, som gav'na lov te å kliva opp i trät

efter äpplena.»

Knappt var det sagt, förrän Klara Gulla gav fadern en harmsen blick och bröt sin tystnad. »Nej, det är inte sant,» sa hon. »Det var jag, som ville ha äpplena. Far har stått å hållt mej i hand hela kvälln, för att jag inte skulle få ta ner dom.»

Nu blev löjtnanten stornöjd.

»Se, det var rätt, det, flickan min,» sa han. »Det var rätt, att du inte lät far din ta skulden på sej. Se, du vet, att när Vår Herre blev så ond på Adam å Eva, så var det inte därför, att di stal äpplen, utan därför att di var fega å skyllde undan, den ena på den andra. Du får gå din väg å ta äpplena med dej, därför att du inte var rädd för å säja sanningen.»

Därmed vände han sig till en av sönerna sina.

»Ge Jan ett glas punsch!» sa han. »Vi ska skåla med honom, därför att hans tös svarade bättre för sej, än moder Eva gjorde förr i världen. Det hade varit väl för oss alla, om Klara Gulla hade stått i paradisets lustgård i hennes ställe.»

II.

Den första oktober.

LARS GUNNARSSON.

Erik i Falla och Jan i Skrolycka var en kall vinterdag uppe i storskogen och högg timmer.

De hade sågat igenom en grov stam. Trädet skulle till att falla, och de drog sig åt sidan för att inte komma under grenarna, då det störtade till marken.

»Akta er, husbond'!» sa Jan. »Jag tror, att hon kommer åt ert håll.»

Det hade varit god tid för Erik att springa undan, medan granen stod och vägde och lutade. Men han hade fällt så många träd i sitt liv, att han tyckte, att han borde förstå sig på saken bättre än Jan, och han blev stående på samma fläck. I nästa ögonblick låg han kullslagen på marken med granen över sig.

Han gav inte ett ljud ifrån sig, när han föll, och grangrenarna låg så täta över honom, att han var alldeles skyld av dem. Jan stod och såg sig omkring och visste inte vart husbonden hade tagit vägen.

Då hörde han den gamla rösten, som han hade lytt i alla sina dar, men så svag, att han knappt kunde bli klok på vad den sade.

»Gå efter häst å folk, Jan, så jag kan bli hemkörd!»

»Ska jag inte hjälpa fram er först?» frågade Jan. »Har ni det inte svårt, där ni ligger?»

»Gör, som jag säjer, Jan!» sa Erik i Falla. Och Jan visste ju, att husbonden var sådan, att han först och främst ville bli åtlydd, så han gjorde ingen mera invändning.

Jan sprang alltså hem till Falla så fort, som det var honom möjligt. Men det låg just inte nästgårds, utan han behövde en rundlig tid för att komma dit.

Den första han träffade av gårdsfolket var Lars Gunnarsson, som var gift med Erik i Fallas äldsta dotter och

var utsedd till att överta gården, då den gamle husbonden föll ifrån.

Så snart Lars Gunnarsson hade fått besked, gav han Jan befallning att gå in i huset till matmodern och tala om för henne hur det stod till. Sedan skulle Jan gå och båda drängpojken. Lars själv skulle springa till stallet och sela på en av hästarna.

»Det är väl inte så noga med å tala om olyckan för kvinnfolkena nu genast,» sa Jan. »Det blir så lätt dröjsmål, när di börjar på te å gråta å ängslas. Han lät så svag i rösten, han Erik, där han låg, så det är bäst, att vi skyndar oss.»

Men Lars Gunnarsson hade varit noga med att sätta sig i respekt, allt sedan han kom till gården. Han tog likaså litet tillbaka en befallning, han, som svärfadern.

»Gå du genast in te mor!» sa han. »Begriper du inte, att di behöver göra i ordning sängen, så att vi har någe te å lägga ner'en i, då vi kommer tebaka mä'n?»

Jan fick då lov att gå in till mor i Falla, och hur mycket han än skyndade sig, så tog det sin tid att berätta för henne vad som hade skett, och hur det hade gått till.

När Jan kom ut på gården igen, hörde han hur Lars dundrade och svor i stallet. Lars hade en dålig hand med djur. Hästarna slog, bara han kom i närheten av dem. Nu hade han inte varit i stånd att få någon av dem ut ur spiltan på hela den tiden, som Jan hade talat med mor i Falla.

Det skulle inte bli vältaget, om Jan försökte hjälpa honom, det visste han, så att han gav sig i stället av i det andra ärendet och hämtade drängpojken. Det var rätt besynnerligt, att Lars inte hellre hade bett honom säga till Börje, som stod och tröskade på logen alldeles i närheten, utan skickade honom efter pojken, som gick och gallrade ungträd borta i björkhagen ett gott stycke från gården.

Den svaga rösten under grangrenarna ljöd i öronen på Jan, medan han gick dessa onödiga ärenden. Den var inte så befallande mer nu, utan den tiggde och bad, att han skulle hasta. »Jag kommer, jag kommer,» viskade Jan tillbaka, men han hade densamma känslan över sig, som då man ligger i en mardröm och gör allt, vad man kan, för att skynda sig, men inte kommer ur fläck.

Nu hade Lars fått hästen försatt, men så kom kvinnfolken och sade åt honom att ta med sig halm och täcken, och det var ju rätt och bra, men det blev förstås nytt dröjsmål, innan detta var ordnat.

Äntligen körde de från gården, Lars och Jan och drängpojken, men de kom inte längre än till skogsbrynet, förrän Lars stannade hästen.

»En blir som vilsen, när en får så'na här nyheter,» sa han. »Inte förrän nu kommer jag å tänka på att vi har Börje stående på logen.» – »Ja,» sa Jan, »det hade varit gott å ha honom med. Han är dubbelt så stark som nån åv oss andra.»

Då fick drängpojken befallning av Lars att springa ner till gården och hämta Börje, och det blev ny väntan.

Medan Jan satt på släden och ingenting kunde göra, tyckte han, att inom honom öppnade det sig ett stort, tomt, isande kallt svalg, som var mörkt och hemskt att se ner i. Men på samma gång var det inte något svalg, utan bara den vissheten, som han hade, att de skulle komma för sent.

Börje och pojken kom till sist springande med andan i halsen, och nu fick de då köra in i skogen.

Men det gick inte fort för dem. Lars hade tagit den gamla stelbenta Bruningen och satt för släden. Det måtte visst vara sant, som han sade, att han var vilsen i huvudet.

Det visade sig snart på nytt, att han inte var redig. Rätt som det var, ville han ta av på galen väg. – »Nej, om ni far åt det hållet, kommer vi opp på Storsnipa,» sa Jan, »å vi ska te skogen ovanför Lobyn.» – »Ja, det vet jag,» sa Lars, »men det finns en avväg längre opp, som är bättre å köra.» – »Vad skulle det vara för en avväg?» frågade Jan. »Den har jag aldrig sett.» – »Vänta bara, så ska du få se'n!»

Han ville prompt fortsätta uppåt berget. Men Jan fick medhåll av Börje, och då måste Lars ge med sig. Det hade i alla fall dragit ut en stund, medan de tvistade med honom, och Jan kände hur den svarta tomheten spred sig genom hela kroppen. Han tyckte, att armar och händer blev så ihåliga och valna, att han inte kunde röra dem. »Detsamma gör det,» tänkte han. »Vi kommer för sent. Erik i Falla behöver ingen hjälp åv oss, när vi kommer fram.»

Den gamla hästen stretade framåt skogsvägen så gott den kunde, men den hade inte krafter nog för en sådan färd. Den var illa skodd och snavade gång på gång, och när det bar uppför, måste karlarna stiga av och gå. Då de skulle ge sig in på obanad mark i storskogen, var Bruningen nästan mer till hinder än till gagn.

De kom ändå fram till sist, och då fann de Erik i Falla så tämligen välbehållen. Han var varken krossad eller bruten. Ena låret hade blivit uppfläkt av en kvist, och där hade han ett svårt sår. Men det var ingenting, som han inte kunde repa sig efter.

Nästa morgon, då Jan kom till arbetet, fick han höra, att Erik låg sjuk i stark feber och svåra plågor.

Han hade förkylt sig, medan han hade legat på marken under den långa väntetiden. Det blev lunginflammation, och fjorton dagar efter olyckshändelsen var han död.

DEN RÖDA KLÄNNINGEN.

När den unga flickan ifrån Skrolycka var sjutton år gammal, så hände det sig, att hon kom gående till kyrkan en sommarsöndag i sällskap med bägge föräldrarna.

Medan hon gick på vägen, hade hon över sig en schal, som hon lade av, när hon kom i kyrkbacken, och då fick man se, att hon var klädd i en klänning, som ingen i socknen hade sett make till.

En av de där köpmännen, som går omkring med stora säckar på ryggen, hade letat sig fram ända till Askedalarna, och när han hade fått se Klara Gulla i hennes friska ungdomsprakt, hade han tagit fram ett tyg ur påsen, som han ville förmå föräldrarna att köpa åt henne. Det var rött, och det gick i skiftningar, och det var nästan som siden.

Tyget var likaså dyrt, som det var vackert, och det fanns ingen möjlighet för Jan och Kattrinna att köpa tösen en sådan klänning, fast nog kan man förstå, att åtminstone Jan inte skulle ha begärt bättre.

Men tänk, att när handelsmannen hade trugat och bett dem förgäves en lång stund, så blev han rent ifrån sig över att han inte fick sin vilja fram! Han hade satt sig i sinnet, sade han, att deras dotter skulle ha tyget. Han hade inte sett någon i hela trakten, som det skulle bli så vackert på som på henne.

Och därpå tog han och mätte av så mycket tyg, som behövdes till en klänning, och gav det till Klara Gulla. Han brydde sig inte om någon betalning. Han begärde bara, att han skulle få se henne klädd i den röda klänningen, nästa gång han kom till Skrolycka.

Sedan hade klänningen blivit sydd av den bästa sömmerskan, som fanns i socknen, hon, som annars brukade sy åt mamsellerna på Lövdala. Och när Klara Gulla fick den på sig, blev de så vackra ihop, hon och den, att man kunde tro, att de hade vuxit fram ur en av de sköna nyponbuskarna uppe i skogsbacken.

Den söndagen, då Klara Gulla skulle visa sig med den nya klänningen vid kyrkan, hade varken Jan eller Kattrinna kunnat stanna hemma, så nyfikna var de att få höra vad folk skulle komma att säga.

Och det gick så, att alla människor lade märke till den röda klänningen, och när de hade sett på den en gång, så vände de sig om och såg på den en gång till. Men andra gången såg de inte bara på klänningen, utan också på den unga flickan, som bar den.

Somliga hade hört talas om klänningen redan förut, och andra ville veta hur det kom sig, att en stackars backstutös stod så grann på talbacken utanför kyrkan. Jan och Kattrinna fick berätta historien med köpmannen om och om igen. Och när då folk fick veta hur det hängde ihop, så kunde de inte förarga sig längre. De blev glada allesammans, att lyckan hade hittat på att göra en titt in i det fattiga hemmet borta i Askedalarna.

Det var hemmansägaresöner, som sade rent ut, att om denna flickan hade varit av sådan ätt, att det hade gått an för dem att gifta sig med henne, så skulle hon ha varit förlovad, innan hon kom från kyrkan.

Och det var hemmansägaredöttrar till och med av dem, som var »e'arva», som sade för sig själva, att de inte skulle ha tvekat att ge ett helt trädeslag i mellangift, om de hade kunnat byta sig till ett ansikte, som var så skinande rosigt och så strålande av ungdom och hälsa.

Men nu föll det sig så, att den söndagen var det prosten i Bro, som skulle predika i Svartsjö, och inte den vanliga prästen. Och prosten var en sträng och gammaldags man, som blev förargad över allt slags överflöd både i klädedräkt och annat.

Då han fick se den unga flickan i den röda klänningen, blev han visst rädd för att detta kunde vara siden, och han lät klockarn gå efter både flickan och föräldrarna, så att han skulle få tala med dem.

Han såg nog, han med, att klänningen och flickan passade bra ihop, men han tyckte lika illa om saken fördenskull.

»Hör du, min flicka, jag ska säja dej en sak,» sa han till Klara Gulla och lade handen på hennes axel. »Det är ingenting, som hindrar mej ifrån att klä mej som en biskop med guldkors om halsen, om jag så vill. Men det gör jag inte, för jag vill inte synas förmer, än jag är. Och på samma sätt ska inte du klä dej så grann som en herrgårdsmamsell, då du bara är dotter till en fattig backstusittare.»

Detta var stränga ord, och Klara Gulla blev så bestört, att hon ingenting kunde svara. Men Kattrinna skyndade sig att tala om, att flickan hade fått tyget i present.

»Ja, det kan ju väl hända,» sa prosten. »Men förstår ni då inte, ni föräldrar, att om ni låter er dotter styra ut sej på det där sättet en gång eller par, så får ni henne sedan inte att sätta på sej sådana tarvliga kläder, som ni kan skaffa henne?»

Han vände sig bort ifrån dem, för nu hade han sagt sin mening med tydliga ord. Men Jan var färdig med ett svar, innan han kom ur hörhåll.

»Om den här lilla flickan skulle vara klädd på ett passande sätt,» sa han, »då skulle hon vara fin som sola, för en sol å en glädje har hon varit för oss, allt sen hon föddes.»

Prosten kom tillbaka och betraktade dem tankfullt alla tre. Både Jan och Kattrinna såg gamla och slitna ut, men ögonen lyste i de fårade ansiktena, när de vände dem mot den strålande ungdomen, som de hade emellan sig.

Då sade säkert prosten till sig själv, att det var synd att störa det gamla folket i deras belåtenhet.

»Om det är så, att du har varit till ljus å glädje för dina fattiga föräldrar, så kan du bära din dräkt med heder,» sa han med mild röst. »För ett barn, som kan skaffa lycka till far å mor, det är det bästa, som vi ser för våra ögon.»

DEN NYA ÄGARN.

När folket i Skrolycka kom hem från kyrkan densamma söndagen, som prosten hade sagt de vackra orden till Klara Gulla, satt två karlar uppflugna på gärdsgården tätt invid grinden.

Den ena var Lars Gunnarsson, som nu hade tillträtt husbondeväldet efter Erik i Falla, den andra var en bodbetjänt från en handel i Broby, där Kattrinna brukade köpa socker och kaffe.

De såg så likgiltiga och obekanta ut, där de satt, så att Jan knappt kunde tro, att de hade ärende till honom. Han bara lyfte på mössan och gick förbi dem in i stugan utan att säga något.

De satt kvar på samma ställe, och Jan önskade, att de snart skulle slå sig ner på någon annan plats, där han slapp att se dem. Han kände på sig, att Lars Gunnarsson hade ont i sinnet mot honom allt sedan den där olycksdagen i skogen. Flera gånger hade han hört honom kasta fram en antydan om att Jan höll på att bli gammal och inte rätt länge kunde göra nytta för dagspenningen.

Kattrinna satte fram middagsmaten, och det blev raskt undanstökat med ätningen. Lars Gunnarsson och bodbetjänten dröjde kvar på gärdsgården i muntert samspråk. Jan tyckte, att de satt där som ett par hökar. De bidade sin behagliga tid och gjorde sig lustiga över småfåglarna, som trodde, att de skulle kunna undgå dem.

Nu klev de ändå ner ifrån gärdsgården, öppnade grinden och gick fram mot stugan. Det var alltså till honom de hade ärende.

Han fick en sådan stark förkänsla av att de ville honom illa, och han såg sig omkring liksom för att söka en vrå, där han kunde gömma sig undan. Men så föll hans ögon på Klara Gulla, som satt och såg ut genom fönstret, hon med, och då fick han sitt mod tillbaka.

Vad skulle han vara rädd för, när han hade en sådan dotter? Hon var klok och rådsnar och inte förskräckt för någonting. Och lycka hade hon med sig i allt, vad hon företog sig. Det skulle inte bli lätt för Lars Gunnarsson att få bukt med henne.

Nu, då Lars och bodbetjänten kom in, var de likaså likgiltiga och främmande som nyss förut. Lars sade, att de hade suttit så länge på gärdsgården och sett på den lilla nätta stugan, att de till sist hade fått lust att gå in.

De berömde allt, som fanns där, och Lars tyckte, att Jan och Kattrinna borde vara bra tacksamma mot Erik i Falla, för det var väl han, som hade ställt om, både att stugan hade blivit rest, och att de hade blivit gifta.

»Jag kommer å tänka på en sak,» sa han strax därefter och vände i detsamma bort ögonen, så att han varken såg på Jan eller Kattrinna. »Erik i Falla var väl så förståndig, att han gav er papper på att marken, som stugan står på, skulle bli er tillhörighet?»

Varken Jan eller Kattrinna svarade ett ord. De förstod strax, att nu hade Lars kommit fram till det, som han ville tala med dem om. Det var bäst att först låta honom förklara sig med all tydlighet.

»Jag har nog hört, att det inga papper ska finnas,» sa Lars, »men jag kan väl inte tro, att det står så illa te. För då är det möjligt, att hela stugan tillfaller den, som äger marken.»

Jan sade ännu ingenting, men Kattrinna blev så ond, att hon inte kunde tiga längre.

»Erik i Falla har gett oss den här tomten, som stugan ligger på,» sa hon, »å den kan ingen ha rätt te å ta ifrån oss.»

Ja, det vore ju inte heller meningen, sa den nya ägarn med försonlig röst. Han ville bara, att allting skulle bli ordnat. Det var det enda han ville. Om Jan kunde ge honom hundra riksdaler till oktobermarknaden – – –

»Hundra riksdaler!» utbrast Kattrinna, och rösten gick nästan över i ett skrik.

Lars sade inte något vidare. Han bara drog huvudet bakåt och knep ihop munnen.

»Du säjer inte ett ord, du Jan!» sa Kattrinna. »Hör du inte, att Lars vill ta ifrån oss hundra riksdaler?»

»Det kanske inte blir så lätt för Jan te å komma ut med hundra riksdaler,» sa Lars Gunnarsson. »Men jag får ju lov te å veta vad som är mitt.»

»Å därför ska ni stjäla vår stuga?» skrek Kattrinna.

»Nej, det vill jag visst inte. Stugan den är er. Det är bara marken jag vill åt.»

»Ja, då ska stugan också bort från er mark,» sa Kattrinna. – »Men det är kanske inte lönt, att ni gör er besvär med å flytta en sak, som ni ändå inte kan behålla.» – »Jaså,» sa Kattrinna, »ni vill ändå lägga vantarna på'na?»

Lars Gunnarsson slog ifrån sig med handen.

Nej, inte ville han lägga beslag på stugan, bevars nej, det hade han ju sagt att han inte ville, men det var så, att handelsman i Broby hade skickat hit bodbetjänten med några räkningar, som han inte hade fått betalt för.

Bodbetjänten tog nu fram räkningarna. Kattrinna sköt dem över till Klara Gulla och bad henne räkna ut vad det gick till.

Det var inte mindre än hundra riksdaler, som de var skyldiga, och Kattrinna blev alldeles blek, där hon satt. – »Jag ser, att meningen är, att vi ska gå från hus å hem,» sa hon. – »Ånej,» svarade Lars, »det är det visst inte, om ni bara betalar vad ni är skyldiga – – – »Ni borde allt tänka på era egna föräldrar, ni Lars,» sa Kattrinna. »Di hade det inte för gott, di, innan ni blev måg te en hemmansägare.»

Det var Kattrinna, som förde ordet hela tiden. Jan sade ingenting. Han satt och såg på Klara Gulla, såg och väntade. Det blev så tydligt för honom, att allt detta var tillställt för hennes räkning, för att hon skulle få visa vad hon dugde till.

»När di tar stugan ifrån den fattige, då är det slut med honom,» jämrade sig Kattrinna.

»Jag vill ju inte ta stugan,» försvarade sig Lars Gunnarsson. »Jag vill bara, att det ska bli en uppgörelse.»

Men Kattrinna hörde inte på honom. »Så länge som den fattige har en stuga, känner han sej likaså god som alla andra. Men den, som inte har sitt eget hem, han känner sej inte som en människa.»

Jan tyckte, att Kattrinna hade rätt i allt, vad hon sade. Stugan var byggd av skräptimmer och var kall om vintern, den stod och lutade på sin dåliga grund, och trång och liten var den, men det var ändå, som om det skulle bli slut med dem, om de miste den.

Jan för sin del kunde inte tro ett ögonblick, att det skulle gå så illa. Här satt ju Klara Gulla, och han såg hur det började glänsa i ögonen på henne. Snart skulle hon säga ett ord eller göra en gärning, som skulle driva

bort dessa plågoandarna.

»Ja, ni ska väl ha tid på er te å fatta ert beslut,» sa den nya ägarn. »Men kom det ihåg, att antingen flyttar ni första oktober, eller också ska handelsman i Broby ha full betalning! Å jag ska ha hundra riksdaler för tomten!»

Kattrinna satt och vred sina gamla arbetsnötta händer. Hon var så ifrån sig, att hon talade för sig själv utan att bry sig om vem som hörde på henne.

»Hur ska jag kunna gå te körkan, å hur ska jag kunna visa mej bland folk, när jag får det så dåligt, att jag inte en gång har egen stuga?»

Jan tänkte på annat. Han kom ihåg alla de vackra minnen, som hängde ihop med stugan. Det var här, som barnmorskan lämnade honom barnet. Det var där i dörröppningen, som han stod, när solen tittade fram ur molnen för att ge flickan namn. Stugan hörde ihop med honom och med Klara Gulla och Kattrinna. Den kunde inte gå ifrån dem.

Han såg hur Klara Gulla knöt ihop sin ena hand. Hon skulle nog komma dem till hjälp nu snart.

Lars Gunnarsson och bodbetjänten reste sig nu och gick mot dörrn. De sade adjö, då de avlägsnade sig. Men ingen av dem, som satt kvar i stugan, gav dem hälsningen tillbaka.

Så snart som de var gångna, gjorde den unga flickan ett stolt kast med huvudet och steg upp.

»Om ni ville låta mej fara ut i världen!» sa hon.

Kattrinna slutade med att mumla och vrida händerna. Orden hade väckt ett svagt hopp hos henne.

»Det ska väl inte vara så omöjligt å tjäna ihop två hundra riksdaler te den första oktober,» sa Klara Gulla. »Vi har ju nyss haft midsommar, så att det är tre månader dit. Om jag bara får fara te Stockholm å ta tjänst där, så lovar jag er, att stugan ska bli kvar i er ägo.»

Då Jan Andersson i Skrolycka hörde dessa orden, bleknade han bort, och huvudet sjönk bakåt, som om han skulle svimma av.

Det var så vackert av den lilla flickan. Det var på detta han hade väntat hela tiden. Men hur, hur skulle han kunna leva, om hon for bort ifrån honom?

STORSNIPA.

Jan i Skrolycka kom gående på samma skogsstig, där han och hans kvinnfolk hade vandrat fram glada och lyckliga för ett par timmar sedan på hemväg från kyrkan.

Kattrinna och han hade haft en lång rådplägning, och de hade kommit överens om att innan de skickade bort dottern eller gjorde något annat vid saken, skulle Jan gå och fråga riksdagsman Karl Karlsson i Storvik om Lars Gunnarsson hade rätt att ta stugan ifrån dem.

Ingen hade så bra reda på lagar och förordningar i hela Svartsjö socken som riksdagsman i Storvik. Den, som bara var nog klok att ta honom till hjälp vid skifte och köp, vid bouppteckning och auktioner och uppsättande av testamente, den kunde vara viss om att allt blev lagenligt och riktigt, och att det inte gavs någon möjlighet efteråt att ställa till med bråk och processer.

Men riksdagsmannen var en sträng och myndig karl med ett barskt utseende och en hård röst, och Jan var

just inte glad åt att behöva komma till tals med honom. »Det första han gör, när jag kommer te'n, blir, att han håller en straffpredikan, därför att jag inga papper har,» tänkte han. »Det är många, som han har skrämt så illa i första början, att di aldrig våga' sej fram med det, som di ville fråga'n te råds om.»

Jan hade kommit i väg hemifrån med sådan fart, att han inte hade haft tid att tänka på vilken fruktansvärd man han skulle möta. Men när han gick genom hagarna i Askedalarna upp mot storskogen, kom den gamla rädslan över honom. Det var dumt, att han inte hade tagit Klara Gulla med sig.

Han hade inte sett till flickan, då han gick hemifrån. Hon hade kanske gått och satt sig på en ensam plats i skogen för att gråta bort sorgen. Hon brukade aldrig vilja visa sig för någon, när hon var bedrövad.

Just som Jan skulle vika av inåt skogen, fick han höra någon, som trallade och sjöng uppe i berget till höger om honom.

Han blev stående och lyssnade. Det var ett kvinnfolk, som sjöng. Men det var väl aldrig möjligt, att det kunde vara den rösten, som han tyckte att det liknade?

I alla fall ville han ha reda på hur det förhöll sig, innan han gick vidare. Sången hörde han klart och tydligt, men skogen skymde bort sångerskan. Han vek av från vägen och trängde sig fram genom några snår för att kunna genskjuta henne.

Men hon var inte så nära, som han hade trott. Hon stod inte stilla heller, utan hon flyttade sig längre och längre bort, allt som han kom efter. Längre bort och högre upp; ibland tyckte han, att sången hördes rätt uppöver honom.

Det måtte visst vara så, att hon, som sjöng, höll på att gå upp till Storsnipa.

Han förstod, att hon hade tagit en väg, som slingrade uppför berget, där det var nära nog tvärbrant. Den var kantad av ungbjörk så tätt, att det var helt naturligt, att han inte kunde se henne. Men hur brant än vägen var, gick det lika raskt uppåt för henne. Han tyckte, att hon höjde sig med en fart som en flygande fågel, och sjöng gjorde hon hela tiden.

Jan åter gick mera snett uppåt berget. Men han hade kommit bort från vägen i sin iver och hade hindrande skog att bana sig fram genom, så att det var inte underligt, att han blev långt efter. Därtill kom också, att han fick en svår tyngd över bröstet och kände det mer och mer omöjligt att andas, medan han gick och lyssnade efter sången.

Till sist skred han fram så långsamt, att det knappt märktes, att han rörde sig.

Men det är inte så lätt att känna igen röster, och i skogen är det svårare än annanstans, för det är så mycket där, som prasslar och susar och liksom sjunger med. Det var nödvändigt, att han kom så långt, att han fick se den ungdomen, som var så glad, att hon nästan flög uppför branta höjden, annars skulle han gå i tvivel och misstankar i alla sina dagar.

Han visste ju också, att han skulle få klarhet, bara han kom upp på bergshöjden, för den var alldeles kal och tom, och där kunde hon inte mer undgå honom.

Det hade nog varit skog på Storsnipa också en gång, men för några och tjugu år sedan hade det gått skogsbrand över den, och sedan stod det breda bergtaket naket. Ljung och kråkris och islandsmossa hade så sakteligen krupit fram över hällarna, men inte ett skymmande träd hade ännu vuxit upp där.

Det var grann utsikt där uppe, sedan skogen hade kommit bort. Där såg man hela den långa sjön Löven, hela den gröna dalen, som omgav sjön, alla de blå bergen, som skyddade dalen. När ungdomen från Askedalarna

ur sin trånga däld klättrade upp till Snipahöjden, tänkte de på det berget, dit frestaren förde Vår Herre för att visa honom alla riken i världen och deras härlighet.

När Jan äntligen hade skogen bakom sig och kom ut i det fria, såg han genast den sjungande. På den allra högsta klinten, där utsikten var vidast, var upplagt ett gränsröse av sten, och på översta stenen stod Klara Fina Gulleborg i sin röda klänning. Hon syntes klart och tydligt mot den bleka aftonhimlen, och om folk nere i dalar och skogar djupt under henne hade haft sina ögon riktade mot Storsnipa, borde de ha kunnat se henne, där hon stod i sin lysande dräkt.

Hon blickade ut över mil och mil av land. Hon såg vita kyrkor på branta kullar vid sjöstränderna, bruk och herrgårdar, inbäddade i parker och trädgårdar, bondgårdar i en lång, tät rad utmed skogsbrynet, åkerfältens rutor, långa, slingrande vägar, skogar utan gräns och slut.

I början sjöng hon, men hon tystnade snart och tänkte endast på att se ut över den vida, öppna världen framför henne.

Till sist slog hon ut med armarna. Det var, som om hon ville ta allt detta i famn, allt detta stora, mäktiga, rika, som hon hade varit avstängd från ända till denna dag.

*

Det dröjde långt in på natten, innan Jan kom hem, och då han kom, kunde han inte göra reda för någonting. Han påstod, att han hade varit hos riksdagsmannen och talat med honom, men vad han hade rått dem att göra, det mindes han inte.

»Det lönar sej inte te å göra någe,» sa han gång på gång. Det var det enda besked Kattrinna kunde få.

Jan gick krokig och såg dödssjuk ut. På rocken hade han mossa och jord. Kattrinna frågade om han hade fallit och slagit sig.

Nej, det hade han inte, men han hade visst legat på marken en stund.

Då var han väl sjuk?

Nej, inte det heller. Det var bara någonting, som hade stannat.

Men vad det var, som hade stannat i det ögonblicket, då han förstod, att den lilla flickan hans hade erbjudit sig att rädda stugan åt dem, inte av kärlek, utan därför att hon längtade bort från dem ut i världen, det ville han inte säga.

RESKVÄLLEN.

Kvällen innan Klara Gulla i Skrolycka skulle resa till Stockholm, kunde Jan, far hennes, aldrig bli färdig med allt det, som han hade att ombestyra. Strax han kom hem ifrån dagsverket, måste han gå uppåt skogen och söka efter ved. Sedan grep han sig an med att laga en spjäla i grinden, som hade hängt avbruten ett helt år, och när detta var gjort, började han på att plocka och ordna med sina fiskedon.

Hela tiden tänkte han på hur besynnerligt det var, att han inte kände någon riktig sorg. Nu var han densamme, som han hade varit för aderton år sedan. Han kunde inte bli glad, och han kunde inte bli ledsen. Hjärtat hade stannat som ett urverk, som får en häftig stöt, då han hade sett Klara Gulla uppe på Snipaberget sträcka ut armarna och ta hela världen i famn.

Detta var som en gång förr. Då ville folk, att han skulle vara glad över att den lilla flickan kom till honom.

Men han hade inte frågat efter det ett grand. Och nu väntade de allesammans, att han skulle vara förtvivlad och bedrövad. Men det var han heller inte.

Inne i stugan var det fullt med folk, som hade kommit för att säga adjö till Klara Gulla. Han var rent av skamsen att gå in och visa dem, att han varken grät eller klagade. Det var bäst, att han stannade utanför.

I alla fall var det väl för honom, att det hade gått så här. Om allt hade varit som förut, så visste han inte hur han skulle ha stått ut med all längtan och sorg.

När han gick förbi fönstret nyss, hade han sett, att det var lövat i stugan. Och på bordet hade det stått kaffekoppar alldeles som den dagen han tänkte på. Kattrinna hade velat ställa till en liten högtid för dottern, som skulle dra ut i världen och frälsa hemmet.

De grät visst där inne, både de, som hade kommit för att säga adjö, och hemfolket. Han hörde Klara Gullas gråt ända ut på gården, men det gjorde honom ingenting.

»Mina snälla människor,» mumlade han, där han stod, »detta är ju, som det ska vara. Se på fågelungarna! Di blir utkastade ur boet, om di inte går godvilligt. Och har ni sett en gökunge? Det finns väl inte någe värre än å se honom, där han ligger tjock å fet i reden å bara skriker efter mat, medan fosterföräldrarna får slita ut sej för hans skull.

»Nej, det är allt så bra, som det är. Di unga, di kan inte bli sittande hemma å ligga oss gamla te last. Di får lov å ut i världen, di, mina snälla människor.»

Till sist blev det stilla i stugan. Nu var visst alla grannarna borta, och han kunde våga sig in.

Men han gick och ställde med fiskedoningen än en stund. Helst ville han, att både Klara Gulla och Kattrinna skulle ha lagt sig och somnat, innan han steg över tröskeln.

När han inte hade hört något buller på aldrig så länge, smög han sig upp till stugan så sakta som en tjuv.

Men kvinnfolken hade ännu inte gått till sängs. Då han gick förbi det öppna fönstret, såg han Klara Gulla. Hon satt med armarna framsträckta över bordet och hade lagt ner huvudet på dem. Det såg ut, som om hon grät.

Kattrinna stod längre in i rummet. Hon höll på att svepa sin stora schal omkring Klara Gullas klädpacke.

»Ni kan sluta opp med det där, mor,» sa den unga flickan utan att lyfta huvudet. »Ni ser väl, att far är ond på mej för att jag reser.»

»Han får väl bli god igen,» sa Kattrinna lugnt.

»Ja, det säjer ni, för ni bryr er inte om honom,» fortfor Klara Gulla under snyftningar. »Ni tänker bara på stugan. Men, ser ni, far å jag vi är ett. Jag reser inte ifrån honom!»

»Men stugan då?» sa Kattrinna.

»Det får gå med stugan, hur det vill, bara far vill tycka om mej igen.»

Jan gick sakta bort ifrån dörrn och satte sig på tröskeln. Han trodde inte, att Klara Gulla skulle stanna hemma. Nej, han visste bättre än någon annan, att hon måste resa sin väg. Men ändå var det, som hade det lilla mjuka byltet blivit lagt i hans armar på nytt. Och hjärtat hade kommit i gång igen. Det slog med en fart, som om det hade stått stilla i åratal och behövde ta igen så mycken förlorad tid.

Med detsamma kände han, att nu var han utan skydd och värn.

Nu kom sorg, och nu kom längtan. Han såg dem som svarta skuggor borta under träden.

Han öppnade sina armar och bredde ut dem, och han fick ett lyckligt leende över ansiktet.

»Välkomna, välkomna, välkomna!» sa han.

PÅ BRYGGAN.

När ångbåten »Anders Fryxell» lade ut från bryggan på Borgs udde med Klara Gulla från Skrolycka ombord, stod Jan och Kattrinna och stirrade efter den, ända tills de inte mer såg en skymt varken av båten eller av flickan. Alla andra människor, som hade haft något att beställa nere vid bryggan, gick sin väg. Faktorn tog ner flaggan och stängde magasinet, men de blev stående kvar.

Det var väl naturligt, att de skulle stå där, så länge som de inbillade sig, att båten syntes. Men varför de sedan inte gick sin väg, det visste de väl knappast själva.

Kanske att det var så, att de var rädda för att komma hem och stiga in i den tomma stugan i varandras sällskap.

»Nu är det bara honom jag ska laga mat åt,» tänkte Kattrinna, »bara honom jag har te å vänta på. Men vad bryr jag mej om honom? Han kunde likaså gärna ha rest, han med. Det var jänta, som förstod sej på honom å hans pjoller, men inte jag. Det vore bättre å vara ensam.»

»Det vore lättare å gå hem med sin sorg, om jag inte hade den gamla sura Kattrinna sittande i stugan,» tänkte Jan. »Flickan kunde så väl med'na så att hon fick'na både mild å glad. Men nu lär man aldrig mer få höra ett vänligt ord från det hållet.»

Bäst som det var, ryckte Jan till. Han böjde sig framåt och slog sig på knäna i förvåning. Ett nytt liv tändes i ögonen på honom, och han sken och strålade över hela ansiktet.

Han höll blickarna fästade på vattnet, och Kattrinna kunde inte låta bli att tro, att han såg något märkvärdigt där, fastän hon, som stod bredvid, ingenting kunde varsna. Hon såg ingenting alls, hon, utom de små grågröna böljorna, som jagade varandra över vattenytan, utan att det någonsin kom till något slut på leken.

Jan sprang så långt ut på bryggan, som han kunde, och där lutade han sig ner mot vattnet med det utseendet, som han alltid hade, när Klara Gulla kom emot honom, och som han aldrig kunde få på sig, då han talade med någon annan.

Munnen öppnade sig, och läpparna ryckte, men inte ett ord hördes fram till Kattrinna. Det ena leendet efter det andra gick fram över ansiktet, alldeles som då flickan stod och raljerade med honom.

»Men, Jan,» sa Kattrinna, »vad är det åt dej?»

Han svarade inte, bara tecknade åt henne med handen, att hon skulle vara tyst.

Strax därefter reste han litet på sig, och det märktes, att han med blicken följde någonting, som begav sig bort över de små grå vågorna, vad det nu kunde vara.

Det drog hastigt sin väg åt samma håll som ångbåten nyss. Snart stod Jan inte mer framåtböjd, utan helt upprätt och skyggade ögonen med handen för att kunna se bättre.

Så stod han, till dess det inte måtte ha varit något mer att se. Då vände han sig mot Kattrinna. Han gick till och med ända fram till henne.

»Du kanske inte såg nånting, du?» sa han.

»Vad skulle det vara å se här annat än sjön å vågorna?» frågade hon tillbaka.

»Det var den lilla flickan, som kom roende,» sa han och sänkte rösten med detsamma, så att han bara viskade. »Hon hade fått låna båt åv kapten. Jag såg, att den var märkt på samma sätt som ångbåten. Hon sa, att hon hade glömt en sak, då hon for. Det var nånting, som hon ville tala med oss om.»

»Käre du, du vet väl inte vad du säjer!» sa Kattrinna. »Om flickan hade kommit tebaka, så skulle jag väl ha sett'na, jag också.»

»Tyst nu, ska du få höra vad hon ville oss!» viskade Jan lika hemlighetsfullt och högtidligt. »Jo, det var så, att hon hade blivit bekymrad för hur vi två nu skulle få det. Förr i världen, sa hon, hade hon gått mellan oss med mej i den ena handen å dej i den andra, å på det sättet hade allt gått bra. Men när hon nu inte gick där å höll oss samman, så visste hon inte hur det skulle gå. 'Nu kommer far å mor kanske te å gå åt var sitt håll,' sa hon.»

»Kors, att hon kunde tänka på detta!» sa Kattrinna. Hon blev så gripen av orden, därför att det var hennes egna tankar, som gick igen i dem, att hon glömde, att dottern omöjligt kunde ha kommit roende till bryggan och talat vid mannen, utan att hon skulle ha märkt det.

»'Så nu har jag kommit tebaka för te å lägga era händer i varandras, å ni får inte släppa taget, utan hålla fast för min skull, te dess jag kommer igen å tar en åv er i vardera handen som förr i världen,' sa hon. Å så snart som hon hade sagt detta, rodde hon bort igen.»

Det blev tyst en liten stund där på bryggan.

»Å här är nu min hand,» sa Jan med osäker röst, som om han var både blyg och ängslig, och räckte fram en hand, som alltid höll sig besynnerligt mjuk, hur styvt han än arbetade. »Det är därför, att flickan vill'et,» lade han till.

»Ja, å här är min,» sa Kattrinna. »Jag förstår inte vad det kan ha varit, som du såg, men om du å flickan vill, att vi ska hålla ihop, så nog vill jag.»

Sedan gick de hand i hand hela vägen hem till stugan.

BREVET.

När Klara Gulla i Skrolycka hade varit borta ett par veckor, gick Jan, far hennes, en förmiddag och lagade en gärdsgård i beteshagen närmast storskogen. Den var inte längre borta, än att han hörde gransuset, och han kunde se tjäderhönan gå och plocka under träden med en lång rad av ungar efter sig.

Han var närapå färdig med arbetet, då han fick höra ett starkt vrålande uppifrån höjden. Det lät så hemskt, att han rent av höll på att bli rädd.

Han stod stilla och lyddes, och snart hördes det på nytt. Men då det kom igen andra gången, förstod han, att det inte var någonting att bli rädd för. Tvärtom var det säkert någon, som ropade på hjälp.

Han kastade vidjor och störar ifrån sig och gav sig i väg genom björkhagen in i svarta granskogen. Där behövde han inte gå så värst långt, förrän han såg vad som stod på. Det låg en stor och farlig myr här uppe,

och det förhöll sig, just som han hade trott. En av Deras i Falla kor hade gått ner sig i ett gungfly.

Det var den bästa kon, som fanns i lagården, det såg han strax, en, som Lars Gunnarsson hade varit bjuden två hundra riksdaler för.

Hon var djupt nersjunken i gyttjan och var så skrämd nu, att hon låg stilla och bara gav till ett svagt råmande med långa mellanrum. Men han kunde se hur hon hade arbetat. Hon var överstänkt med dy ända upp till hornen, och de gröna mosstuvorna var upprivna både vitt och brett omkring henne.

Hon hade råmat så, att Jan tyckte, att det borde ha hörts över hela Askedalarna. Men det var ingen mer än han, som hade kommit upp till myren. Han dröjde inte ett ögonblick, utan bara han hade fått klart för sig hur det stod till, sprang han ner till gården för att skaffa hjälp.

Det blev ett långsamt arbete med att lägga ut bräder och stänger på myren och få rep under kon för att hissa upp henne. Hon hade sjunkit ner ända till ryggen och höll bara huvudet över gyttjan, när de kom fram till henne.

Sedan de äntligen hade henne på fast mark igen och hade fraktat ner henne till Falla, kom det bud ifrån matmodern, att de, som hade strävat med kon, skulle gå in och få sig kaffe.

Det var ingen, som hade varit så ivrig med räddningsarbetet som Jan i Skrolycka. Hela förtjänsten av att kon var bärgad, den var hans. Och tänk, att det var en ko, som var värd minst två hundra riksdaler!

Det var allt en ofantlig tur, detta, för Jan, för man kunde då inte tänka sig, att det nya husbondfolket inte skulle låtsa om en sådan bedrift.

En gång hade det hänt något liknande i den förra husbondens tid. Då var det en häst, som hade rivit sönder sig på en gärdsgård. Han, som upptäckte hästen och ställde om, att den blev hemförd, hade fått tio riksdaler av Erik i Falla, och det fastän den hade varit så svårt skadad, att Erik hade måst skjuta den.

Men den här kon, hon levde ju och hade inte tagit skada på något sätt. Det var klart, att nästa dag skulle Jan få gå till klockarn eller till någon annan skrivkunnig och be honom skriva ett brev till Klara Gulla för att kalla hem henne.

När Jan kom in i storstugan i Falla, så var det inte utan, att han sträckte på sig. Det var gammalmoran, som gick omkring och slog i kaffe, och han undrade inte på att hon räckte honom hans kopp, till och med innan Lars Gunnarsson hade fått sin.

Under kaffedrickningen talade alla om hur rask Jan hade varit. De enda, som inte sade något, var husbondfolket. Varken den nya ägarn eller hans hustru öppnade sin mun för att säga ett ord till beröm.

Men då nu Jan så väl visste, att den onda tiden var förbi och lyckan på hemfärd, så föll det sig inte svårt för honom att finna tröstegrunder.

Det kunde ju hända, att Lars teg, bara därför att det, som han hade att säga, skulle komma att märkas så mycket bättre.

Han dröjde allt bra länge, innan han kom fram med berömmet. De andra blev också tysta och såg litet förlägna ut.

När den gamla matmodern i Falla bjöd omkring påtårn, var det flera, som krusade, och Jan med dem. »Å, drick ni, Jan!» sa hon. »Om inte ni hade varit så rapp åv er i dag, så hade vi mistat en ko, som var värd sina två hundra riksdaler.»

Efter detta blev det djup tystnad. Allas ögon vändes mot husbonden, för nu kunde man inte annat än vänta, att det skulle komma en tacksägelse också från honom.

Han harskade sig ett par gånger, liksom för att det, som han ville säga, skulle komma med tillräckligt eftertryck.

»Jag tycker, att det är lite besynnerligt med den här saka,» sa han. »Alla vet vi, att Jan är skyldig två hundra riksdaler, å alla vet vi, att just den summan var jag bjuden i våras för Stjärna. Det passar liksom alldeles för bra ihop för Jan, att Stjärna skulle komma ner i myren i dag, å att han skulle få frälsa'na.»

Lars tystnade och harskade sig en gång till. Jan reste sig och kom närmare, men varken han eller någon av de andra hade ett svar till reds.

»Jag vet inte varför det just kom å falla sej så, att det var Jan, som fick höra koa där oppe i myren,» fortfor Lars Gunnarsson. »Kanske att han var närmare, än han vill låta oss veta, när olyckan skedde. Kanske att han såg en möjlighet te å komma ifrån sin skuld, å att det var han, som drev koa – – –

Här föll Jans knytnäve ner på bordet med sådan kraft, att kaffekopparna hoppade högt från faten.

»Du dömer andra efter dej själv, du,» sa Jan. »Det där är sånt, som du kan göra, men inte jag. Fast nog ska du veta, att jag lägger märke te dina rävkonster. Det var en dag i vintras, du – – –

Men just som Jan höll på att säga något, som inte kunde ha slutat med annat än oförsonlig fiendskap mellan honom och husbondfolket, ryckte mor i Falla honom i rockärmen.

»Se ut, Jan!» sa hon.

Jan gjorde så, och då såg han Kattrinna komma gående över gårdsplanen med ett brev i handen.

Det var väl brevet från Klara Gulla, som de hade längtat efter, allt sedan hon for. Kattrinna visste hur glad han skulle bli, och därför kom hon hit med det.

Jan såg sig omkring med en förvirrad blick. Det var många vreda ord, som brände på tungan, men nu hade han inte tid. Vad brydde han sig om att ta hämnd på Lars Gunnarsson? Vad brydde han sig om att försvara sig själv? Brevet drog honom med en makt, som han inte kunde stå emot, och han var ute ur rummet och framme hos Kattrinna, innan folket i stugan hade kommit tillbaka från sin skrämsel för vad han skulle våga att slunga ut för anklagelser mot husbonden.

AUGUST DÄR NOL.

När Klara Gulla från Skrolycka hade varit borta väl en månad, kom August Där Nol i Prästerud en kväll gående till Askedalarna.

Han hade varit Klara Gullas kamrat i Östanby skolhus under många år, och han hade gått och läst samma sommar som hon. Det var en allvarsam och bra pojke med gott beröm om sig. Föräldrarna var förmögna, och ingen kunde ha en lugnare och bättre framtid att vänta än han.

Under det sista halvåret hade han varit bortrest, och det var först vid hemkomsten, som han fick veta, att Klara Gulla hade gett sig ut i världen för att tjäna ihop två hundra riksdaler.

Det var hans mor, som råkade tala om detta för honom, och innan han hade hört henne till slut, tog han sin mössa och gick ut på vägen. Sedan stannade han inte, förrän han stod vid grinden, som ledde in till den lilla gröna gårdsplanen vid Skrolycka.

Men när han hade kommit så långt, fortsatte han inte vandringen, utan där blev han stående och såg framåt stugan.

Kattrinna lade märke till honom, där han stod, och hon gjorde sig ärende till källan efter vatten. Men han varken hälsade eller gjorde det minsta tecken till att han ville tala med henne.

Om en stund kom Jan ner ifrån skogen med ett fång ved på armen. När August Där Nol såg honom närma sig grinden, drog han sig åt sidan, men så snart Jan hade gått igenom den, tog han tillbaka sin plats.

När han hade stått där en stund, slogs fönstret upp till den lilla stugan, som låg på bara ett par armslängders avstånd. Han såg hur Jan satt med sin pipa på ena sidan om fönstret och Kattrinna med en strumpstickning på den andra.

»Ja, min snälla Kattrinna,» sa Jan, »nu har vi det riktigt gott på kvällskvisten. Det är bara en enda sak, som jag önskar mej.»

»Jag önskar mej hundra, jag,» sa Kattrinna, »å om jag fick dom allihop, skulle jag ändå inte bli nöjd.»

»Nej, jag ville bara, att notbindarn eller nån annan läskunnig skulle titta in i stugan,» sa Jan, »å läsa opp Klara Gullas brev för oss.»

»Det brevet har du väl hört så många gånger, sen du fick'et, att du kan läsa opp'et utante ord för ord,» svarade Kattrinna.

»Det kan väl vara sant,» sa Jan, »men det är ändå så gott å höra't läsas. Då tycker jag, att den lilla flickan står och talar med mej, å jag ser hur ögona lyser mot mej för vart ord jag hör.»

»Ja, inte har jag någe emot å höra't en gång te,» sa Kattrinna och tittade ut genom fönstret. »Men en sån här ljus å vacker kväll har nog folk sina vägar åt andra håll. En kan inte vänta, att nån ska komma te vår stuga.»

»Det skulle smaka mej bättre än vetebröd te kaffe, om jag fick höra Klara Gullas brev, medan jag sitter här å röker,» sa Jan. »Men jag har visst tröttat ut alla människor här i Askedalarna med å be dom läsa opp brevet. Nu vet jag inte te vem jag ska vända mej.»

Jan ryckte till av förvåning. Han hade knappt talat ut, då dörrn gick upp och August Där Nol stod på tröskeln.

»Kors, här kommer du just som efterskickad, min snälla August,» sa Jan, sedan han hade hälsat och bett den främmande sitta ner. »Jag har ett brev här, som jag ville be dej läsa opp för oss gamla. Det är från en skolkamrat te dej. Du har kanske ingenting emot å höra hur det går'na.»

August Där Nol tog brevet helt stilla och läste upp det. Han sade ut orden långsamt, liksom ville han suga dem i sig på samma gång.

När han hade slutat, sa Jan:

»Det var märkvärdigt, så bra du läser, min snälla August. Aldrig har jag hört Klara Gullas ord ljuda så vackert som i din mun. Vill du inte göra mej den glädjen å läsa igenom brevet en gång te?»

Pojken läste brevet för andra gången med samma andakt. Det var, som om han med törstande strupe hade kommit till en vattenkälla.

När han hade slutat, vek han ihop brevet och slätade över det med handen. Han skulle lämna det ifrån sig, men då märkte han visst, att det inte var nog väl ihopalagt, utan han måste göra om det.

Sedan blev han sittande mol tyst. Jan försökte att få ett samtal i gång, men det lyckades inte. Till sist reste pojken sig och skulle gå.

»Det är så gott, då man kan få ett handtag ibland,» sa Jan. »Jag skulle haft hjälp med en annan sak också. Det är den här kattungen, som är Klara Gullas. Den skulle allt dö nu, för vi har inte råd å behålla'n, men jag kan inte komma mej för med å göra slut på'n, å Kattrinna har inte hjärta te å dränka'n, hon heller. Vi har just sagt, att vi får tala ve nån främmande.»

August Där Nol stammade ett par ord, som ingen kunde höra.

»Du får sätta ner kattungen i en korg, Kattrinna,» fortfor Jan, »så tar August den med sej å ställer så, att vi aldrig behöver se'n mer.»

Hustrun fångade in en liten vit kattunge, som låg och sov i sängen, satte ner den i en gammal korg, band ett kläde över och lämnade alltsammans till pojkstackarn.

»Den här kattungen är jag glad te å bli åv med,» sa Jan. »Den är så munter å kvick, den är för mycke lik Klara Gulla själv. Det är bäst, att den kommer bort.»

Pojken Där Nol gick åt dörrn utan att säga något, men med ens vände han om, tog Jans hand och tryckte den.

»Tack!» sa han. »Ni har gett mej mer, än ni själv vet om.»

»Det ska du inte tro, min snälla August Där Nol,» sa Jan i Skrolycka för sig själv, då pojken var borta. »Det där är saker, som jag förstår mej på. Jag vet vad jag har gett dej, å jag vet vem som har lärt mej det.»

DEN FÖRSTA OKTOBER.

Den första oktober låg Jan i Skrolycka hela eftermiddagen påklädd på sängen med ansiktet vänt mot väggen, och det var inte möjligt att få ett ord ur honom.

På förmiddagen hade han och Kattrinna gått ner till bryggan för att möta den lilla flickan. Inte för att hon hade skrivit och sagt, att hon skulle komma, det hade hon visst inte. Det var bara Jan, som hade räknat ut, att det måste gå så.

Det var ju den första oktober, som pengarna skulle betalas till Lars Gunnarsson, och alltså borde ju Klara Gulla komma hem med dem till just den dagen. Att hon skulle resa hem förut, det väntade han sig inte. Hon behövde nog stanna i Stockholm så länge som möjligt för att tjäna ihop en så stor summa. Men att hon skulle dröja längre borta, kunde han inte heller tro, för om det också inte hade lyckats henne att skrapa ihop pengarna, så hade hon ju ingen orsak att vara borta, då den första oktober var förliden.

Medan Jan stod på bryggan och väntade, hade han sagt till sig själv, att när den lilla flickan fick se dem ifrån båten, skulle hon nog sätta på sig en sorgsen min, och så snart hon kom i land, skulle hon tala om, att hon inte hade fått ihop tillräckligt med pengar.

Och när hon sade detta, så skulle både Jan och Kattrinna låtsa, att de tog henne på orden, och Jan skulle säga till henne, att han inte kunde begripa, att hon hade vågat sig hem, då hon så väl visste, att Kattrinna och han inte frågade efter något annat än pengarna.

Han var viss om att innan hon hade gått över bryggan, skulle hon ta fram en tjock sedelbok ur kjolsäcken och lägga i deras händer.

Han hade tänkt sig, att då skulle han låta Kattrinna ta emot sedlarna och räkna dem. Själv skulle han bara stå

och se på Klara Gulla.

Hon skulle nog märka, att han inte brydde sig om något annat, än att hon var tillbakakommen, och hon skulle säga till honom, att han var likaså stollig nu, som då hon for.

Så där hade Jan drömt sig det första återseendet. Men drömmen hade just inte gått i uppfyllelse.

Den dagen hade de inte behövt stå så värst länge på bryggan och vänta, Kattrinna och han. Båten hade kommit i god tid. Men när den kom, hade den varit så överfull med varor och folk, som skulle till den stora Broby marknad, så att det i första ögonblicket hade varit omöjligt att se om Klara Gulla fanns ombord eller inte.

Jan hade väntat, att hon skulle vara den första, som sprang över landgången, men det var bara ett par karlar, som kom. När hon sedan inte visade sig, försökte Jan att ta reda på henne på ångbåten. Men han kom ingen väg i trängseln. I alla fall var han så säker på att hon skulle finnas där, att när de började dra in landgången, ropade han till kaptenen, att han för all del inte fick gå med båten. Det var en till, som skulle i land.

Kaptenen frågade sjöfolket, men de svarade, att det inte fanns någon mer passagerare till Svartsjö brygga, och båten lade ut. De hade fått gå hem ensamma, han och Kattrinna, och så snart som han hade kommit in i stugan, hade han slängt sig ner på sängen. Han var så trött och förbi, att han inte kunde förstå hur han någonsin skulle få krafter att stiga upp igen.

Folket i Askedalarna hade sett dem komma tillbaka från bryggan utan Klara Gulla, och det blev stor undran bland dem hur det nu skulle gå. Den ena efter den andra av grannarna gjorde sig ärende över till Skrolycka för att höra efter hur det stod till där.

Var det sant, att Klara Gulla inte var med på båten? Och var det sant, att de inte hade fått varken brev eller hälsning från henne på hela september månad?

Jan svarade inte ett ord på alla dessa förfrågningar. Han låg stilla, vem det än var, som kom in.

Kattrinna fick ge dem besked, så gott hon förstod. Grannarna trodde nog, att han låg, som han låg, därför att han var bedrövad över att stugan skulle gå ifrån honom. Det fick de gärna tro. Det brydde han sig ingenting om.

Hustrun grät och jämrade sig, och de, som en gång hade kommit in, tyckte, att de måste sitta kvar både för att visa henne sin medömkan och för att säga vad de kunde finna på till tröst.

Det var ju inte möjligt, att Lars Gunnarsson skulle få ta stugan ifrån dem. Den gamla matmodern i Falla skulle inte låta det ske. Hon hade alltid förr varit en rättvis och rejäl människa.

Och det var inte slut på dagen än. Klara Gulla skulle kanske ändå låta höra av sig, innan det blev för sent. Det ville ju till förstås, om hon skulle ha lyckats tjäna ihop två hundra riksdaler på knappa tre månader. Men hon hade alltid en så obeskrivligt god tur, den flickan.

De satt och vägde skälen för och emot. Kattrinna påminde dem om att de första veckorna hade Klara Gulla inte kunnat förtjäna något. Hon hade tagit in hos ett folk från Svartsjö, som var uppflyttat till Stockholm, men hos dem hade hon måst betala för sig.

Men så hade hon ju haft den stora lyckan att möta på gatan densamma handelsmannen, som hade skänkt henne den röda klänningen, och han hade bistått henne och skaffat henne plats.

Kunde man nu inte tänka sig, att han skaffade henne pengar också? Det var ju ingen omöjlighet.

Nej, någon omöjlighet var det inte, sade Kattrinna, men nu hade hon ju varken kommit själv eller skickat brev. Då kunde man veta, att hon hade misslyckats.

Alla de, som satt i stugan, blev mer ängsliga och rädda för var minut, som gick. De kände på sig, att snart skulle något förskräckligt övergå dem, som bodde där.

Då bedrövelsen var som störst, gick dörrn upp än en gång, och in kom en karl, som knappast någonsin förr hade blivit sedd i Askedalarna, för det var inte till sådana avkrokar han hade för vana att ställa sina vägar.

Det blev likaså tyst och stilla i stugan, när han kom, som det kan vara i skogen en vinternatt, och allas ögon fästades på honom, utom Jans, för han rörde sig inte, fastän Kattrinna viskade till honom, att riksdagsman Karl Karlsson i Storvik hade kommit in till dem.

Riksdagsmannen hade ett hoprullat papper i handen, och alla tog för givet, att han var utskickad av den nya ägarn i Falla för att kungöra för folket i Skrolycka vad som skulle komma att övergå dem, nu då de inte kunde betala honom hans fordran.

Det var många bekymrade blickar, som riktade sig mot Karl Karlsson, men han hade sin vanliga myndiga min, och ingen kunde gissa sig till hur hårt slaget, som han hade kommit för att utdela, skulle falla.

Han räckte handen först till Kattrinna och sedan till de andra. De steg upp och hälsade, allt som ordningen kom. Den enda, som inte rörde på sig, var Jan.

»Jag är inte så värst hemmastadd i den här trakten,» sa riksdagsmannen. »Men detta är väl det stället i Askedalarna, som kallas Skrolycka?»

Ja, det var det ju. De nickade ja till frågan allihop, men ingen i stugan var i stånd att få ett hörbart ord över sina läppar. De förundrade sig över att Kattrinna hade nog besinning kvar att knuffa till Börje, så att han steg upp och riksdagsmannen fick sätta sig.

Han drog stolen fram till bordet, och där lade han först ner pappersrullen. Sedan tog han upp snusdosan och satte den bredvid papperen. Därpå skulle glasögonen fram ur fodralet och torkas med den blårutiga näsduken.

När han var så långt kommen med sina förberedelser, såg han än en gång från den ena till den andra. De, som satt där, var sådant småfolk, att han inte en gång var rätt säker på vad de hette.

»Jag skulle tala med Jan Andersson i Skrolycka,» sa han.

»Det är han, som ligger här borta,» sa notbindarn och pekade på sängen.

»Är han sjuk?» frågade riksdagsmannen.

»Nej då,», sa flera på en gång.

»Han är inte full heller,» lade Börje till.

»Å inte heller sover han,» sa notbindarn.

»Han har gått så långt i dag, så han är trött,» sa Kattrinna. Hon tyckte, att det var bäst att förklara saken på det sättet.

På samma gång böjde hon sig ner över mannen och sökte förmå honom att stiga upp.

Men Jan låg stilla.

»Förstår han vad jag säjer?» frågade riksdagsmannen.

»Jo då, det gör han,» försäkrade allihop, som satt där.

»Han väntar sej kanske inte nå'ra goda nyheter, då det är riksdagsman Karl Karlsson i Storvik, som kommer på besök,» sa notbindarn.

Riksdagsmannen vände på huvudet och tittade på notbindarn med de små rödsprängda ögonen.

»Ol' Bengtsa i Ljustersbyn har väl inte alltid varit så rädd för å möta Karl Karlsson i Storvik,» sa han.

Därefter vände han sig på nytt mot bordet och började läsa i ett brev.

Men de andra var alldeles ifrån sig av häpnad. Han hade varit vänlig i rösten, ja, man skulle nästan kunna säga, att han hade dragit på munnen!

»Det förhåller sej så,» sa riksdagsmannen, »att för ett par dar sen fick jag brev ifrån en, som kallar sej Klara Fina Gulleborg Jansdotter i Skrolycka, å i detta brevet säjer hon, att hon har rest hemifrån för å tjäna ihop två hundra riksdaler, som hennes föräldrar ska betala te Lars Gunnarsson i Falla den första oktober för å få äganderätten till marken, som deras stuga är byggd på.»

Här gjorde han ett uppehåll, för att åhörarna skulle bättre kunna följa med framställningen.

»Å nu skickar hon pengarna te mej,» fortfor riksdagsmannen, »å ber mej, att jag ska fara hit te Askedalarna å göra opp saken ordentligt med den nya ägarn i Falla, så att han inte ska kunna komma med någe nytt krångel efteråt. Det är en klok tös, det här,» sa han och vek ihop brevet. »Hon vänder sej te mej från första början. Om alla gjorde som hon, skulle det stå bättre te i den här socken.»

Innan detta var utsagt, satt Jan på sängkanten.

»Men flickan då? Var är hon?»

»Å nu skulle jag fråga om föräldrarna är eniga med dottern å ger mej i uppdrag å avsluta – – –

»Men flickan, flickan?» avbröt Jan. »Var är hon?»

»Var hon är?» sa riksdagsmannen och såg efter i brevet. »Hon säjer, att det inte har varit någon möjlighet för henne å tjäna ihop alla dessa pengarna på bara ett par månader. Men hon har fått plats hos en snäll fru, som har lämnat henne en del i förskott, å hos henne får hon nu lov å stanna, te dess att hon har gjort rätt för sej.»

»Hon kommer inte hem tebaka då?» sa Jan.

»Nej, inte för det första, efter vad jag kan förstå,» sa riksdagsmannen.

Jan lade sig ner i sängen och vände sig mot väggen som förut.

Vad brydde han sig om stugan och allt annat? Vad brydde han sig om att leva, då inte den lilla flickan kom tillbaka?

DRÖMMEN BÖRJAR.

De första veckorna efter riksdagsmannens besök kunde Jan i Skrolycka ingenting företa sig. Han låg bara till sängs och sörjde.

Var morgon steg han upp, satte kläderna på sig och ämnade gå till Falla på dagsverke. Men innan han hade kommit utom dörrn, kände han sig så dödstrött och kraftlös, att det inte var annat för honom att göra än att lägga sig ner igen.

Kattrinna försökte att vara tålig mot honom, för hon visste ju, att det var så med trånsjukan som med andra sjukdomar, att den fick ha sin tid, innan den gick över. Men hon undrade allt hur länge det skulle dröja, innan en sådan längtan som den, som Jan kände efter Klara Gulla, skulle ge med sig. Kanske han komme att bli liggande på detta sättet ända till julen, ja, kanske hela vintern?

Så hade det säkert gått också, om inte den gamla notbindarn hade kommit in i Skrolycka en kväll för att höra hur det stod till och blivit kvarbjuden på kaffe.

Notbindarn var alltid tystlåten av sig, liksom den, som har tankarna långt borta och inte riktigt följer med vad som sker på nära håll. Men då kaffet hade blivit islaget i koppen och han hade hällt ut det på fatet för att låta det svalna, tyckte han visst, att han borde säga något.

»I dag menar jag allt ändå att det ska komma brev ifrån Klara Gulla. Det känner jag på mej,» sa han.

»Vi fick ju hälsningar från'na för fjorton dar sen i brevet te riksdagsman,» svarade Kattrinna.

Notbindarn blåste på kaffet ett par gånger, innan han sade något vidare. Därpå fann han det återigen vara lämpligt att fylla ut den långa tystnaden med ett par ord.

»Det kunde ju ha hänt'na någe roligt, så att hon hade fått någe å skriva om.»

»Vad skulle det vara för roligt?» invände Kattrinna. »När en går å släpar i tjänsta, är den ena dagen lik den andra.»

Notbindarn bet av en sockerbit och sväljde ner sitt kaffe i stora klunkar. När detta var gjort, uppstod en sådan tystnad i stugan, att han blev rent förfärad.

»Det kunde ju ha hänt, att Klara Gulla hade mött en människa på gatan,» framkastade han och stirrade håglöst framför sig med de slocknade ögonen. Man kunde knappt tro, att han visste vad han sade.

Kattrinna tyckte inte, att detta var något att svara på. Hon fyllde på hans kopp utan att säga något.

»Det kunde ju ha hänt, att den, som hon mötte, var en gammal fru, som var dålig å gå, å som just föll omkull, när Klara Gulla gick förbi,» fortfor notbindarn på samma frånvarande sätt som förut.

»Skulle det vara någe å skriva om?» sa Kattrinna, liksom utledsen på hans envishet.

»Ja, men tänk, om nu Klara Gulla stanna' å hjälpte opp'na,» sa notbindarn, »å den gamla frua blev så glad över hjälpen, så hon tog opp plånboken på fläcken å gav flickan en hel tieriksdaler! Det skulle väl ändå vara nånting, som det kunde löna sej å tala om.»

»Det vore det visst,» sa Kattrinna och lät ganska otålig, »om det vore sant. Men nu är det ju bara sånt, som ni sitter å inbillar er.»

»Det är gott, så länge som en kan göra sej kalas i tankarna,» sa notbindarn urskuldande. »Di smakar bättre, di, än di riktiga.»

»Ja, ni har varit med om bägge delarna, ni,» sa Kattrinna.

Strax efteråt gick notbindarn sin väg, och Kattrinna gav inte en tanke åt hela historien, då han väl var borta.

Vad Jan beträffar, så tog han den i förstone för löst prat, han också. Men som han låg där sysslolös i sängen, började han undra om det inte kunde ligga en dold mening under orden.

Var det inte en konstig ton, som notbindarn hade haft, när han hade talat om brevet? Skulle han kunna sitta och laga ihop en så lång ramsa bara för att ha något att säga? Kanske att han hade hört någonting? Kanske att han hade fått brev från Klara Gulla?

Det var ju möjligt, att det hade hänt henne en så stor lycka, att hon inte vågade sända budskapet därom direkt till föräldrarna. Hon hade kanske skrivit till notbindarn och bett, att han skulle förbereda dem. Det var detta, som han hade försökt göra i kväll, fastän de ingenting hade förstått.

»I morron kommer han igen,» tänkte Jan, »å då får vi höra hela sanninga.»

Men hur det var, kom inte notbindarn tillbaka den dagen och inte den nästa heller. På tredje dagen blev längtan så stark hos Jan, att han steg upp och gick över till grannens stuga för att få veta om det var någon mening med hans ord.

Gubben satt ensam och arbetade med en gammal not, som man hade anförtrott honom att laga. Han blev glad, då Jan kom. Han hade haft sådan gikt, sade han, att han inte hade kunnat gå hemifrån på de sista dagarna.

Jan ville inte fråga honom rent ut om han hade fatt brev från Klara Gulla. Han trodde, att han skulle komma lättare till målet, om han gick fram på samma väg, som den andre hade slagit in på.

»Jag har tänkt på det där, som ni berätta' om Klara Gulla, sist ni var inom hos oss,» sa han.

Gubben såg upp från arbetet. Det dröjde litet, innan han förstod vad Jan syftade på.

»Det var ju bara ett lite påhitt åv mej,» sa han.

Jan kom tätt inpå honom.

»Det var ändå bra roligt å höra,» sa han. »Ni kanske kunde ha haft mer te å tala om, ifall inte Kattrinna hade varit så misstrogen.»

»Åja,» sa notbindarn, »det där är så'na förnöjelser, som en kan ha råd å bestå sej med här i Askedalarna.»

»Jag har tänkt mej,» sa Jan och blev helt djärv av medhållet, »att det kanske inte var slut på historien med det, att den gamla frua gav Klara Gulla tieriksdalern. Kanske att hon också bad, att hon skulle komma å hälsa på'na?»

»Ja, kanske det,» sa notbindarn.

»Kanske att hon var så rik, att hon ägde ett helt stenhus?» föreslog Jan.

»Det var inte så dumt påhittat, du Jan,» berömde gubben.

»Kanske att den rika frua betalar Klara Gullas skuld?» började Jan, men här avbröt han sig, därför att gubbens sonhustru kom in i stugan, och henne ville han inte inviga i hemligheten.

»Jaså, ni är ute å går i dag, Jan?» sa hon. »Det var väl, att det har blivit bättre med er.»

»Det har jag å tacka min snälla Ol' Bengtsa för,» sa Jan med ett hemlighetsfullt tonfall. »Det är han, som har botat mej.»

Han sade adjö och gick med detsamma. Gubben satt länge och stirrade efter honom.

»Jag vet inte vad han kan mena med att jag har botat honom, du Lisa,» sa han. »Han måtte väl aldrig hålla på å – – –

ARVKLENODERNA.

En kväll fram på hösten var Jan stadd på hemväg från Falla, där han hade stått och tröskat hela dagen. Han hade fått igen arbetslusten, sedan han hade haft det där samtalet med notbindarn. Han tyckte, att han måste göra vad han kunde för att hålla sig uppe. Den lilla flickan skulle då inte mötas av den smäleken, när hon kom tillbaka, att föräldrarna hade sjunkit ner till fattighjon.

När Jan hade gått så långt, att han inte mer kunde synas från fönsterna i bondgården, kom ett kvinnfolk emot honom på vägen. Det var redan skumt, men Jan såg ju strax, att det var matmodern själv, inte den nya, som var gift med Lars Gunnarsson, utan den gamla, riktiga mor i Falla.

Hon var insvept i en stor schal, som räckte ända ner till kjortelfållen. Jan hade aldrig förrr sett henne så väl påklädd, och han undrade om hon var sjuk. Hon hade allt sett dålig ut på sista tiden. När Erik i Falla dog i våras, hade hon inte haft ett vitt hårstrå på huvudet, och nu, ett halvt är efteråt, trodde han knappt, att hon hade något enda kvar, som ännu var svart.

Hon stannade och hälsade, och sedan blev de stående och pratade. Hon sade ingenting, som tydde på att hon hade gått ut enkom för att vänta på Jan, men han kände på sig, att det var så. Det flög för honom, att hon kanske ville tala med honom om Klara Gulla, och han blev rätt snopen, när hon började med något helt annat.

»Säj, Jan,» sa hon, »kommer ni ihåg den gamla ägarn i Falla, min far, han, som var herre på går'n, innan Erik kom dit?»

»Skulle jag inte komma ihåg honom?» sa Jan. »Jag var väl teminstingen tolv år gammal, när han dog.»

»Han fick en god måg, han,» sa den gamla matmodern. – »Ja, det är säkert att han fick,» bekräftade Jan.

Hon teg en stund och suckade ett par gånger, innan hon började. – »Jag skulle ha frågat er te råds om en sak, Jan. Ni är ju inte sån, att ni går å sladdrar om, vad jag säjer, te höger å vänster?» – »Ånej, jag kan nog tiga.» – »Ja, det tycker jag att jag har märkt i år.»

Det kom upp nya förväntningar hos Jan. Det vore ju inte så orimligt, om Klara Gulla hade vänt sig till mor i Falla och bett henne tala om för föräldrarna det stora, som hade hänt henne.

Den gamla notbindarn hade sjuknat i giktfeber strax efter det där samtalet, som sonhustrun hade avbrutit, och han hade varit så förbi, att Jan inte hade kunnat komma till tals med honom på flera veckor. Nu var han uppe igen, men bra svag var han alltjämt, och det värsta var, att han tycktes ha förlorat minnet efter sjukdomen. Jan hade gått och väntat på att han skulle säga något om Klara Gullas brev av sig själv, men då han inte gjorde det och inte heller förstod några antydningar, hade han frågat honom rent ut.

Och då hade gubben påstått, att han intet brev hade fått. Han hade till och med dragit ut bordlådan och slagit upp locket till klädkistan för att visa Jan, att intet brev fanns.

Han hade förstås glömt var han hade gjort av det. Det var inte att undra på om den lilla flickan nu hade vänt

sig till mor i Falla. Det var synd, att hon inte hade gjort det från första början.

Mor i Falla hade stått tyst och tveksam rätt länge, och Jan hade hunnit att bli så säker på sin sak, att han riktigt hade svårt att följa med, då hon återigen började tala om sin far.

»När far låg på sitt yttersta, kalla' han fram Erik te sängen å tacka'n för att han hade handlat så väl emot'en, fastän han hade varit kraftlös i många år å inte kunnat göra nån nytta. – 'Tänk inte på det, ni far,' sa Erik. 'Hur länge ni än vill stanna kvar hos oss, så är vi glada te å få behålla er.' – Ja, så sa han, å det mente han också.»

»Jo, det är säkert att han gjorde,» sa Jan. »Det var inga rävkonster med Erik.»

»Vänta, Jan!» sa mor i Falla. »Vi ska bara tala om di gamla än så länge. Kommer ni ihåg den långa käppen med silverknoppen, som far bruka' gå med?»

»Ja, både den å den höga mössan, som han satte på sej, då han gick te körkan.»

»Jaså, ni kommer ihåg kasketten med? Vet ni vad far nu gjorde, där han låg? Jo, han skicka' mej efter bå' käppen å mössan å gav dom te Erik. – 'Jag kunde ha gett dej det, som var mer värt,' sa han, 'men jag skänker dej dessa sakerna, därför att det är större heder för dej å få detta, som alla känner igen å vet att jag har brukat. Det är ett gott vittnesbörd för dej.'»

»Ja, det är säkert att det var, å väl förtjänt var det också.»

Just som Jan sade detta, lade han märke till hur mor i Falla drog ihop schalen. Hon hade bestämt någonting gömt under den, det kunde ju vara en sändning från Klara Gulla. Ja, hon skulle nog komma till det, när tid blev. Det här talet om fadern och hans gåva var bara en övergång.

»Jag har talat om detta för barna många gånger å för Lars Gunnarsson med,» sa mor i Falla, »å i våras, då Erik låg sjuk, tror jag att bå' han å Anna vänta', att Lars skulle bli framkallad te sängen, såsom Erik blev en gång. Jag hade tatt fram sakerna, så att han skulle ha dom te hands, om han ville ge Lars dom. Men han hade inte en tanke åt det hållet.»

Rösten skälvde till hos mor i Falla, och när hon omigen började tala, ljöd den ängslig och tveksam.

»Jag fråga'n en gång, då vi var ensamma, hur han ville ha det, å då sa'n, att jag fick ge sakerna te Lars, om jag ville, när han var död. Han orka' inte med å hålla tal, sa'n.»

Härmed slog mor i Falla isär den stora schalen, och nu såg Jan, att hon höll under den en ovanligt lång käpp med stor knapp av silver och en styv kaskett med hög kulle.

»Det är somliga ord, som är för tunga te å uttala,» sa hon med stort allvar. »Svara mej bara med ett tecken, om ni så vill, Jan: kan jag ge det här te Lars Gunnarsson?»

Jan tog ett steg tillbaka. Det där var sådant, som han alldeles hade kommit bort ifrån. Han tyckte, att det var så länge, sedan Erik i Falla dog, så han mindes knappt hur det gick till.

»Ni förstår, Jan, att jag inte vill veta någe mer, än om Lars kan ta emot käppen å mössan med samma rätt som Erik, å ni vet'et ju, ni, som var med honom i skogen.

»Det vore nog bra för mej,» tillade hon, då Jan fortfor att tiga, »om jag kunde ge dom te Lars. Jag tror, att jag finge det bättre efteråt där hemma mellan di unga.»

Rösten svek henne än en gång, och Jan började förstå varför hon hade blivit så gammal. Själv var han nu så

full av annat, att han inte mer kom ihåg de gamla hämndetankarna gentemot den nya husbonden.

»Det är bäst te å vara fridsam å försonlig,» sa han. »Det kommer en längst med.»

Gumman tog ett djupt andetag. »Jaså, säjer ni det? Då är det ändå så, som jag trodde,» sa hon. Hon rätade upp sig, så att hon blev rent ohyggligt lång. »Jag frågar er inte hur det gick te. Det är bäst för mej å ingenting veta. Men ett är då säkert, att inte ska Lars Gunnarsson få fars käpp i sin hand.»

Hon hade redan vänt sig för att gå, då hon tvärstannade. »Hör, Jan,» sa hon, »ni kan ta käppen å mössan med. Jag vill, att di ska vara i goda å trogna händer. Jag törs inte bära hem dom igen. Jag kunde bli tvingad å ge dom te Lars. Ta dom ni som ett minne av den gamla husbonden, som alltid mente väl med er!»

Hon gick sin väg hög och stolt, och Jan stod kvar med käpp och mössa i handen.

Han begrep knappt hur detta hade gått till. En så stor heder hade han aldrig kunnat vänta sig. Skulle dessa arvklenoderna nu bli hans tillhörighet?

Men så med ens fann han en förklaring. Det var Klara Gulla, som låg bakom det hela. Mor i Falla visste, att han snart skulle bli så upphöjd, att ingenting var för gott för honom. Ja, om käppen hade varit av silver och mössan av guld, så hade de kanske varit ändå mera passande för Klara Gullas fader.

KLÄDD I SIDEN.

Det kom inte något brev från Klara Gulla varken till far eller mor, och det gjorde ju inte så mycket, då man visste, att hon var så tyst nu, bara för att de skulle bli så mycket mer överraskade och glada, när det blev tid för henne att kungöra den stora nyheten.

Men i alla fall var det gott för Jan, att han hade kommit åt att titta litet i hennes kort, för annars hade han lätt kunnat bli gjord till narr av andra människor, som trodde, att de visste mera än han om Klara Gullas vägar.

Så, för att ge ett exempel, kan man tänka på Kattrinnas kyrkfärd.

Kattrinna hade gått till kyrkan på första adventsöndagen, och då hon kom tillbaka, var hon både skrämd och ledsen.

Hon hade sett ett par unga karlar, som hade varit i Stockholm under hösten på byggnadsarbete, stå och tala med några andra ungdomar, både jäntor och pojkar. Och då Kattrinna såg dem, hade hon tänkt, att här kunde hon kanske få några upplysningar om Klara Gulla, och hade gått fram till dem för att fråga.

De höll visst på att tala om några roliga mandater. Karlarna åtminstone skrattade så högt, att Kattrinna tyckte, att det var rent opassande, när de stod så tätt utanför kyrkan. Det kom de väl också själva till besinning om, för då Kattrinna närmade sig dem, stötte de till varandra och tystnade.

Hon hörde bara ett par ord av en karl, som stod med ryggen vänd åt hennes håll, så att han inte hade sett henne.

»Å tänk, att hon gick klädd i siden!» sa han.

I detsamma fick han sig en så hård knuff av en ung flicka, att han tvärtystnade. Han såg sig om och blev spjutröd i ansiktet, då han märkte, att Kattrinna stod alldeles bakom honom. Men strax efteråt gjorde han ett kast med huvudet och sade med höjd röst:

»Vad är det åt dej? Varför ska jag inte få säja, att drottningen gick klädd i siden?»

När han hade sagt de orden, började alla de unga gapskratta värre än förut. Kattrinna gick bara förbi dem och kunde inte komma sig för att fråga dem om någonting.

Hon kom hem ifrån kyrkan så bekymrad, att Jan höll på att tala om för henne hur det rätteligen förhöll sig med Klara Gulla, men han besinnade sig och bad henne bara berätta än en gång det där, som de hade sagt om drottningen.

Det gjorde hon. »Men du förstår väl, att det där sa di bara för te å villa bort saka för mej,» tillade hon.

Jan sade alltjämt ingenting. Men han kunde inte låta bli att dra litet på munnen.

»Vad tänker du på?» sa Kattrinna. »Du har en så konstig min på dej om darna. Du kan väl aldrig ha reda på vad det var di mente?»

»Nej, det vet jag visst inte,» sa Jan, »men så mycken tillit får vi väl ha te den lilla flickan, min snälla Kattrinna, att vi tror, att allt går, som det ska.»

»Jag blir så ängslig – – –

»Det är inte tid å tala än varken för dom eller för mej,» avbröt Jan. »Det är Klara Gulla själv, som har bett dom å inte säja någe te oss, å vi ska hålla oss lugna, du Kattrinna, ja, det ska vi.»

STJÄRNOR.

Då den lilla flickan i Skrolycka hade varit borta i nära åtta månader, kom Stoll-Ingborg en vacker dag inklivande på logen i Falla, medan Jan stod där och tröskade.

Stoll-Ingborg var syskonbarn till Jan, men han såg sällan till henne, därför att hon var rädd för Kattrinna. Det var nog för att slippa råka hustrun, som hon kom och sökte upp honom i Falla mitt i arbetstiden.

Jan blev just inte så glad, då han fick se henne. Hon var ju inte riktigt galen, det var hon visst inte, men det var ingen reda med henne, och hon pratade alldeles förskräckligt. Han slängde sin slaga som förut utan att låtsa om henne.

»Håll opp med tröskninga, Jan,» sa hon, »så att jag kan få tala om för dej vad jag drömde om dej i natt!»

»Det är bäst, att du kommer igen en annan gång, Ingborg,» sa Jan. »Så snart Lars Gunnarsson hör, att jag vilar mej från tröskninga, kommer han hit å ser efter vad som står på.»

»Jag ska vara så kvick, så kvick,» sa StollIngborg. »Du minns väl, att jag var den kvickaste åv syskona där hemma. Ja, di var så dåliga, di andra, på alla sätt förstås, så det är inte mycke å skryta mä.»

»Du skulle ju tala om en dröm,» påminde Jan.

»Strax, strax, du! Du ska inte vara rädd. Jag begriper, begriper. Sträng husbonde nu i Falla, sträng husbonde. Men var inte ängslig för mej, du! Du ska inte få bannor för min skull. Det är inga nöd, när en har å göra med en, som är så klok som jag.»

Jan hade gärna velat höra vad hon kunde ha drömt om honom, för så säker han än var på sina stora förhoppningar, så sökte han ändå bekräftelse från alla håll. Men nu var Stoll-Ingborg inne på sina egna tankars väg, och då var det inte lätt att hejda henne.

Hon kom tätt inpå Jan, böjde kroppen framåt för var ny mening, knep ihop ögonen, skakade på huvudet och

talade, så att orden sprutade ur munnen.

»Du ska inte vara rädd,» sa hon. »Skulle jag ställa mej å tala med en, som tröskar i Falla, om jag inte visste, att husbond' har gått te skogen, å att matmora är borta i bygda å säljer smör? 'Alltid hava dem för ögonen', står det i katkesen. Det är det jag vet. Jag aktar mej allt för å komma, när di kan se mej.»

»Gå ur vägen, Ingborg!» sa Jan. »Annars kan jag råka te å träffa dej med slagan!»

»Tänk, vad ni pojkar slog mej förr i väla!» sa hon. »Å stryk får jag än i dag. Men när vi skulle läsa på husförhör, då var det jag, som var styv. 'Det är ingen, som lurar Ingborg,' säjer prosten, 'hon kan sina stycken.' Å jag är så god vän med småmamsellera på Lövdala. Jag läser opp katkesen för dom, bå' frågor och svar, från början te slut. Tänk, ett sånt minne jag har! Jag kan bibeln mä å hela psalmboka å alla prostens predikningar. Ska jag läsa opp nånting för dej, eller vill du hellre, att jag ska sjunga?»

Nu svarade Jan ingenting mer. Han tog till med tröskningen på nytt.

Men hon gick inte fördenskull. Hon satte sig på en halmkärve, sjöng först igenom en psalm på bortåt en tjugu verser och läste därpå upp ett par kapitel ur bibeln. Till sist gick hon sin väg utan att säga adjö och var borta en lång stund. Men rätt som det var, stod hon på nytt i logdörrn.

»Tyst nu, tyst nu!» sa hon. »Nu säjer vi inte nå' annat än det, som vi skulle säja. Bara, bara tyst!»

Hon sträckte upp pekfingret, höll kroppen stilla och ögonen öppna.

»Inga andra tankar, inga andra tankar!» sa hon. »Vi håller oss te saka. Bara tyst med slaga nu!»

Hon väntade, tills Jan lydde henne.

»Du kom te mej i natt i drömmen, så var det, ja. Du kom te mej, å jag sa så här: 'Är du ute å går, Jan i Askedalarna?' – 'Nej,' sa du, 'nu heter jag Jan i Längtedalarna.' – 'Jaså, välkommen!' sa jag. 'Där har jag bott i hela mitt liv.'»

Hon försvann ur logöppningen. Jan hade blivit förundrad över hennes ord. Han tog inte genast till med arbetet, utan stod och funderade.

Om ett par ögonblick var hon där på nytt.

»Nu minns jag vad det var, som jag kom hit för,» sa hon. »Jag skulle visa dej mina stjärnor.»

Hon hade på armen en liten korg, som var ombunden med en duk. Medan hon slet och drog i knuten, pratade hon oupphörligt.

»Det är riktiga stjärnor, det här. När en bor i Längtedalarna, då nöjer en sej inte mä di jordiska tingen, utan då är en tvungen te å ge sej ut å söka efter stjärnor. Det är inga anna råd. Du får nog gå ut å söka efter dom, du med, nu.»

»Ånej, vet du, Ingborg,» sa Jan, »jag håller mej allt te det, som finns på jorden.»

»Tyst för all del!» sa Stoll-Ingborg. »Tror du, att jag är så stollig, så jag går å letar efter dom, som sitter kvar på himlen? Jag söker bara efter så'na, som har fallit. Jag är väl en förståndig människa, vet jag.»

Hon öppnade korgen, och Jan såg, att där låg fullt med olika slags stjärnor, som hon väl hade tiggt ihop på herrgårdarna. Det var stjärnor av tenn och papper och glas, grannlåt ifrån julgranar och karameller.

»Det är riktiga stjärnor,» sa hon. »Di är nerfallna från himlen. Du är den ende, som har fått sett dom, å du ska få ett par mä åv dom, när du behöver dom.»

»Tack ska du ha, Ingborg!» sa Jan. »När den tiden kommer, att jag behöver stjärnor, å det kan bli snart nog, så tänker jag inte be dej om dom.»

Nu gick hon äntligen, men det dröjde en stund, innan Jan tog till med tröskningen.

Det var en fingervisning, det här också. Inte för att en sådan vettvilling som Ingborg hade någon reda på Klara Gullas vägar, men hon var sådan, att hon kände i luften, när det skulle ske något märkvärdigt. Hon kunde se och höra sådant, som klokt folk aldrig fick någon aning om.

I VÄNTAN.

Ingenjör Boræus på Borg brukade nästan var förmiddag göra sig en vändning ner till bryggan för att ta emot ångbåten, och det kunde ingen undra över. Han hade bara ett kort stycke väg att gå genom den vackra granparken, och alltid kom det väl någon människa med båten, som han kunde byta ett par ord med för att på så sätt skaffa sig en liten omväxling i enformigheten på landsbygden.

Just i parkgränsen, där vägen stöp tvärbrant ner mot bryggan, stack några stora, nakna hällar upp ur marken, och det hände ofta, att långväga folk slog sig ner på dem, medan de väntade. Och det var alltid många väntande vid Borgs brygga, för man var aldrig riktigt säker när båten skulle komma. Före tolv var det ju sällan den kom, men man var heller inte riktigt trygg för att den inte kunde vara vid bryggan redan klockan elva. Att den dröjde ända till ett och två, var ju heller inte alldeles omöjligt, så att påpassligt folk, som gick ner till bryggan vid tiotiden, kunde bli sittande där hela förmiddagen.

Ingenjör Boræus hade god utsikt över Löven från sitt kammarfönster på Borg. Han såg när ångbåten stack fram bakom uddarna och visade sig aldrig vid bryggan förrän i lagom tid. Han behövde alltså inte själv slå sig ner på de där väntestenarna och gav bara en blick i förbifarten ät dem, som hade tagit plats där.

Men en sommar kunde han inte låta bli att lägga märke till en liten karl med ett milt och snällt utseende, som satt där och väntade dag efter dag. Han höll sig alldeles stilla och likgiltig, ända tills ångbåten syntes. Då sprang han upp, med ansiktet skinande av glädje. Han rusade utför backen och ställde sig längst ute på bryggan, liksom säker om att få ta emot någon. Men aldrig kom något främmande till honom. När båten gick, stod han där lika ensam som förut.

Nu var glädjen borta, och när han begav sig hemåt, såg han gammal och trött ut. Man kunde nästan vara rädd, att han inte skulle ha kraft att komma uppför backen.

Ingenjör Boræus kände inte karlen, men en vacker solskensdag, när han återigen såg honom sitta där och stirra utåt sjön, gav han sig i tal med honom. Han fick snart veta, att det var en dotter, som var bortrest och väntades komma hem i dag.

»Vet ni då så säkert, att hon kommer i dag?» frågade ingenjörn. »Jag har sett er sitta här å vänta i ett par månader. Hon måtte ha gett er orätt besked förut.»

»Ånej, det har hon väl inte,» sa mannen saktmodigt. »Inte har hon gett oriktigt besked, inte.»

»Men i Herrans namn,» sa ingenjörn och tog till en smula häftigt, för han var en hetlevrad herre, »vad menar ni? Ni har suttit här å väntat dag efter dag, utan att hon har kommit, å hon skulle inte ha gett orätt besked!»

»Nej,» sa den lilla karlen och såg upp på ingenjörn med sina vänliga, vattenklara ögon, »det har hon inte kunnat göra. Hon har inte gett någe besked alls.»

»Har ni inte haft något brev?» frågade ingenjörn.

»Nej, vi har inte haft brev sen i fjol den första oktober.»

»Men varför går ni då hit ner?» undrade ingenjörn. »Här sitter ni alla förmiddagar utan att göra något. Har ni tid att gå ifrån arbetet på det sättet?»

»Ånej, det är väl illa gjort åv mej,» sa karlen och smålog för sig själv, »men det blir väl bra med den saken.»

»Men är det möjligt, att ni är ett sådant nöt,» utropade ingenjör Boræus och var helt förgrymmad, »att ni sitter här å väntar utan all orsak? Ni borde sättas på dårhus.»

Mannen svarade ingenting. Han satt med armarna knäppta om knäna, fullkomligt oberörd. Småleendet lekte alltjämt omkring munnen, ja, det blev alltmer segervisst för var sekund, som gick.

Ingenjörn ryckte på axlarna och gick ifrån honom. Men då han hade hunnit halvvägs neråt backen, ångrade han sig och vände om. Han hade fått en god min på sig, allt det bittra, som vanligen låg utbrett över de stränga dragen, var försvunnet, och han räckte mannen sin hand.

»Jag ville bara skaka hand med er,» sa han. »Förut har jag trott, att jag var den, som bäst förstod mig på att längta i den här socken, men nu ser jag, att jag har fått min överman.»

KEJSARINNAN.

Den lilla flickan ifrån Skrolycka hade varit borta i hela tretton månader, utan att Jan med ett endaste ord hade förrått, att han hade någon reda på allt det stora, som hade hänt henne. Han hade satt sig i sinnet, att han skulle tiga, ända tills hon själv kom tillbaka. Om Klara Gulla inte visste, att han visste något på förhand, skulle det bli en så mycket större glädje för henne att få överraska honom med all sin härlighet.

Men här i världen sker det mera, som är oväntat, än väntat. Och det kom en dag, då Jan fick lov att ta bladet från munnen och tala om hur det förhöll sig. Det var inte för sin egen skull, nej, han kunde ha nöjt sig med att gå omkring i sina slitna kläder och låta folk tro, att han bara var en fattig backstusittare, så länge det skulle vara. Det var för den lilla flickans egen skull, som han blev tvungen att uppenbara den stora hemligheten.

Det var en dag i början av augusti, då han hade varit nere vid bryggan och väntat på henne. För se, att gå ner till bryggan var dag för att få se hennes ankomst, det hade han inte kunnat neka sig, och det kunde hon väl inte heller misstycka.

Ångbåten hade just lagt till, och han hade sett, att Klara Gulla inte var med. Han hade ändå trott, att hon skulle vara färdig med allting nu och kunna ge sig av hem. Men det hade väl kommit nya hinder i vägen, som det hade gjort hela sommarn. Det var inte gott att komma ifrån för den, som hade så mycket att stå i.

Bra stor skada var det ändå, att hon inte kom i dag, för det var så ovanligt många av hennes gamla bekanta nere vid bryggan. Där stod både riksdagsman Karl Karlsson i Storvik och August Där Nol i Prästerud. Mågen hos Björn Hindriksson var där, och till och med den gamle Agrippa Prästberg hade råkat komma dit. Agrippa hade just haft ett horn i sidan till den lilla flickan, allt sedan hon narrade honom med glasögonen. Jan kunde inte neka till att det skulle ha varit bra roligt, om Klara Gulla hade stått på båten i all sin prakt den dagen, då Prästberg hade kunnat se henne.

Men då hon nu inte kom, var det ju inte annat för Jan att göra än att vända om hem. Han skulle just stiga ner från bryggan, då den gamle elake Greppa ställde sig i vägen för honom.

»Jaså,» sa Greppa, »du springer här efter dottra di i dag mä?»

En sådan karl som Greppa var det ju bäst att inte byta ord med, och Jan vek bara åt sidan för att komma förbi honom.

»Ja, jag undrar inte på att du vill möta en sån fin dam, som hon lär ha blitt,» sa Greppa.

Nu kom August Där Nol rusande fram till Greppa och ryckte honom i armen, för att han skulle tiga.

Men Greppa gav sig inte.

»Hela sockna vet'et,» sa han, »då är det väl på tiden, att föräldrarna också får reda på hur det står te. Jan Andersson är en bra karl, fast han har skämt bort dottra. Jag kan inte tåla längre, att han sitter här vecka efter vecka å väntar på e – – –

Här sade han ett så fult ord om den lilla flickan i Skrolycka, att Jan, far hennes, aldrig ville upprepa det, inte ens i sina tankar.

Men nu, då Agrippa Prästberg kastade ordet emot honom med hög röst, så att allt folket på bryggan hörde vad han sade, bröt det sig fram i dagen, allt det, som han hade gått och burit på i tysthet under hela året. Han kunde inte längre hålla det dolt. Den lilla flickan fick förlåta honom, att han förrådde henne.

Han sade det, som han måste säga, utan något slags vrede eller förhävelse. Han slog ifrån sig med handen och drog på munnen, liksom föraktade han att svara.

»När kejsarinnan kommer – – –

»Kejsarinnan, vad är det för e?» flinade Greppa, som om han ingenting skulle ha hört om den lilla flickans upphöjelse.

Men Jan i Skrolycka lät sig inte störas, utan fortsatte med samma lugn som förut.

»När kejsarinnan Klara av Portugallien står här på bryggan med guldkrona på huvudet, å sju kungar går omkring henne å bär opp hennes mantel, å sju lejon ligger tama vid hennes fötter, å sju å sjuttio krigsöverstar går före henne med dragna svärd i handen, då får vi se om du törs säja detsamma te henne själv, Prästberg, som du har sagt te mej i dag.»

När han hade talat ut, stod han stilla ett ögonblick för att njuta av att se hur förskräckta de såg ut allihop. Sedan svängde han sig på klacken och gick sin väg, men utan att göra sig någon brådska förstås.

Det uppstod larm och oväsen på bryggan, så snart han hade vänt ryggen till. Han brydde sig inte om det i början, men så fick han höra en tung duns, och då måste han se sig tillbaka.

Den gamle Greppa låg kullslagen på bryggan, och August Där Nol stod lutad över honom med knutna nävar.

»Du visste allt, din rackare, att han inte skulle tåla å få höra sanninga,» sa August. »Det måtte inte finnas någe hjärta i kroppen på dej.»

Så mycket hörde Jan i Skrolycka, men allt sådant som strid och bråk var honom emot. Han gick vidare uppför backen utan att blanda sig i leken.

Men det märkvärdiga var, att då han hade hunnit bort ur alla människors åsyn, kom en stark och tung gråt över honom. Han kunde inte förklara vad det skulle betyda. Det var väl glädjetårar över att han hade fått uppenbara hemligheten. Han tyckte, att han hade fått den lilla flickan tillbaka.

KEJSAREN.

Den första söndagen i september, då skall man tro, att kyrkfolket i Svartsjö fick något att förundra sig över.

Det finns en stor och bred läktare i Svartsjö kyrka, som går tvärs över hela långskeppet. Och i första bänken på den läktarn har herrskaperna brukat sitta, herrkarlarna till höger och fruar och mamseller till vänster, så länge som man kan minnas tillbaka.

Det var inte något förbud för andra att sitta där. Alla platser i kyrkan var lika fria. Men det skulle förstås aldrig ha fallit en fattig backstusittare in att slå sig ner i den bänken.

Jan hade tyckt förr i världen, att de hade varit både vackra och fina att se på, de som satt där. Och än i dag ville han inte neka till att både brukspatronen på Duvnäs och löjtnanten på Lövdala och ingenjörn på Borg var ståtliga karlar och tog sig bra ut. Men vad var det att tala om mot den härligheten, som folk nu fick att beskåda? Något sådant som en riktig kejsare hade väl ändå aldrig förr tagit plats där uppe i herrskapsbänken.

Men nu satt det en sådan storkarl i alla fall på främsta platsen ytterst i bänken. Bägge händerna stödde han mot en lång käpp med stor silverknopp, på huvudet hade han en hög, grön läderkaskett, och på bröstet blänkte två stora stjärnor, en lik guld och en lik silver.

När orgeln stämde upp, så höjde kejsarn sin röst och sjöng. För en kejsare får lov att sjunga högt och klart i kyrkan, även om han inte kan hålla rätt melodi och ton. Folk är ändå glada att få höra honom.

Herrkarlarna, som satt bredvid honom, vände sig åt sidan och såg på honom gång efter annan, men det var ju ingenting att undra på. Det var nog första gången, som de hade en sådan höghet ibland sig.

Kasketten fick han ju lov att lägga av sig, för det får till och med en kejsare lov att göra, när han kommer till kyrkan, men han lät den sitta på så länge som möjligt, för att folk skulle få se sitt lystmäte på den.

Det var också många av dem, som satt nere i kyrkan, som den dagen vände på huvudet och såg uppåt läktarn. Det var, som skulle de tänka mer på honom än på predikan. Men det fick man ju förlåta dem. Det skulle nog ge med sig, bara de blev vana vid att det satt en kejsare i kyrkan.

De var kanske litet förvånade över att han hade blivit så upphöjd. Men de borde ju kunna förstå, att den, som var far till en kejsarinna, fick lov att själv bli kejsare. Något annat var inte möjligt.

När han kom ut på talbacken efter gudstjänsten, var det flera, som gick emot honom, men han hann inte tala med en enda, förrän klockar Svartling kom och bad honom gå med in i sakristian.

Där inne satt prästen i en hög länstol med ryggen mot dörrn och talade med riksdagsman Karl Karlsson, då Jan och klockarn kom in. Prästen var ledsen för någonting, det hördes på rösten. Det var inte långt ifrån, att han grät.

»Det är två av de själar, som var anförtrodda åt min vård,» sa han, »som jag har låtit gå till spillo.»

Riksdagsmannen försökte trösta honom. »Pastorn kan väl inte ha någon skuld i den ondska, som bedrives i de stora städerna,» sa han.

Men prästen lät inte lugna sig. Han lutade det vackra unga ansiktet i händerna och grät. »Nej, det kan jag ju inte,» sa han. »Men vad har jag gjort för att vaka över den unga adertonåriga flickan, som blev kastad skyddlös ut i världen? Å vad har jag gjort för att trösta hennes far, som bara hade henne att leva för?»

»Pastorn är så nykommen i församlingen,» sa riksdagsmannen. »Om här ska talas om ansvar, så drabbar det väl mera oss andra, som hade reda på förhållandena. Men vem kunde tro, att det skulle gå så galet? Di unga får ju lov å ge sej ut i världen. Vi har varit utkastade på samma sätt allihop här i socken, å di flesta har det gått bra för.»

»Å, Gud, måtte jag kunna tala med honom!» bad prästen. »Måtte jag kunna fånga det flyende förståndet – – –

Klockar Svartling harskade sig, där han stod bredvid Jan, och prästen vände sig emot dem. Han steg genast upp, tog Jans hand och lade den i sin.

»Kära Jan!» sa han.

Prästen var högrest och ljus och vacker. När han kom emot en med sin goda röst och de milda, blå ögonen lysande av barmhärtighet, så var han inte lätt att stå emot. Men härvidlag var det inte annat att göra än att visa honom till rätta strax från början, och det gjorde Jan också.

»Det är ingen Jan mer, min snälla pastor, utan nu är det kejsar Johannes av Portugallien, å den, som inte vill ge honom hans rätta benämning, den har han inte någe otalt med.»

Därmed gav Jan prästen en liten kejsarnick till avsked och satte kasketten på huvudet. Och de såg allt ganska snopna ut, de tre, som stod kvar i sakristian, när han sköt upp dörrn och gick sin väg.

III.

Ett gammalt troll.

KEJSARVISAN.

I skogsbacken ovanför Lobyn fanns det ännu ett stycke kvar av den gamla landsvägen, den, som alla människor hade måst köra förr i världen, men som var utdömd nu, därför att den intet annat gjorde än krånglade sig uppför och utför alla möjliga kullar och bergshöjder och aldrig hade vett att gå omkring dem. Den biten, som fanns kvar, var så pass tvärbrant, att den aldrig mer togs i bruk av dem, som åkte, men fotgängare strävade sig uppför den en och annan gång, därför att den var en bra genväg.

Den löpte ännu fram likaså bred som en riktig kronans landsväg, och ännu var den grusad med vackert, gult grus, ja, den var till och med finare nu än förr, eftersom den var utan hjulspår och utan smuts och damm. Längs med kanten blommade landsvägsblommorna än i dag. Både hundkäx och gökärter och smörblomster stod där i jämna led, men dikena var igengrodda, så att en hel rad med granar hade kunnat stiga ner i dem. Det var idel unggranar, som växte där, lika höga allihop, med kvistar ifrån roten och ända upp. De stod tätt tryckta intill varandra som i en herrgårdshäck, men inte en enda var torr eller risig. Alla var ljusa i topparna av unga skott, och alla spelade de och surrade som humlor i vackra sommardagar, då solen sken ner på dem från en klar himmel.

När Jan i Skrolycka gick hem från kyrkan den söndagen, då han för första gången hade visat sig där i sin kejsarskrud, kom han att slå in på den gamla landsvägen. Det var en solvarm dag, och då han gick uppför backen, hörde han spelet i granarna så starkt, att han blev förvånad. Han tyckte, att han aldrig hade hört

granar sjunga på det sättet, och det föll honom in, att han borde ta reda på varför de var så högljudda just i dag. Och som han ingen brådska hade, slog han sig ner mitt ibland dem på den fina grusvägen, lade käppen bredvid sig, tog av kasketten för att kunna torka svetten ur pannan och satt sedan stilla med knäppta händer och lyssnade.

Det var alldeles lugnt i luften, så att det var inte någon vind, som satte alla de små instrumenten i rörelse. Nej, man fick allt lov att tro, att granarna stod där och spelade för att visa sin glädje över att de var så friska och unga, över att de stod så bra i fred här utmed den övergivna landsvägen, och över att de hade så många år framför sig, innan det skulle falla någon människa in att hugga ner dem.

Men om det så förhöll sig, fick man ändå ingen förklaring på varför träden spelade så kraftigt just i dag. Alla de där goda gåvorna kunde de ju glädja sig åt varenda vacker sommardag, dem behövde de inte ställa till med extra musik för.

Jan satt tyst mitt på landsvägen och lyssnade.

Det var vackert att höra på gransuset, fastän det höll i med en och samma ton och inga uppehåll gjordes, så att det inte blev spår till takt eller melodi.

Ja, det var ljuvligt och gott i skogsbacken, det var det, så inte kunde man undra på att träden kände sig glada och lyckliga. Det, som var märkvärdigt, det var, att granarna inte kunde spela bättre, än de gjorde. Han såg på deras småkvistar, där vartenda barr var fint och grönt och välskapat och satt på sin rätta plats. Han drog in kådlukten, som strömmade ut ifrån dem. Det fanns ingen ört på ängen, ingen blomma i hagen, som var så välluktande. Han lade märke till deras halvvuxna kottar, där fjällen låg så konstmässigt ordnade för att hålla vakt om fröna.

De här träden, som förstod sig så bra på allting, de borde väl kunna spela och sjunga, så att man begrep vad de menade.

Men det var bara ett och detsamma, som de kom med. Han blev sömnig av att sitta och höra på dem. Det vore kanske inte heller så dumt att sträcka ut sig på den fina, rena grusvägen och ta sig en liten lur.

Men vänta! Vad var detta? Just som han lade ner huvudet på marken och hade fällt ihop ögonlocken, tyckte han, att de började med något annat. Nu kom det takt, och nu kom det melodi.

Allt det andra hade bara varit ett förspel, såsom det brukas i kyrkan, innan psalmen börjar. Nu kom det ord med, ord, som han kunde förstå.

Ja, det var ju detta, som han hade känt på sig hela tiden, fast han inte hade velat säga ut det ens i tankarna. Men träden visste allt vad som hade hänt, de med. Det var allt för hans räkning, som de hade spelat upp så högljutt redan, då han kom.

Nu sjöng de om honom, det var inte att ta miste på. Nu, när de trodde, att han sov. De ville kanske inte, att han skulle höra hur de firade honom.

En sådan visa, en sådan sång! Han låg och höll ihop ögonen, men han hörde i stället så mycket bättre. Det var inte ett ljud, som undgick honom.

När de första verserna var sjungna, kom det ett mellanspel utan ord, och just det var det, som var det härliga.

Det var musik, det! Inte bara de små ungträden utmed den gamla landsvägen, utan hela skogen spelade med. Det var orglar och trummor och trumpeter. Det var små trastflöjter och bofinkspipor, det var bäckar och näckar, det var klingande blåklockor och dundrande hackspettar.

Aldrig hade han hört något så grant. Och aldrig hade han lyssnat till någon musik på det sättet. Den satte sig fast i öronen på honom, så att han aldrig kunde glömma den.

När det var slutsjunget och skogen blev tyst igen, for han upp som ur en dröm. Och strax började han på att sjunga igenom denna skogens kejsarvisa, för att han inte skulle glömma den.

Kejsarinnans fader är så hjärtans glader.

Här kom omkvädet, och det hade han inte kunnat uppfatta ordentligt, men han sjöng ändå, så ungefär, som han tyckte, att det hade låtit.

Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Gullkronan blir hans mössa, gullsabeln blir hans bössa. Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Gulläpplena de flyta som rovor i hans gryta. Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Då han går ur sin stuga, hovfröknar stå och buga. Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Då han i skogen träder, vart litet blad sig gläder. Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Just detta »bom, bom» var det, som hade ljudit grannare än allt det andra. Han stötte käppen hårt i marken för vart bom och gjorde rösten så djup och stark, som det var möjligt.

Han sjöng och sjöng om, så att det gallade i skogen. Det var något så underbart med denna visan. Han kunde inte tröttna på att sjunga den gång på gång.

Men så var den ju också på ett ovanligt sätt hopkommen. Det var väl ett tecken till hur utmärkt den var, att detta var enda gången i hela hans liv, som det hade lyckats honom att få en melodi att sitta fast i öronen.

DEN SJUTTONDE AUGUSTI.

Första gången, som Jan i Skrolycka hade gått till Lövdala en sjuttonde augusti, hade besöket just inte avlupit så hedersamt för honom, som han hade kunnat önska. Han hade inte heller gjort om det en enda gång, fastän han hade hört folk säga, att det blev mer roligt och högtidligt på Lövdala för vart år, som gick.

Men nu, efter den lilla flickans upphöjelse, hade ju allt blivit så annorlunda för honom. Nu trodde han, att det skulle bli en stor missräkning för löjtnant Liljecrona, om inte en sådan storkarl som kejsar Johannes av Portugallien ville göra honom den hedern att önska honom lycka på hans födelsedag.

Han satte alltså på sig kejsarstassen och begav sig i väg. Men han aktade sig väl för att komma bland de första gästerna. För honom, som var kejsare, passade det bäst att inte visa sig, förrän de många främmandena hade fått göra sig litet hemmastadda och roligheten hade kommit i gång.

Vid det förra besöket hade han inte vågat sig längre än till trädgården och sandgången framför huset och aldrig gått fram och hälsat, men nu kunde det ju inte bli tal om att han skulle uppföra sig så obelevat. Nu styrde han genast rakt på den stora bersån till vänster om förstubron, där löjtnanten satt med en hel mängd herrkarlar både ifrån Svartsjö och andra håll, tog honom i hand och önskade honom många och goda år.

»Jaså, Jan, är du ute å går?» sa löjtnant Liljecrona och lät litet förvånad. Han hade nog ändå inte väntat sig en sådan ära, och det var väl därför, som han inte hade kommit ihåg sig, utan gett honom det gamla namnet.

Men en så beskedlig karl som löjtnanten menade inte något illa med detta, det visste Jan, och därför visade han honom till rätta med all saktmodighet.

»Vi ska väl inte räkna så noga med löjtnanten, eftersom det är hans födelsedag i dag,» sa han. »Men annars skulle det allt med rätta heta kejsar Johannes av Portugallien.»

Dessa orden hade han sagt med en så mild röst, som det var honom möjligt, men de andra herrkarlarna började ju ändå på att skratta åt löjtnanten för att han hade burit sig dumt åt, och den förtreten hade Jan ju inte velat vålla honom på hans högtidsdag. Han fick brått med att vända sig till de andra för att villa bort saken.

»Go' dag, go' dag, mina snälla gen'raler å biskopar å landshövdingar!» sa han och lyfte på mössan med den stora kejsarsvängen. Sedan var det hans mening att gå runt i kretsen och skaka hand med dem allihop, som man skall göra, när man kommer på kalas.

Närmast löjtnanten satt då en liten, tjock karl, som var klädd i vit väst och hade guld på kragen och värja vid sidan. När Jan kom för att hälsa, räckte mannen inte fram hela handen, utan gav honom bara två fingrar.

Han kanske inte menade något illa med det, men se, en sådan man som kejsar Johannes visste, att man är tvungen att hålla på sin värdighet.

»Du får allt lov å ge mej hela handen, min snälla biskop å landshövding,» sa han, men så vänligt så, för han ville inte komma och störa glädjen på den här stora dagen.

Men nu skall man tro, att karlen snörpte på näsan.

»Jag hörde nyss, att det inte var dej till lags, att Liljecrona kallade dej i namn,» sa han. »Men nu undrar jag hur du kan understå dej att säja du till mej. Ser du inte di här?» frågade han och pekade med detsamma på tre fattiga småstjärnor, som han hade sittande på fracken.

När sådana ord fälldes, då var det tid att lägga av ödmjukheten. Raskt upp med rocken, så att västen blev synlig, fullsatt med stora, granna »maljonger» av både guld och silver! Han gick eljest med rocken hopknäppt över dem, för de var ömtåliga och blev lätt blekta och stötta. Folk brukade också bli så underligt förlägna i sällskap med storkarlar, så han ville inte skrämma dem med att visa all sin härlighet i onödan, men nu måste den fram.

»Se hit, du!» sa han. »Lull lull lull! Så ska en ha det, när en vill skryta. Tre fattiga stjärnor, vad är det å komma med?»

Och nu skall man tro, att karlen fick upp respekten. Det gjorde väl också sitt till, att alla de, som visste hur det förhöll sig med kejsarinnan och kejsardömet, höll på att skratta sig rent fördärvade åt honom.

»Kors för tusan!» sa han och steg upp och bockade sig. »Det är nog ett riktigt majestät, som jag har framför mej. Det förstår sej ju till å med på att ge svar på tal.»

Ja, så går det, när man vet hur man skall umgås med folk. Det var ingen av alla herrkarlarna, som sedan var så glad att få språka med regenten i Portugallien som just den här, som hade varit så granntyckt till en början och inte velat ge honom mer än två fingrar, när han, som var kejsare, hade räckt fram hela handen.

Att det inte var någon mer av dem, som satt i bersån, som nekade att ge kejsarn tillbörlig hälsning, det är ju

något, som nästan är onödigt att omtala. Sedan nu den första häpenheten och förlägenheten var överståndna och herrkarlarna hade börjat begripa, att han inte var svår att komma överens med, så kejsare han var, blev de lika ivriga, de som alla andra, att få höra talas om den lilla flickans upphöjelse och om hennes snara återkomst till hemsocknen. Till sist uppstod det en sådan vänskap mellan honom och dem, att han till och med sjöng för dem den visan, som han hade lärt i skogen. Det var kanske en alltför stor nedlåtenhet, som han bevisade dem. Men när de var så glada åt vart ord han sade, så kunde han inte förneka dem nöjet att också få höra honom sjunga.

Men när han höjde upp sin röst och sjöng, då skall man tro, att det blev en uppståndelse. Då fick han inte bara de gamla herrkarlarna till åhörare, utan här kom både de gamla grevinnorna och generalskorna, som hade suttit i förmakssoffan och druckit te och ätit konfekt, och de unga baronerna och hovfröknarna, som hade hållit på och dansat i balsalongen, rusande för att få höra honom. De ställde sig i en tät ring runt omkring honom, och på honom var alla ögon riktade, såsom det skall vara, när man är kejsare.

Maken till visa hade de förstås aldrig hört. Och så fort som han hade sjungit den till slut, ville de, att han skulle börja om igen. Han krusade allt en bra stund, för man får ju inte vara alltför medgörlig, men de gav sig inte med mindre, än att han gjorde dem till viljes. Och när han nu kom till omkvädet, så började de sjunga med, och när »bom, bom» kom, så stampade de unga baronerna i marken, medan hovfröknarna klappade takten med händerna.

Ja, det var en märkvärdig visa. När han nu tog om den och så många grannklädda människor sjöng med och så många vackra unga flickor gav honom vänliga ögonkast och så många käcka unga herrar ropade bravo åt honom efter var vers, började han känna sig så yr, som om han skulle ha dansat. Han tyckte, att det var något, som tog honom i sina armar och lyfte honom högt i luften.

Han mistade inte sansen, han visste hela tiden, att han stod kvar på jorden, men på samma gång kände han hur ljuvligt det var att kunna stiga så högt, att han kom över alla andra. På den ena sidan bars han upp av äran och på den andra av härligheten. De tog honom på starka vingar och satte honom upp på en kejsartron, som svävade långt borta bland de röda kvällsmolnen.

Det var bara en enda sak, som fattades. Tänk, om den stora kejsarinnan, den lilla Klara Gulla från Skrolycka, också hade varit med där!

Han hade knappt tänkt ut tanken, förrän det spred sig som ett rött skimmer över gården. Och när han tittade efter bättre, så såg han, att det utgick från en rödklädd ung flicka, som hade kommit ut ur huset och stod på förstubron.

Hon var högväxt, och hon hade stort, gult hår. Hon stod så, att han inte kunde se hennes ansikte, men det kunde ingen annan vara än Klara Gulla.

Nu förstod han varför han hade känt sig så lycksalig i kväll. Det var bara ett förebud till att hon fanns i närheten.

Han bröt av mitt i sången, knuffade åt sidan dem, som stod i vägen, och sprang upp mot byggningen.

När han kom fram till nedersta trappsteget, måste han stanna. Hjärtat slog så våldsamt, att det höll på att spränga bröstet.

Så småningom fick han krafter till att röra sig framåt på nytt. Det gick sakta uppför, trappsteg efter trappsteg. Äntligen var han uppe på förstubron, och på samma gång bredde han ut armarna och viskade hennes namn.

Då vände den unga flickan sig om. Och det var inte Klara Gulla! Det var en främmande, som kastade förvånade blickar på honom.

Inte ett ord kunde han säga, men tårarna kom strömmande. Han kunde inte hålla dem tillbaka. Han steg utför trappan igen, vände sig bort från all glädje och ståt och började gå uppåt allén.

Folk ropade efter honom. De ville, att han skulle komma tillbaka och sjunga för dem. Men han hörde inte på dem. Så fort han kunde, skyndade han sig in i skogen, där han fick gömma sig undan med sin sorg.

JAN OCH KATTRINNA.

Aldrig förr hade Jan i Skrolycka haft så mycket att tänka på och fundera över som nu, då han hade blivit kejsare.

För det första fick han ju lov att vara obegripligt vaksam, sedan storheten hade kommit över honom, så att han inte lät högmodet få insteg hos sig. Han måste jämt komma ihåg, att vi människor, vi är alla gjorda av en och samma materia, och ifrån ett och samma föräldrapar härstammar vi, och svaga och syndiga är vi alla, så att i grund och botten har den ena ingenting att berömma sig av framför den andra.

I hela sitt liv hade han sett sig led åt hur människor sökte att förhäva sig över varandra, och inte ville han nu göra på samma sätt. Men han märkte nog, att det inte var så lätt att hålla sig vid den rätta ödmjukheten för en, som hade blivit så upphöjd, att det numera inte fanns någon i hela socknen, som var hans like.

Mest ängslig var han förstås för att göra eller säga något, så att de gamla vännerna, som gingo kvar i sitt dagliga slit och släp, skulle känna sig förbisedda och bortglömda. Det var nästan bäst att inte nämna ett ord till dem om det, som hände honom, när han infann sig vid alla bjudningar och kalas i hela trakten, såsom det nu var hans plikt att göra. Inte kunde han beskylla dem för avundsjuka. Å, långt ifrån! Men i alla fall borde han inte tvinga dem att göra jämförelser.

Inte heller fick han begära av sådana karlar som Börje och notbindarn, att de skulle kalla honom för kejsare. Så gamla vänner fick ju säga »Jan», som de alltid hade gjort. De skulle aldrig ha kunnat komma sig för med något annat.

Men den, som han fick tänka mest på och vara mest varsam med, det var förstås den gamla hustrun, som han hade sittande hemma i stugan. Det hade varit en bra stor lättnad, och glädje med, om det hade kommit något budskap om upphöjelse också till henne, men det hade det inte, utan hon var densamma som förr. Och det var kanske inte möjligt annat. Klara Gulla begrep väl, att det inte stod till att göra någon kejsarinna av Kattrinna. Man kunde inte tänka sig, att hon skulle sätta en guldmaljong på håret, när hon gick i kyrkan. Förr hade hon väl stannat hemma, än hon hade visat sig där med något annat än den vanliga svarta silkeduken på huvudet.

Kattrinna sade rent ut, att hon inte ville höra talas om att Klara Gulla hade blivit kejsarinna. Och det var kanske det bästa, när allt kom omkring, att göra henne till viljes härvidlag.

Men man kan nog förstå, att det inte var så lätt för den, som var förmiddag gick ner till bryggan och där var omgiven av alla dem, som väntade på ångbåten, och fick heta kejsare i var vändning, att alldeles lägga av högheten, när han satte foten inom tröskeln till sitt eget hem. Det var inte utan, att det frestade på att bära ved och vatten åt Kattrinna och att till på köpet bli så tilltalad, som om man hade gått tillbaka och inte framåt.

Om Kattrinna hade nöjt sig med detta, så hade det ju ändå gått an, men hon klagade också över att han inte ville gå på dagsverke som förr i världen. Men när hon kom med sådant, vände han allt dövörat till. Han

visste ju, att kejsarinnan av Portugallien skulle skicka honom så mycket pengar, att han aldrig mer i sitt liv skulle behöva sätta på sig arbetskläderna. Det hade rent av varit illa handlat mot henne att ge efter för Kattrinna i den saken.

En eftermiddag i slutet av augusti satt Jan på stenen framför förstudörrn och rökte ur en liten pipsnugga, då han fick se skymten av ljusa klänningar och hörde unga röster uppifrån skogen.

Kattrinna hade gått ner i björkhagen för att skära ris till en kvast, men dessförinnan hade hon sagt till honom, att hädanefter måste de väl ställa det så, att hon gick till Falla och grävde diken. Han kunde ju stanna hemma och laga mat och lappa kläder, eftersom han hade blivit för fin att arbeta hos andra. Han hade inte svarat henne med ett ord, men det hade i alla fall varit svårt att höra henne, så att han blev riktigt glad att få vända tankarna åt annat håll. Så fort han kunde, sprang han in efter kejsarmössan och käppen och hann just fram till grinden, då de unga flickorna skulle gå förbi.

Det var inte mindre än fem stycken. De tre småmamsellerna från Lövdala var med i flocken. De andra var väl några främmande, som hade kommit på besök.

Jan slog upp grinden på vid gavel och trädde ut mot dem. »Go'dag, mina snälla hovfröknar!» sa han och gjorde en så stor sväng med mössan, att den närapå rörde vid marken.

De tvärstannade och såg litet blyga ut till en början, men han fick dem snart över den första förlägenheten.

Då blev det »go'dag» och »vår snälla kejsare», och det syntes mer än väl, att det var en riktig glädje för dem att få se honom igen.

Dessa småmamsellerna var inte som Kattrinna och det andra folket i Askedalarna. De hade inte alls något emot, de, att höra talas om kejsarinnan, och de frågade strax hur det stod till med henne, och om hon inte snart skulle vara att hemförvänta.

De undrade också om de inte kunde få gå in i stugan och se hur det såg ut där. Och det behövde han inte neka dem, för Kattrinna höll det alltid så snyggt och ordentligt, så att hos dem kunde vem som helst gärna få hälsa på.

När de små herrgårdsmamsellerna kom in, blev de nog förvånade över att den stora kejsarinnan hade vuxit upp på ett så litet ställe. Det gick väl an förr, när hon var van vid det, sade de, men hur skulle det bli, om hon kom tillbaka? Skulle hon bli boende här hos föräldrarna, eller skulle hon vända tillbaka till Portugallien?

Jan hade nog tänkt på detsamma, och han hade ju förstått, att Klara Gulla inte kunde stanna kvar i Askedalarna, då hon hade ett helt rike att styra.

»Det blir väl så, att kejsarinnan kommer å vända tebaka te Portugallien,» sa han.

»Då kommer väl ni att följa med henne?» frågade en av småmamsellerna.

Jan visste med sig, att han helst skulle ha önskat, att hon inte hade frågat om den saken. Han gav henne inte något svar heller till en början, men den unga flickan ville inte ge sig.

»Ni vet kanske inte än hur det ska bli?» sa hon.

Jo, det hade han väl reda på, men han var inte riktigt på det klara med hur folk skulle ta hans beslut. De kanske inte skulle tycka, att det var rätt handlat av en kejsare.

»Nej, jag ska väl bli kvar hemma, jag,» sa han. »Det kan ju inte gå an, att jag far ifrån Kattrinna.»

»Jaså, Kattrinna reser inte med, hon?»

»Nej, det står nog inte te å få Kattrinna te å fara ifrån stugan. Å jag ska väl bli kvar hos henne. Se, när en har lovat trohet i nöd och lust.» »Ja, det löftet förstår jag att man inte kan svika,» sa den herrgårdsmamsellen, som var mest ivrig att fråga om allting. »Hör ni det, ni andra?» sa hon. »Jan vill inte fara ifrån sin hustru, fastän hela Portugalliens härlighet lockar honom.»

Och tänk, att de blev riktigt glada åt detta! De klappade honom på axeln och sade, att det var rätt gjort av honom. Det var ett gott tecken, sade de. Det var inte slut ännu med den gamla, snälla Jan Andersson i Skrolycka.

Han förstod inte riktigt vad de kunde mena. Men de var väl glada åt att de fick ha honom kvar i socknen.

De sade adjö och gick strax efteråt. De skulle vandra bort till Duvnäs bruk på kalas.

Men tänk, att knappt var de gångna, förrän Kattrinna kom in! Hon måtte ha stått alldeles utanför dörrn och väntat. Hon hade väl inte velat gå in till de främmande, men hur länge hon hade stått där, och hur mycket hon hade hört av samtalet, det kunde ingen veta.

Hur det nu förhöll sig med den saken, så såg hon mer blid och god ut, än hon hade gjort på länge.

»Du är en kopstolle,» sa hon. »Å jag undrar vad andra kvinnfolk skulle säja, om di hade en sån man. Men det var ändå väl, att du inte ville fara ifrån mej.»

BEGRAVNINGEN.

Inte hade det kommit bud eller hälsning till Jan Andersson i Skrolycka, att han skulle närvara vid begravningen efter Björn Hindriksson i Lobyn, det hade det inte, men de efterlevande kunde inte heller rätt veta om han ville räkna släkt med dem, sedan han hade stigit upp till en sådan ära och härlighet, som han nu levde i.

De tänkte kanske också på att det skulle bli svårt att ordna med både ett och annat, om en sådan man som han kom på begravningen. De närmaste släktingarna till Björn Hindriksson ville förstås åka främst i liktåget, men där borde det ju med rätta göras plats för honom, som var kejsare.

De visste ju inte, att han aldrig var nogräknad med sådant, som andra satte mest värde på. Han vart i alla fall den han var, han. Det föll honom aldrig in att vilja gå i vägen för dem, som var glada åt att få sitta främst vid gästabuden.

För att inte bli orsak till någon förargelse gick han alltså inte till begravningsgården på morgonen, innan liktåget hade gett sig av, utan han vandrade direkt till kyrkan. Och först när klockorna ringde och den långa processionen ordnade sig på talbacken, steg han fram och tog plats bland de andra släktingarna.

De såg allt liksom litet häpna ut i begravningsföljet, när han kom, men nu var han så van vid att folk blev överraskade av hans nedlåtenhet. Sådant fick man lov att ta med lugn. Säkert hade de velat ställa honom i främsta ledet, men det var det ingen tid med, för tåget hade redan satt sig i rörelse bortemot kyrkogården.

När jordfästningen var över och han följde med begravningsgästerna och satte sig i samma bänk som de nere i kyrkan, såg de återigen litet generade ut. Men de hann inte säga någonting om det, att han för deras skull hade flyttat ner från den fina platsen på läktarn. Det gick inte an att göra ursäkter, just som ingångspsalmen stämdes upp.

Efter gudstjänstens slut, när alla åkdon, som hörde till begravningsföljet, körde fram på talbacken, gick han och satte sig på den stora flakvagnen, där kistan hade stått under färden till kyrkan. Vagnen skulle gå tom hem tillbaka nu, det visste han, så att där tog han inte upp platsen för någon. Mågen och dottern till Björn Hindriksson gick förbi ett par gånger och såg på honom, som satt där. De var kanske ängsliga över att de inte kunde bjuda honom att åka i en av de främsta kärrorna, men han ville ju inte, att det skulle ske någon omflyttning för hans skull. Han var den han var i alla fall, han.

Medan han for från kyrkan, kunde han inte låta bli att tänka på den gången, då han och den lilla Klara Gulla hade gått för att hälsa på de rika släktingarna. Ja, det var alltsammans ombytt nu, det var det. Vem var det nu kanske, som var mäktig och ansedd? Vem var det nu, som gjorde de andra en heder genom att besöka dem?

Allt eftersom gästerna kom fram till begravningsgården, blev de införda i det stora vardagsrummet på nedre botten, där de lade av sig kläderna. Sedan kom ett grannfolk till Björn Hindrikssons, som var utsedda att sköta värdskapet, och bad de förnämsta bland de främmande att stiga upp i övervåningen, där middagsbordet stod dukat.

Det var ett ansvarsfullt uppdrag att välja ut dem, som fick gå dit upp, för på en så stor begravning var det inte möjligt att få rum för alla gästerna vid middagsbordet på en gång, utan man fick lov att göra flera bordsättningar. Men det var många, som skulle ha ansett det för ett så stort bevis på missaktning, om de inte hade fått komma med i första omgången, att de aldrig skulle ha kunnat förlåta det.

Och vad nu särskilt beträffar den, som var upphöjd till kejsare, så kunde han ju vara medgörlig i många stycken, men att han skulle få sitta med i första bordsättningen, det var han tvungen att hålla på. Annars skulle folk tro, att han inte visste med sig, att han hade rätt att gå före alla andra.

Men det var förstås ingen fara, fastän han inte blev ombedd att stiga upp i övervåningen bland de allra första. Det var ju så självklart, att han skulle få äta på samma gång som prästen och herrskaperna, så det behövde han inte ha någon oro för.

Han satt tyst och ensam på en bänk, för här var det inte någon, som kom fram och ville språka om kejsarinnan. Det var nog så, att han kände sig litet missmodig. När han gick hemifrån, hade Kattrinna sagt till honom, att på den här begravningen borde han inte gå, därför att folket här i gården var av så hög ätt, att de krusade varken för kungar eller kejsare. Nu såg det allt ut, som om hon skulle få rätt. Gamla bönder, som hade bott på samma gård, allt sedan världen skapades, de höll sig förmer än alla andra högheter.

Det gick inte fort att samla ihop dem, som skulle vara med om första bordsättningen. Värden och värdinnan gick länge omkring och sökte efter de värdigaste, men fram till honom kom de inte.

Bredvid honom satt ett par ogifta kvinnfolk, som inte hade den minsta förhoppning om att bli uppkallade redan nu, och språkade i god ro. De talade om hur väl det var, att Linnart Björnsson, sonen till Björn Hindriksson, hade hunnit hem i tid och fått försona sig med fadern.

Det hade ju inte varit någon egentlig ovänskap mellan dem, utan det förhöll sig så, att för en trettio år sedan, då Linnart var ett par och tjugu år gammal och skulle till att gifta sig, hade han frågat gubben om han inte ville låta honom överta gården, eller om han kunde ställa på annat sätt, så att Linnart fick bli sin egen. Men gamle Björn hade sagt nej både till det ena och det andra. Hans önskan var, att sonen skulle gå kvar där hemma som förut och överta gården, när gubben hade lagt sitt huvud till ro. – »Nej,» skulle då sonen ha sagt, »inte vill jag gå hemma å vara dräng under er, så far min ni är. Jag får hellre gå ut i världen å skaffa mej mitt eget, för jag måste vara lika god karl som ni, annars blir det snart slut på vänskapen mellan oss.» –

»Den kan ta slut ändå, om du vill gå dina egna vägar,» hade då Björn Hindriksson svarat.

Sedan hade sonen dragit upp i de stora skogarna norr och öster om Duvsjön, slagit sig ner i den värsta obygd och röjt upp en gård åt sig. Hans hemman låg i Bro socken, och han visade sig aldrig i Svartsjö. Inte på trettio år hade föräldrarna sett till honom, men för åtta dar sen hade han råkat komma hem, just som gamle Björn låg på sitt yttersta.

Jan i Skrolycka blev riktigt glad. Det här var goda nyheter. Förra söndagen, då Kattrinna hade kommit hem från kyrkan med underrättelsen, att det snart var slut med Björn Hindriksson, hade Jan strax frågat efter sonen och undrat om han hade blivit efterskickad. Men det hade han inte blivit. Kattrinna hade hört, att Björn Hindrikssons hustru hade tiggt och bett, att hon skulle få sända bud till honom, men hon hade blivit så strängt förbjuden. Gubben hade förklarat, att han ville ha fred på sitt dödsläger.

Men Jan hade inte lugnat sig med detta. Han hade inte kunnat låta bli att tänka på Linnart Björnsson, som gick där borta i sin skog och ingenting visste. Och så hade han, Jan, beslutat sig för att handla tvärt emot gamle Björns önskan och gå med bud till sonen.

Han hade ingenting hört om hur allt hade avlupit förrän nu här på begravningen. Han blev så upptagen av att lyssna till det, som de två kvinnfolken talade om, att han rent glömde bort att tänka på både den första och andra bordsättningen.

Ja, när sonen hade kommit hem, hade de varit så blida mot varandra, både han och fadern. Gubben hade skrattat och sett på hans kläder. – »Du kommer i dina arbetskläder,» hade han sagt. – »Ja, jag borde väl vara finklädd, eftersom det är söndag,» hade Linnart Björnsson svarat, »men, ser ni, det har varit ett sånt överflöd på regn oppe hos oss i sommar. Jag hade just tänkt köra in lite havre på söndagseftermiddan.» – »Nå, hann du å få in någe?» frågade gubben. – »Jag hann å lassa på ett lass, men det lämna' jag kvar på åkern, när budet kom. Jag gav mej i väg genast utan å bry mej om å byta kläder.» – »Vem vardet, som kom med bud te dej?» frågade fadern om en stund. – »Det var en karl, som jag aldrig har sett förr,» svarade sonen. »Jag tänkte inte på å fråga'n vem han var. Han såg mest ut som en liten tiggargubbe.» – »Den karl'n ska du ta reda på å ge honom tack från mej,» hade gamle Björn sagt med stort eftertryck. »Honom ska du hedra, var du råkar honom. Han har menat väl med oss.»

Så där lugnt och gott hade det varit mellan dem, ända tills allt var slut. De var så lyckliga över försoningen, så att det var, som skulle döden ha bringat dem glädje och inte sorg.

Jan hade ryckt till av obehag, då han hörde, att Linnart Björnsson hade kallat honom för en tiggargubbe. Men han förstod ju, att det berodde därpå, att han varken hade haft kasketten eller kejsarkäppen med sig dit upp i obygden.

Detta förde tankarna tillbaka till hans nuvarande bekymmer. Han hade säkert väntat länge nog nu. Nu borde han allt redan vara uppkallad, om det inte skulle bli för sent. Det här stod aldrig rätt till.

Han reste sig, gick resolut över rummet och förstugan, steg uppför trappan och öppnade dörrn till stora salen i övervåningen.

Han såg genast, att middagen redan var i full gång. Det stora hästskobordet var fullsatt med människor, första rätten var redan kringbjuden. Det hade inte varit meningen, att han skulle få komma med bland de förnämsta. Där satt prästen, där satt klockarn, där satt löjtnanten från Lövdala och hans fru, där satt alla, som borde sitta där, utom han.

En av de unga flickorna, som bar omkring maten, skyndade fram till Jan, så snart som han hade kommit inom dörrn.

»Vad ska ni här å göra, Jan?» sa hon med låg röst. »Gå ner med er!»

»Men, min snälla matvärdinna!» sa Jan. »Kejsar Johannes av Portugallien skulle väl vara med i första omgången.»

»Å, tyst nu, Jan!» sa flickan. »I dag passar det sej inte, att ni kommer med era dumheter. Gå nu ner, så ska ni få mat, när er tur kommer!»

Det var ju så, att Jan hade mer respekt för detta huset än för något annat i socknen. Och just därför skulle han ha satt så stort värde på att bli mottagen här så, som det anstod honom. Det kom en sådan märkvärdig modlöshet över honom, där han stod nere vid dörrn med mössan i handen. Han kände själv hur hela kejsarvärdigheten föll av honom.

Men mitt i denna svåra belägenheten hörde han hur Linnart Björnsson borta vid bordet gav till ett utrop.

»Där står ju den karl'n, som kom te mej förra söndan med bud om att far var sjuk!» sa han. – »Vad säjer du?» frågade hans mor. »Är du säker på den saken?»

»Ja visst, det kan ju ingen ann' vara. Jag har sett'en förut i dag, men jag har inte känt igen'en, därför att han var så konstigt utklädd. Men nu ser jag, att det är han.»

»Ja, är det han, så ska han inte längre stå där borta ve dörrn som en tiggare,» sa den gamla matmodern. »Utan då får vi göra plats för'en här ve bordet. Honom är vi skyldiga bå' heder å tack, för det var han, som gjorde döden lätt för gamle Björn, å mej har han skaffat den enda tröst, som kunde mildra min sorg efter en sån man, som jag har mistat.»

Och plats blev det, fastän det tycktes vara trångt nog allaredan. Jan fick sitta innerst i hästskon mitt emot prästen. Bättre kunde det inte vara.

Till en början var han litet bortkommen, för han kunde inte begripa, att de gjorde sådant väsen av honom, bara därför att han hade sprungit ett par mil genom skogen med bud till Linnart Björnsson. Men så insåg han ju hur det hängde ihop. Det var förstås kejsarn, som de ville hedra i alla fall. Det var kanske därför, att ingen skulle känna sig tillbakasatt, som de gjorde det på det här sättet.

Någon annan förklaring gavs det ju inte. För snäll och beskedlig och hjälpsam, det hade han varit i alla sina dar, men aldrig någonsin hade han blivit på minsta sätt hedrad eller firad fördenskull.

DET DÖENDE HJÄRTAT.

När ingenjör Boræus på Borg gjorde sina dagliga korta turer ner till ångbåtsbryggan, kunde han förstås inte undgå att lägga märke till en sådan folksamling, som det jämt var nuförtiden omkring den lilla gubben ifrån Skrolycka. Numera behövde han inte sitta ensam och driva bort ledsamheten med tysta drömmar, såsom han hade måst göra förut under sommarn. I dess ställe kom alla de, som väntade på ångbåten, fram till honom för att höra beskrivas hur det skulle gå till vid kejsarinnans hemkomst, framför allt vid landstigningen här vid Borgs brygga. Var gång ingenjör Boræus gick förbi, hörde han talas om guldmaljongen, som kejsarinnan skulle bära på håret, och om guldblommorna, som skulle slå ut på träd och buskar, så snart som hon satte foten på landbacken.

Långt fram i oktober, när ungefär tre månader var förflutna sedan den dagen, då Jan i Skrolycka för första gången just här vid Borgs brygga kungjorde nyheten om Klara Gullas upphöjelse, såg ingenjörn en förmiddag, att en ovanligt stor hop människor var församlad omkring honom. Ingenjörn hade ämnat gå förbi med en kort hälsning som vanligt, men han ändrade tankar och stannade för att ta reda på vad som

försiggick.

Vid första blicken kunde han inte finna något anmärkningsvärt. Jan satt på väntestenarna, som han brukade, och hade en mycket värdig och högtidlig min på sig. Bredvid honom satt ett storvuxet kvinnfolk, som talade så fort och så ivrigt, att orden liksom sprutade ur munnen. Hon skakade på huvudet, knep ihop ögonen och böjde kroppen långsamt framåt, så att hon hade ansiktet ända nere vid jorden, när hon var färdig med det, som hon ville säga.

Ingenjör Boræus kände förstås genast igen Stoll-Ingborg, men i början var det rent omöjligt för honom att höra vad hon sade. Han fick lov att fråga en av de kringstående vad det var fråga om.

»Hon ber honom, att han ska ställa så, att hon får följa mä kejsarinnan te Portugallien, när hon reser dit tebaka,» upplyste denne. »Hon har talat ve honom om detta nu en lång stund, men han vill inte ge'na någe löfte.»

Nu var det inte svårt för ingenjörn att följa med samtalet. Men han blev inte glad åt det han hörde. Rynkan mellan ögonbrynen blev djup och röd, medan han lyssnade.

Här satt den enda i världen, som trodde på Portugalliens härlighet utom Jan själv, och hon blev nekad att resa dit! Den gamla stackarn visste, att i det landet fanns det ingen svält och ingen fattigdom, inga råa människor, som gjorde narr av en olycklig, inga barn, som följde efter ensamma, hjälplösa vandrare långa vägar och kastade sten på dem. Där rådde ständig frid och goda år, och dit ville hon bli förd bort ifrån allt sitt arma livs elände. Hon bad och hon grät, och hon brukade all sin övertalningsförmåga, men hon fick bara nej och nej till svar.

Och den, som gjorde sig döv för alla hennes böner, var en, som hade tillbragt hela detta sista år i längtan och sorg! Han skulle kanske inte ha sagt nej för några månader sedan, då hans hjärta ännu var vid liv, men nu tycktes det ha blivit alldeles förstenat under framgångens tid.

Till och med hans yttre röjde, att en stor förändring hade försiggått med honom. Han hade fått feta kinder, hakpåse, en tät mörk mustasch på överläppen. Ögonen var litet utträngda ur sina hålor, och blicken hade blivit stel och stirrande. Ja, ingenjörn undrade om inte näsan rent av hade höjt sig, blivit större och fått en ädlare form. Håret tycktes vara alldeles avfallet, inte ett strå sköt fram under läderkasketten.

Ingenjörn hade haft ögonen på honom allt sedan deras första samtal i somras. Det var inte hans stora längtan, som numera drev honom till bryggan. Han såg knappt efter ångbåten. Han kom bara dit för att råka folk, som gick in på hans galenskaper, som kallade honom kejsare för att få höra honom sjunga och berätta sina inbillningar.

Men vad var nu detta att förarga sig över? Karlen var ju en galning.

Men kanske att galenskapen aldrig hade behövt bita sig så fast, som den nu hade gjort? Det föll ingenjörn in, att om man kraftigt och obarmhärtigt hade ryckt ner honom från hans kejsartron strax i början, skulle han ha kunnat räddas.

Ingenjörn kastade ännu en prövande blick på Jan i Skrolycka. Han såg nådigt beklagande ut, men han var lika obeveklig.

I det där fina landet Portugallien skulle det förstås endast finnas prinsar och generaler, idel grannklätt folk. Det var nog så, att Stoll-Ingborg inte skulle ha tagit sig något ut där i sin bomullsduk och hemstickade kofta. Men, Herre Gud! Ingenjörn tyckte verkligen – – –

Det såg ut, som hade han haft lust att själv ge Jan den läxa han behövde, men så ryckte han på axlarna. Han var inte rätta mannen till detta, skulle bara göra ont värre.

Han avlägsnade sig tyst från folkhopen och gick ner till bryggan, där ångbåten just blev synlig bakom närmaste udde.

AVSÄTTNING.

Långt innan Lars Gunnarsson hade blivit gift med Anna Eriksdotter i Falla, hade han en gång råkat vara närvarande vid en auktion.

Det var ett fattigt folk, som hade ställt till med den, och de hade kanske inte några lockande saker att bjuda kunderna, för det var rent märkvärdigt hur dåligt det gick med handeln. De hade haft rätt att vänta bättre, för Jöns i Kisterud var auktionist, och han var en sådan rolighetsmakare, att folk brukade gå till auktioner bara för att få höra på honom. Men fastän Jöns kom fram med alla sina vanliga kvickheter, kunde han inte sätta någon fart i buden den här gången. Till slut visste han sig ingen annan råd än att lägga klubban ifrån sig och säga, att han hade blivit så hes, att han inte förmådde ropa mer.

»Riksdagsman får skicka fram nån ann', som kan göra utropena,» sa han till Karl Karlsson i Storvik, som stod för auktionen. »Jag har skrikit mej så hes på di stenbelätena, som står här omkring mej, så att jag får lov å gå hem å sätta mej å tiga i flera veckor, innan jag kan få tebaka målföret.»

Det var en allvarsam sak för riksdagsmannen att vara utan utropare, när de flesta varorna ännu var osålda, och han gjorde flera försök att övertala Jöns i Kisterud att fortsätta, men det var ju klart, att Jöns inte kunde ge vika. Han ville inte förlora sitt goda anseende genom att hålla en dålig auktion, och han blev så hes på en gång, att han inte ens kunde viska fram orden. Han bara väste.

»Ja, kanske det finns någon annan här, som kan ropa ut varorna en stund, medan Jöns vilar sej?» sa då riksdagsmannen.

Han såg sig om i folkhopen utan stor förhoppning att finna en hjälpare, då Lars Gunnarsson trängde sig fram till honom och sade, att han var villig att försöka. Han såg så ung ut på den tiden, att Karl Karlsson bara skrattade åt honom och sade, att han inte hade användning för pojkar, som inte hade gått och läst en gång. Men Lars svarade, att han till och med hade exercerat, och bad så ivrigt att få sköta klubban, att riksdagsmannen gav med sig. »Nåja, vi kan ju låta dej fresta på saken en stund,» sa han. »Det kan väl inte gå sämre, än det har gjort hittills.»

Lars steg nu upp på Jöns i Kisteruds plats, tog en gammal smörbytta i handen för att bjuda ut den, men hejdade sig och blev i stället stående och bara såg på den. Han vände den upp och ner, knackade både i bottnen och på sidorna, såg ut att bli förvånad över att inte finna minsta fel på den och ropade sedan ut den med en bedrövad röst, liksom olycklig över att nödgas sälja bort en dylik kostbarhet.

Han för sin del såg tydligen helst, att det inga bud gjordes. Han trodde, att det var bättre för ägarn, om ingen förstod hur präktig den här smörbyttan var, så att han fick behålla den.

När nu det ena budet kom efter det andra, kunde man märka, att det gjorde riktigt ont i honom. Det gick an, medan de var så låga, att han inte behövde lyssna på dem, men när de steg och steg, förvreds hela ansiktet på honom av sorg. Det var ett tungt offer han gjorde, när han till slut lät förmå sig att slå bort den gamla sura smörbyttan.

Härefter kom turen till vattenämbar, såar och bykkar. Lars Gunnarsson var någorlunda medgörlig i fråga om de äldre och sålde bort dem utan alltför stor suckan. Men andra, som var nyare, ville han rent av inte bjuda

ut. »Di är för go'a,» sa han till mannen, som ägde dem. »Di är så lite begagnade, så att ni kunde sälja dom som nya på marknan.»

De auktionsbesökande visste rakt inte hur det kom sig, att de började ropa mer och mer ivrigt. Lars Gunnarsson visade en sådan ängslan för varje nytt bud, att det visst inte var för att göra honom till viljes, som de bjöd på. Men de hade på något sätt kommit att inse, att det var riktigt värde med det, som han ropade ut. De tänkte på att de behövde både det ena och det andra där hemma. Här var riktiga affärer att göra, nu köpte de inte bara för lustighets skull, som när Jöns i Kisterud var auktionist.

Efter det där mästerprovet blev Lars Gunnarsson ständigt och jämt anlitad som utropare. Det blev inte så roligt som förr på auktionerna, sedan han hade börjat föra klubban, men det fanns ingen, som hade en sådan förmåga att få folk att längta efter att bli ägare till gammalt onyttigt skräp eller att locka ett par storgubbar att bjuda över varandra i tävlan om saker, som de platt inte behövde, bara för att få visa vad de hade råd att kosta på sig.

Lars Gunnarsson brukade också sälja bort rubb och stubb vid alla de auktioner, där han tjänstgjorde. En enda gång bara höll det på att gå illa för honom, och det var vid auktionen efter Sven Österberg i Storstuga i Bergvik. Han hade där ett präktigt bo att bjuda ut, mycket folk var församlat, och fastän det var långt lidet på hösten, var det så vackert väder, att auktionen kunde försiggå ute i det fria, men ändå ville det inte lyckas med försäljningen. Lars kunde inte förmå folk att intressera sig för utropen eller att bjuda på. Det såg ut, som skulle det inte gå bättre för honom, än det hade gjort för Jöns i Kisterud den dagen, då Lars hade måst överta klubban i hans ställe.

Men Lars Gunnarsson hade ingen lust att lämna ämbetet till en annan, utan försökte i stället leta ut vad det kunde vara, som gjorde, att folk var så förströdda och inte ville göra några affärer. Och det dröjde inte heller länge, innan han fick reda på orsaken.

Lars hade ställt sig på ett bord, för att alla skulle kunna se vad han bjöd ut, och från den platsen var det inte svårt för honom att märka, att den nyblivna kejsarn, som bodde i den lilla grannstugan till Falla och hade gått på dagsverke där i hela sitt liv, gick omkring i folkhopen. Lars såg hur han hälsade till höger och vänster med nådiga småleenden och lät folk titta på den prydliga käppen och på stjärnorna. En lång rad av barn och ungdom följde honom i hälarna, vart han vände sig, och gammalt folk höll sig inte heller för goda att byta ord med honom. Det var inte underligt, att det gick på tok med auktionen, då det var en sådan storkarl närvarande, som drog uppmärksamheten till sig.

Lars gjorde inte något avbrott i auktionen till en början. Han bara följde Jan i Skrolycka med ögonen, ända tills han hade hunnit bana sig fram till främsta ledet närmast auktionsförrättarn. Man behövde inte vara rädd, att Johannes av Portugallien skulle stanna i skymundan. Han skakade hand med alla han kände och gav dem några förbindliga ord, men på samma gång trängde han sig förbi dem, så att han inom kort stod innerst i ringen.

I samma ögonblick, som han hade hunnit så långt, gjorde Lars Gunnarsson ett hopp ner från bordet, rusade rakt på honom, ryckte till sig både läderkaskett och kejsarkäpp och var uppe med dem på bordet, innan Jan hann att tänka på att göra honom motstånd.

Jan ropade högt och ville kasta sig upp på bordet för att ta tillbaka de rövade skatterna, men Lars svängde käppen mot honom, så att han fick lov att draga sig tillbaka. På samma gång uppstod det ett mummel av ovilja i folkhopen, men Lars lät inte avskräcka sig.

»Jag förstår, att ni är förvånade över att jag bär mej så här åt,» ropade han med sin starka auktioniststämma, som hördes över hela gården. »Men den här mössan å käppen hör te oss i Falla. Min svärfar, Erik Ersa, har

ägt dom, å han hade ärvt dom åv den gamla husbonden, som styrde gården före honom. Di här sakerna har alltid hållits högt i ära där hemma, å jag kan inte tåla, att en stolle ska gå å bära dom på sej. Jag kan inte säja hur han har kommit åt dom, men det vet jag, att nu ska det inte hända mer, att han får gå å göra sej grann mä det, som är vårt.»

Jan hade hastigt lugnat sig, och medan Lars höll sitt tal, stod han med armarna korslagda över bröstet och ett uttryck i ansiktet, som om det vore likgiltigt vad Lars pratade. Så snart han tystnade, vände sig Jan till de närvarande med en myndig åtbörd.

»Nu, mina snälla hovherrar,» sa han, »nu får ni lov å skaffa mej tebaka mina ägodelar.»

Men inte en enda människa rörde sig för att hjälpa honom. Det var till och med flera, som skrattade åt honom. Nu hade allihop gått över på Lars’ sida.

En enda fanns det, som tyckte, att det var synd om honom. Han hörde ett kvinnfolk inne i hopen ropa till auktionisten: »Å, Lars, låt honom ha kvar kejsargrannlåten! Ni kan ju inte själv begagna varken käppen eller mössan.»

»Jag ska ge’n en åv mina egna mössor, bara jag kommer hem,» sa Lars, »men näggum han får gå omkring längre med di här arvklenoderna å göra dom te ett åtlöje.»

Det följde ett högt skratt från folkhopen på detta yttrande, och Jan blev så förvirrad av det, att han bara blev stående på en fläck och såg sig omkring. Han vände sig från den ena till den andra och kunde inte komma ifrån sin förvåning. Kära nån! Var det ingen av alla, som hade hyllat och hedrat honom, som ville hjälpa honom nu i nödens stund? Men de stod orörliga. Han såg, att ingenting betydde han för dem och ingenting ville de göra för honom. Han blev så skrämd, att hela kejsarvärdigheten föll av honom, och han liknade mest ett barn, som håller på att brista i gråt, därför att det har mistat sina leksaker.

Lars Gunnarsson vände sig mot den stora högen av varor, som låg uppstaplad bredvid honom, och ville börja försäljningen på nytt. Då gjorde Jan ett försök att reda sig på egen hand. Under jämmer och klagan gick han ända fram till bordet, där Lars stod, men hunnen dit, böjde han sig hastigt ner och sökte välta det över ända.

Men Lars lät inte överraska sig. Han svängde till med kejsarkäppen och gav Jan ett så hårt slag över ryggen, att han måste dra sig tillbaka.

»Nej, du,» sa Lars, »jag behåller allt di här sakerna så länge. Å nu tycker jag, att du har förspillt nog mycken tid på det här kejsarskapet. Nu kan du gärna gå hem å ta te mä dikninga. Sånt folk som du har ingenting på auktioner å göra.»

Det såg inte ut, som om Jan skulle ha haft stor lust att lyda, men då gjorde Lars en ny sväng med käppen. Och mer behövdes inte för att kejsaren av Portugallien skulle vända ryggen till och fly.

Ingen rörde sig för att gå efter honom och säga ett tröstens ord, ingen kallade honom tillbaka. Ja, de flesta kunde inte låta bli att gapskratta, när de såg hur ömkligt och utan all heder han förlorade hela sin storhet.

Men detta var inte i Lars Gunnarssons smak, det heller. Han ville ha det likaså högtidligt på sina auktioner som under en gudstjänst.

»Jag tror, att det är bättre å tala allvar mä Jan än å skratta åt’en,» sa han. »Det är många, som går in på hans galenskaper, å som till å mä kallar’n för kejsare, men det kan ju inte vara rätt handlat emot’en. Då är det väl bättre å försöka få’n te å förstå vem han är, om det också inte skulle vara välbehagligt för’en. Jag har var’t

hans husbonde så pass länge, så att jag tycker, att det tillhör mej å se te, att han börjar arbeta igen. Annars lär han snart komma å ligga sockna te last.»

Efter detta höll Lars en riktigt grann auktion med täta bud och höga priser. Och belåtenheten, som han kände, blev inte mindre, när han vid hemkomsten nästa dag fick höra, att Jan i Skrolycka hade satt på sig arbetskläderna och börjat dika på trädet.

»Då ska vi aldrig mer påminna'n om hans galenskap,» sa Lars Gunnarsson, »så kanske han får ha kvar sitt förstånd. Det har aldrig var't större, än att han behöver behålla det oförminskat.»

HUSFÖRHÖRET.

Ingenting var Lars Gunnarsson så glad åt som att han hade fått det infallet att ta käppen och läderkasketten ifrån Jan i Skrolycka. Det såg rent av ut, som om han skulle ha tagit galenskapen ifrån honom på samma gång.

Ett par veckor efter auktionen i Bergvik skulle det hållas husförhör i Falla. Människor samlades dit från hela trakten runt om Duvsjön, och folket från Skrolycka kom bland de andra. Och tänk, att det var inte möjligt att märka på Jan, att det inte skulle stå rätt till med hans förstånd!

Allt vad bänkar och stolar, som fanns i Falla, var inflyttade i det stora rummet på nedre botten. Här slog nu husförhörsfolket sig ner i täta rader och Jan med dem, men utan att tränga sig fram till en bättre plats, än som tillkom honom. Lars höll ögonen på honom hela tiden, och han måste medge, att det var en sanning, att galenskapen hade gått tillbaka. Jan uppförde sig alldeles som en annan människa.

Han var rätt tyst, och den, som hälsade på honom, fick inte något annat svar än en tvär nick, men det kunde ju också bero på det, att han inte ville bryta andakten på husförhöret.

Innan själva förhöret började, skulle alla de närvarande antecknas, och när prästen ropade upp Jan Andersson i Skrolycka, svarade Jan ja utan minsta betänkande, liksom om kejsar Johannes av Portugallien aldrig hade funnits till.

Prästen satt vid ett bord överst i rummet med den väldiga husförhörsboken framför sig. Bredvid honom satt Lars Gunnarsson och hjälpte honom till rätta genom att upplysa om vilka som hade flyttat från detta husförhörsdistriktet under året, och vilka som hade gått och gift sig.

När nu Jan svarade så riktigt och rätt, såg alla de närvarande, att prästen vände sig till Lars och med låg röst frågade honom om någonting.

»Det var inte så farligt, som det såg ut,» svarade Lars. »Jag tog det ur honom, jag. Han går på arbete här i Falla var dag, som han jämt har gjort.»

Lars hade inte haft förstånd att dämpa rösten, han, som prästen. Alla begrep vem det var han talade om, och många blickar sökte sig fram till Jan, men han satt så lugn, som om han ingenting skulle ha hört.

Sedan, när förhöret kom i gång, föll det sig så, att prästen bad en av de darrande ungdomarna, som skulle prövas i sin kristendomskunskap, att läsa upp fjärde budet.

Det var inte alldeles tillfälligtvis, som prästen valde att tala om just det budet denna kvällen. När han satt så här i en trygg och ståtlig gammal stuga med väggfasta bänkar och gammaldags inredning också i övrigt och med tydliga tecken till välstånd, vart han såg, så kände han sig manad att påminna människorna om hur väl det går dem, som håller ihop släktled efter släktled, som låter de gamla styra, så länge de mäktar, och sedan

vördar och hedrar dem under alla de år de finns kvar i livet.

Han hade just börjat utveckla de stora löften, som Gud gjorde dem, som hedrar fader och moder, då Jan i Skrolycka reste på sig.

»Det är nån, som står utanför dörrn å inte törs komma in,» sa han.

»Se efter hur det förhåller sej, ni Börje, som sitter närmast dörrn!» bad prästen.

Börje reste sig, öppnade dörrn och såg ut i förstugan.

»Nej, det finns ingen här,» sa han. »Jan har allt hört miste.»

Förhöret tog vid på nytt. Prästen förklarade för sina åhörare, att det här budet var inte så mycket en befallning som ett gott råd, som man borde noga följa, om man ville, att det skulle gå en väl i livet. Han var bara en ung man, sade han, men så mycket hade han redan hunnit se och erfara, att han kunde vittna om att förakt för föräldrar och olydnad mot deras bud var det, som säkrast lade grunden till en hel levnads olyckor.

Medan prästen talade, vände Jan i Skrolycka gång på gång huvudet mot dörrn. Han tecknade åt Kattrinna, som satt på bortersta stolraden och hade lättare att tränga sig fram än han, att hon skulle gå och öppna. Hon satt stilla i det längsta, men hon var också litet rädd för att inte göra Jan till lags i de dagarna, och till sist lydde hon honom. Men då hon väl hade fått upp dörrn, såg hon lika litet till någon människa i förstugan, hon, som Börje. Hon skakade på huvudet åt Jan och gick tillbaka till sin plats.

Prästen hade inte låtit störa sig av Kattrinnas vandring. Till alla de läsepliktigas stora glädje hade han nästan kommit ifrån att göra frågor, utan hängav sig i stället åt att framlägga alla de vackra tankar, som trängde sig på honom. »Tänk,» sa han, »så gott å vist det är anordnat med de kära gamla, som sitter hos oss i våra hem! Är det inte ljuvligt för oss att få vara ett stöd för dem, som hjälpte oss, då vi ingenting förmådde, att få göra livet lätt för dem, som kanske både svalt å frös för att skaffa oss bröd? Det är en heder för ett ungt par att ha en gammal far eller mor sittande lycklig å nöjd – – –

Just som prästen sade detta, hördes en sakta gråt från en vrå i andra ändan av rummet. Lars Gunnarsson, som hade suttit med andäktigt sänkt huvud, reste sig genast. Han gick på tå över golvet för att inte störa, lade armen om livet på sin svärmor och drog henne med sig fram till bordet, där prästen satt. Här fick hon inta Lars Gunnarssons plats, medan han själv ställde sig bakom och såg ner på henne. Han gjorde också ett tecken till hustrun, och hon kom då och ställde sig på andra sidan. Det såg vackert ut. Alla förstod, att Lars ville visa dem, att här hos honom var det så, som prästen sade att det borde vara.

Prästen såg ljus och glad ut, då han blickade upp på den gamla modern och hennes barn. Det enda, som verkade litet oroande på honom, var, att gumman alltjämt grät, så att hon kunde flyta bort. Han hade aldrig förr lyckats framkalla en sådan rörelse hos någon av sina församlingsbor.

»Ja,» fortfor prästen, »det är inte något svårt att hålla det fjärde budet, så länge som vi är unga å står under våra föräldrars lydno, men det är sedan, som det kostar på. När vi själva har blivit vuxna å tycker, att vi är likaså kloka – –

Här blev prästen på nytt störd av Jan. Han hade nu äntligen själv trängt sig fram till dörrn och öppnat den.

Jan hade bättre tur än de andra. Man hörde hur han sade go'dag till någon, som stod ute i förstugan.

Alla vände sina ögon mot utgången för att kunna se vem det var, som hade stått där ute under hela husförhöret utan att våga sig in. De hörde hur Jan bad och trugade och såg honom slå upp dörrn på vid gavel, men den, som stod där ute, gjorde visst invändningar nu också. Till sist drog Jan igen dörrn och kom

ensam in i rummet. Men han gick inte tillbaka till sin förra plats, utan trängde sig med stort besvär fram till bordet, där prästen satt.

»Nå, Jan,» sa prästen litet otåligt, »får vi nu veta vem det är, som har stört oss hela kvällen?»

»Det var den gamla husbonden här i Falla, som stog där ute,» förkunnade Jan utan att själv vara det minsta förvånad eller upprörd över det, som han hade att berätta. »Han ville inte gå in, men han bad mej framföra en hälsning te Lars, att han skulle ta sej i akt för den första söndan efter midsommar.»

I första ögonblicket var det inte många, som förstod vad som låg under orden. De, som satt på de bakre bänkarna, hade inte kunnat höra riktigt, men de märkte av det sätt, varpå prästen ryckte till, att Jan hade sagt något förskräckligt. De sprang upp och trängde sig närmare och frågade till höger och vänster vem i all världen det var, som Jan hade hälsat ifrån.

»Men, Jan!» utbrast prästen med sträng röst. »Vet du vad du säjer?»

»Visst vet jag det,» sa Jan och nickade bestyrkande åt prästen. »Jag har ju hört'en där ute hela tiden. Jag bad'en gå in, men han ville inte, utan bara han fick framföra hälsninga te mågen, så gick han sin väg. 'Säj honom,' sa'n, 'att det inte är jag, som vill honom någe ont för att han lät mej ligga i snön i mitt elände å inte kom med hjälp i tid! Men det fjärde budet är ett strängt bud. Hälsa honom från mej, att det är bäst, att han ångrar å bekänner! Han får tid på sej te söndan efter midsommar.'»

Jan talade så redigt och framförde det märkvärdiga budskapet så trovärdigt, att både prästen och de andra under flera sekunder kände sig bundna i den tron, att Erik i Falla verkligen hade stått utanför dörrn till sitt gamla hem och talat med honom. Och de vände ovillkorligen ögonen mot Lars Gunnarsson för att se vad Jans ord skulle ha för verkan på honom.

Men Lars stod och skrattade. »Jag trodde, att Jan var klok,» sa han, »annars skulle jag inte ha låtit'en komma på husförhöret. Pastorn får vara god å ursäkta störninga. Det är galenskapen, som bryter fram igen.»

»Ja visst!» sa prästen lättad och for med handen över pannan. Han hade varit nära att tro, att han hade råkat ut för något övernaturligt. Det var gott, att det inte var fråga om annat än ett påhitt av en galning.

»Jan har nog ingen stor kärlek te mej, ser pastorn,» fortfor Lars att förklara, »å det röjer han nu, då han inte har förståndet, som håller tebaka. Jag får ju erkänna, att om en ska räkna noga, så är det mitt fel, att dottra måste ge sej ut i väla å tjäna pengar. Det är det, som han inte kan förlåta mej.»

Prästen blev visst litet förvånad över den ivriga tonen. Han gav Lars en forskande blick ur de djupa blå ögonen. Lars mötte inte blicken, utan såg åt sidan. Han märkte, att detta var illa gjort, ansträngde sig för att se prästen rakt i ansiktet, men kunde det inte och vände sig bort med en svordom.

»Lars Gunnarsson!» utbrast prästen. »Vad går det åt er?»

Lars hämtade sig strax. »Kan jag inte bli åv med den där stollen?» sa han, som om det var Jan han hade svurit åt. »Här står pastorn å alla mina grannar å betraktar mej som en mördare, bara för det att en galning har ett gammalt agg te mej. Jag säjer er ju, att det är för dottras skull, som han vill åt mej. Inte visste jag, att hon skulle fara bort å råka i olycka, därför att jag ville ha ut min fordran. Är det inte nån här, som kan ta vara på Jan, så att vi andra får fortsätta andakten?»

Prästen strök sig än en gång över pannan. Han kände sig illa till mods vid Lars' ord, men inte kunde han våga tala bestraffande till honom, då han ingenting bestämt visste. Han såg sig om efter den gamla matmodern, men hon hade smugit sig bort. Sedan blickade han ut över församlingen, men där fick han ingen

ledning. Han var säker på att varenda en visste om Lars var brottslig eller ej, men när prästen vände sig mot dem, tycktes deras ansikten stänga till sig, så att de förlorade allt uttryck. Kattrinna hade kommit fram och tagit Jan under armen. De var på väg mot utgången, och med dåren ville prästen i alla fall inte anställa något förhör.

»Jag tror, att det kan vara nog för i dag,» sa prästen stilla. »Vi ska göra en avslutning.»

Han bad en kort bön, och man sjöng en psalm. Därpå avlägsnade sig alla de främmande.

Prästen var den sista, som gick. Då Lars följde honom till grinden, vände han självmant samtalet till det, som nyss hade hänt. »Märkte pastorn, att det var söndan efter midsommar, som jag skulle akta mej för?» sa han. »Det visar just, att det är flickan, som Jan tänker på. Det var söndan efter midsommar i fjol, som jag var inom hos Jan för å göra opp om stugan.»

Prästen blev alltmer hemsk till mods vid alla dessa förklaringar. Helt hastigt lade han sin hand på Lars Gunnarssons axel och försökte se in i hans ansikte.

»Lars Gunnarsson!» sa han med varmt övertalande röst. »Jag är ingen domare. Men glöm inte, att om ni har något på ert samvete, så kan ni komma till mej! Jag väntar er, Lars Gunnarsson, var dag. Låt det bara inte bli för sent!»

ETT GAMMALT TROLL.

Den andra vintern, som den lilla flickan ifrån Skrolycka var borta från hemmet, blev det rent ohyggligt kallt framme i slutet på januari. Kölden var så svår, att man fick lov att skotta upp snö runt om de små stugorna i Askedalarna, för att den skulle hjälpa till att hålla kvar värmen, och korna måste man var natt bädda över med halm, av ängslan för att de annars skulle frysa ihjäl.

Det var så kallt, att brödet frös och osten frös, ja, till och med smöret blev till en isklump. När kölden stod på som värst, tycktes det, som om inte en gång elden själv var i stånd att hålla sig så varm, som den brukade. Hur stor brasa man än lade in i spisen, så ville inte värmen sprida sig längre än till kanten av spishällen.

En dag, då kölden kändes strängare än eljest, gick inte Jan i Skrolycka bort på arbete, utan satt hemma och hjälpte Kattrinna med att hålla elden vid makt. Varken han eller hustrun hade vågat sig utom dörrn allt sedan morgonen, och ju längre de satt inne, ju mer frusna blev de. När det började skymma på så där vid femtiden, sade Kattrinna, att de gärna kunde gå och lägga sig. Det var ingen nytta med att de satt uppe längre och pinade sig.

Jan hade varit framme vid fönstret flera gånger under eftermiddagen och sett ut genom ett litet hörn på glaset, som alltjämt höll sig klart, fastän alla rutorna för övrigt var täckta med tjocka isblommor, och nu gick han dit tillbaka. »Du kan gärna gå å lägga dej, min snälla Kattrinna,» sa han, medan han stod och såg ut, »men jag får lov å stanna oppe en stund te.»

»Det vet jag visst!» sa Kattrinna. »Vad har du oppe å göra? Varför skulle du inte kunna gå å lägga dej, du som jag?»

Jan svarade inte direkt på frågan. »Det är besynnerligt, att jag inte har sett Agrippa Prästberg gå förbi än,» sa han.

»Är det honom du väntar på?» sa Kattrinna. »Han har just inte var’t så mot dej, att du kan behöva sitta oppe å frysa för hans skull.»

Jan slog upp med handen. Det var det enda av alla de maner, som han hade lagt sig till med under kejsartiden, som han inte alldeles hade slutat med. Det var inte tal om att Prästberg skulle komma in till dem, men Jan hade hört, att han var bjuden på supkalas till en av fiskargubbarna här i Askedalarna, och nu undrade han på att han inte hade sett honom gå förbi.

»Han har väl var't så pass klok, att han har stannat hemma,» sa Kattrinna.

Det blev allt kallare och kallare, ju längre det led på dagen. Det small i knutarna, liksom om kölden ville knacka på för att be om lov att komma in. Alla buskar och träd var höljda i så tjocka pälsar av snö och rim, att de såg oformliga ut, men de var väl tvungna, de som andra, att sätta på sig allt, vad de kunde komma över, för att få skydd mot kölden.

Om en stund kom Kattrinna igen med sitt förslag. »Jag ser nog, att klockan inte är mer än halv sex,» sa hon, »men jag sätter i alla fall på grötgrytan å lagar i ordning kvällsmaten. Sen kan du lägga dej eller sitta oppe å vänta på Prästberg, allt som du har lust te.»

Jan hade inte vikit från fönstret på hela tiden. »Jag tycker, att det är rent omöjligt, att han kan ha gått här förbi, utan att jag skulle ha sett'en,» sa han.

»Det måtte väl göra dej detsamma, om en sån karl kommer eller inte kommer,» sa Kattrinna med skarp röst, för nu var hon trött på att höra talas om den där gamla landstrykarn.

Jan drog en tung suck. Kattrinna hade mer rätt i det hon sade, än hon själv visste. Jan frågade inte en smul efter om den gamle Greppa gick förbi. Det var bara för att få en förevändning att stå vid fönstret, som Jan hade talat om, att han var att vänta.

Intet tecken och intet bud hade han fått från den stora kejsarinnan, den lilla flickan ifrån Skrolycka, allt sedan den dagen, då Lars i Falla tog makten och härligheten ifrån honom. Han visste, att det inte hade kunnat ske utan hennes tillstånd, och därav förstod han, att han, Jan, hade gjort något, som hade varit henne misshagligt. Men vad det var, det kunde han omöjligt utfundera. Det grundade han på under de långa vinterkvällarna, under de långa, mörka mornarna, när han stod och tröskade på logen i Falla, under den korta dagen, då han körde ner ved från storskogen.

Inte kunde han tro, att hon hade misstyckt detta med kejsarskapet. Allting hade ju gått lyckligt och bra i hela tre månader. Han hade då haft en tid, som han aldrig kunnat drömma om att han, fattig karl, skulle få uppleva, men det kunde ju inte vara Klara Gulla emot.

Nej, han hade gjort eller sagt någonting, som hon hade blivit missnöjd med. Det var därför, som straffet hade kommit över honom.

Men hon kunde väl inte vara så långsint, att hon aldrig skulle förlåta honom? Om hon bara ville tala om för honom vad hon var ond för! Vad han kunde göra för att försona henne, det ville han underkasta sig utan klagan. Hon såg ju själv, att han hade satt på sig arbetskläderna och gått bort på dagsverke, så fort som hon hade låtit honom veta, att hon ville ha det så.

Han ville inte tala varken med Kattrinna eller med notbindarn om hur han hade det. Han skulle vara tålig och vänta, tills det kom ett säkert tecken från Klara Gulla. Han kände också många gånger, att det var så nära, att han borde kunna nå det bara genom att sträcka ut handen.

Just den här dagen, då han hade suttit instängd, hade han känt så säkert på sig, att det var nyheter från Klara Gulla i antågande. Och dessa var det, som han stod och spejade efter genom det lilla klara hörnet på rutan. Han kände på sig, att om de inte kom snart, så skulle det inte vara möjligt för honom att stå ut med livet.

Nu hade det i alla fall blivit så mörkt, att han knappt kunde se så långt som till grinden, och alltså var det slut för i dag med allt hopp. Han gjorde inte heller några fler invändningar mot att de skulle lägga sig. Kattrinna satte på gröten, kvällsvarden blev äten, och innan klockan var kvarten över sex, hade de redan gått till vila.

De somnade nog in också, men det blev ingen lång slummer. Den stora dalkarlsklockan hade knappast hunnit fram till halv sju, förrän Jan sprang upp ur sängen. Han skyndade sig att lägga nytt bränsle på elden, som inte var alldeles utgången, därpå började han att klä sig.

Han försökte nog att vara så tyst som möjligt, men han undgick inte att väcka Kattrinna. Hon satte sig upp och frågade om det redan var morgon.

Nej då, det var det visst inte. Men den lilla flickan hade kallat på honom i drömmen och befallt honom att gå uppåt skogen.

Nu var det Kattrinnas tur att sucka. Det var väl galenskapen, som hade kommit tillbaka. Hon hade väntat den var dag den sista tiden, för Jan hade varit så nedstämd och orolig.

Hon gjorde inga försök att förmå honom att stanna hemma. I stället steg hon upp och klädde sig, hon med.

»Vänta lite!» sa hon, då Jan stod färdig borta vid dörrn och ämnade gå. »Om du ska ut i skogen i natt, så vill jag gå med dej.»

Hon hade väntat, att Jan skulle göra invändningar, men det kom inga, utan han stod kvar vid dörrn, tills hon var färdig. Han tycktes nog ha mycket bråttom, men på samma gång var han mer redig och sansad nu än förut på dagen.

Jo, det var allt en kväll att ge sig ut i! Kölden stod emot dem som en mur av rivande och stickande glasskärvor. Det stack i skinnet, det kändes, som om näsan skulle hålla på att slitas ur ansiktet, det sved i fingertopparna, och tårna tycktes ha blivit avhuggna med detsamma; man kunde inte märka vidare, att man hade några.

Men Jan lät inte höra ett ljud av klagan och inte Kattrinna heller. De gick bara på. Jan tog av in på vintervägen över höjden, densamma, där de hade gått med Klara Gulla en julmorgon, då hon var så liten, att hon måste bäras.

Det var klar himmel, och en smal, vit månskärva satt och blänkte i väster, så att det var långt ifrån mörkt. Men det var ändå svårt att hålla vägen, därför att allt var så vitt. Gång på gång kom de för långt ut på kanten och sjönk djupt ner i drivan.

De arbetade sig i alla fall framåt ända till den stora stenen, som en gång av en jätte hade blivit kastad mot Svartsjö kyrka. Jan hade redan hunnit förbi den, då Kattrinna, som kom efter, gav till ett skrik.

»Jan!» ropade hon, och Jan hade inte hört henne låta så rädd sedan den dagen, då Lars hade kommit för att ta stugan ifrån dem. »Ser du inte, att här sitter nån?»

Jan vände om och gick fram till henne, och nära var det, att de hade tagit till fötter, både han och Kattrinna, för sannfärdeligen satt där inte lutat mot stenen och nästan överklätt med vit rimfrost ett stort gammalt troll med borstigt skägg och en näsa som en snabel.

Det satt alldeles orörligt, och man kunde ju inte tro annat, än att det hade blivit så förstelnat av köld, att det inte hade tagit sig tillbaka ner i sin jordhåla, eller var det nu eljest höll till.

»Tänk, att det ändå finns så’na här te!» sa Kattrinna. »Det hade jag inte velat tro, så mycke jag än har hört talas om dom.»

Den, som först sansade sig, så att han begrep vad det var de såg, var inte Kattrinna, utan Jan.

»Det är inte någe troll, Kattrinna,» sa han. »Det är Agrippa Prästberg.»

»Kära då, vad är det du säjer?» utbrast Kattrinna. »Ja, han ser ju sån ut, att det är lätt å ta miste.»

»Han har satt sej ner här å somnat. Han måtte väl aldrig vara död!»

De ropade gubbens namn, och de skakade honom, men han satt där stel och orörlig.

»Spring du tebaka efter kälken, så att vi får dra hem’en!» sa Jan. »Jag ska stanna här å gnida’n med snö, te dess att han vaknar.»

»Bara du inte fryser ihjäl, du med!» sa Kattrinna.

»Min snälla Kattrinna,» sa då Jan, »jag har inte varit så varm som nu i kväll på mången god dag. Jag är så lycklig över den lilla flickan. Var det inte bra vackert åv henne, att hon skicka’ ut oss för te å frälsa livet på den, som har gått omkring å spritt ut så mycke lögner om’na?»

*

Ett par veckor efteråt, just som Jan var på hemväg från arbetet, kom Agrippa Prästberg emot honom.

»Jag är allt frisk å färdig nu igen,» sa Greppa, »men jag förstår nog, att om inte du å Kattrinna hade kommit å hjälpt mej, så hade det inte funnits mycke kvar åv Johan Utter Agrippa Prästberg ve det här laget, å därför har jag funderat på hur jag skulle kunna visa er en återtjänst.»

»Det behöver ni alls inte tänka på, min snälla Agrippa Prästberg,» sa Jan och slog upp med handen.

»Tyst nu, ska du få höra!» sa Prästberg. »När jag säjer, att jag tänkte på å göra er en återtjänst, så är det inte tomt snack, utan det är mening mä’t. Å nu är det redan ombeställt. Jag mötte häromda’n den där handelsman, som gav tösa eran den rö’ klänningen.»

»Vem?» sa Jan och blev så upprörd, att han började flämta efter luft.

»Den karl’n, som gav tösa klänningen, å som sen ställde så, att hon råka’ illa ut i Stockholm. Å först gav jag’en så mycke smörj för eran räkning, som han kunde tåla, å sen sa jag te’n, att härnäst han visa’ sej i detta häradet, skulle han få lika mycke te.»

Jan ville inte tro, att han hörde rätt.

»Men vad sa han? Frågte ni’n inte efter Klara Gulla? Hade han inga hälsningar?»

»Vad skulle han säja? Han tog emot stryket å teg. Å nu har jag gjort er en återtjänst, så att nu är vi kvitt. Johan Utter Agrippa Prästberg vill inga skulder ha.»

Han marscherade vidare, men Jan stod kvar på vägen och jämrade sig högt. Den lilla flickan, den lilla flickan! Hon hade velat skicka honom ett budskap. Den här handelsmannen hade nog hälsningar från henne. Men nu fick Jan ingenting veta. Karlen var bortjagad.

Jan vred sina händer. Han grät inte, men han kände plågor i hela sin kropp, värre än om han hade varit sjuk.

Nu förstod han, att det hade varit Klara Gullas mening, att Prästberg, som alltid var på vandrande vägar, skulle ha tagit emot en hälsning från handelsmannen och fört den vidare till Jan. Men det var så med Prästberg som med trollen, att antingen de ville hjälpa eller stjälpa, så kom de bara olyckor åstad.

SÖNDAGEN EFTER MIDSOMMAR.

Den första söndagen efter midsommar blev allt folket i Askedalarna bjudna till notbindarns på det stora kalaset, som han och hans svärdotter brukade ställa till med vartenda år vid den här tiden.

Man kunde nog undra på att två så utfattiga människor skulle göra ett gästabud vart år, men för alla dem, som hade reda på anledningen, föreföll det nog rätt naturligt.

Det förhöll sig nämligen så, att då notbindarn hade varit en rik man, hade han gett sina två söner var sin gård. Den äldsta sonen hade förfarit med sin egendom ungefär på samma sätt som Ol'Bengtsa själv och hade dött utfattig. Den andra sonen var mer stadgad och ordentlig. Han hade sin gåva i behåll och hade till och med förökat den, så att han hade blivit rätt förmögen.

Men det han nu ägde var ju bara en ömklighet mot vad han kunde ha haft, om fadern inte hade farit fram med sådant överdåd och slarv och gjort över med både pengar och egendomar till ingen världens nytta. Om en sådan rikedom hade fallit i sonens händer i hans tidiga ungdom, så var det omöjligt att säga hur långt han skulle ha kommit. Han kunde ha ägt alla skogar i Lövsjö härad, haft handelsbod i Broby och ångbåt på Löven. Ja, han kunde kanske till och med ha suttit som brukspatron på Ekeby.

Sonen hade förstås haft svårt att förlåta fadern hans misshushållning, men han hade alltid lagt band på sig, så att det inte hade kommit till någon brytning. När det gick omkull för Ol'Bengtsa, hade visst en hel del folk, och fadern med, väntat, att han skulle ha kommit honom till hjälp med det han ägde, men vad skulle det ha tjänat till? Det hade ju bara gått till fordringsägarna. Det var just med tanke på att fadern skulle ha något att komma till, när allt hans var slut, som sonen behöll det, som han hade fått.

Att nu Ol'Bengtsa hade slagit sig ner hos den äldsta sonens änka och bjöd till att försörja sig och henne med att knyta nät, det var inte sonens fel. Han hade bett fadern komma och bo hos honom inte en gång, utan minst hundra. Det var nästan en ny orätt, det här, som fadern begick mot honom, för han fick dåligt anseende bland dem, som visste, att gubben hade det svårt.

Men inte heller fördenskull hade det kommit till någon osämja mellan honom och fadern, utan för att bevisa honom sin vänskap krånglade han sig fram på den livsfarliga vägen till Askedalarna en gång var sommar med hustru och barn och stannade över där en hel dag.

Om nu folk hade vetat hur betryckta de kände sig, både hustrun och han, var gång de såg den lilla stugan och det eländiga rucklet till uthus och det steniga potatislandet och svägerskans alla trasiga ungar, så skulle de ha förstått vilket hjärta han hade för fadern, när han kunde gå igenom detta en gång om året för att få råka honom.

Allra värst tyckte både han och hustrun det var, att det skulle ställas till kalas för dem. De bad och tiggde, var gång de for sin väg, att han skulle låta bli att bjuda ihop grannarna för att fira dem, då de kom igen nästa år, men gubben var obeveklig. Han ville inte avstå från kalaset, fastän han visst inte hade råd till det. Man skulle inte ha trott, att det fanns mycket kvar av den gamle Ol'Bengtsa i Ljustersbyn, när man såg hur gammal och utslocknad han gick där, men lusten att slå på stort den hade han i behåll. Den hade bragt honom i olycka, och den tycktes han aldrig kunna bli fri ifrån.

Sonen hade fått höra på omvägar, och det förstod han ju i alla fall av sig själv, att gubben och svägerskan

sparade och skrapade hela året bara för att kunna ha ett hedersamt gille den dagen, då han kom. Men då var det också mat i ett, i ett. Kaffe och stort smörgåsbord, innan de var ur kärran en gång. Och middag för alla grannarna med fisk och kött och risgrynskaka och saftkräm och en myckenhet dryckesvaror. Det var så bedrövligt, att man ville gråta åt det. Han och hans hustru gjorde ingenting för att uppmuntra galenskapen. De tog ingen annan förning med sig än sådant, som bara kan ätas i vardagslag. Men kalaset det slapp de inte undan i alla fall.

De sade ibland till varandra, att det blev väl ingen annan råd till sist, än att de fick låta bli att fara, för att inte fadern måtte för deras skull ruinera sig en gång till. Men de var rädda för att ingen skulle ha förstått deras välmening, om de hade stannat hemma.

Och tänk ett sådant sällskap, som de fick vara tillsammans med på de där kalasen! Gamla smeder och fiskargubbar och backstusittare. Om inte ett så pass präktigt folk som De i Falla också hade brukat komma, så hade det inte funnits en människa, som de hade kunnat byta ett ord med.

Sonen till Ol'Bengtsa hade förstås tyckt mest om Erik i Falla själv, men han hade också riktigt stor högaktning för Lars Gunnarsson, som hade övertagit gården efter svärfaderns död. Han var ju inte kommen av någon förnämlig släkt, men det var en karl, som hade haft förstånd att skaffa sig ett gott gifte, och som nog skulle komma att tränga sig fram till både rikedom och anseende, innan han gav upp spelet.

Det var alltså en stor missräkning för honom, när han kom till Askedalarna tredje året efter Erik i Fallas död, att få höra strax vid ankomsten, att Lars Gunnarsson troligen inte skulle komma på kalaset den här gången. – »Det är inte mitt fel,» sa den gamla notbindarn. »Han är just inte av mitt folk, men jag gick ändå över te Falla i går å bjöd'en för din skull.» – »Han är kanske utledsen på di här kalasena,» sa då sonen. – »Ånej,» sa gubben, »jag tror allt, att han mer än gärna ville vara med här, men det är nog någe annat, som hindrar.»

Gubben förklarade inte närmare vad han menade, men när de höll på med den första kaffedrickningen, kom han på nytt tillbaka till ämnet. – »Du ska inte vara så ledsen för att inte Lars kommer hit i kväll,» sa han. »Det är inte sagt, att du skulle tycka om å vara i sällskap med'en numera, för han har börjat bli oordentlig den sista tiden.» – »Ni menar väl aldrig, att han har slagit sej på dryckjom?» framkastade sonen. – »Åjo, det är nog inte så illa gissat,» svarade gubben. »Det har kommit över'n nu på vår'n, å allt sen midsommar har han visst inte var't nykter en enda dag.»

Det brukade gå så till vid de här besöken, att strax sedan kaffet var drucket, tog fadern och sonen var sitt metspö och ställde sig vid sjön för att meta. Därvid var gubben mestadels mol tyst för att inte skrämma bort fisken, men det här året gjorde han ett undantag.

Han gav sig i tal med sonen gång på gång. Det kom trögt förstås efter vanligheten med korta meningar, men det var tydligt, att det var mer liv i honom än förut om åren.

Man skulle nästan ha trott, att det var något särskilt, som han ville ha sagt, eller rättare, att det var något, som han ville ha svar på av sonen. Han var som en, som står utanför ett tomt hus och ropar och kallar och inte vill avstå från hoppet, att någon skall komma ut och öppna.

Han vände flera gånger tillbaka till Lars Gunnarsson. Han berättade en del om hur det hade gått till vid sista husförhöret, och han drog också fram allt pratet, som hade gått om honom i Askedalarna efter Erik i Fallas död.

Sonen gav honom rätt i att det nog hände, att Lars inte var riktigt oskyldig. Och om han nu hade börjat dricka, så var det ju dåliga tecken.

»Ja, jag är nyfiken på hur han ska komma över den här da'n,» sa gubben.

Sonen fick ett napp i detsamma, så han behövde inte svara. Det var ju inte något i hela historien, som var likt det, som han och fadern hade emellan sig, men han kunde ändå inte låta bli att tro, att gubben ville lägga in en särskild mening i det han sade.

»Jag hoppas, att han reser te prästen i afton,» sa gubben. »För det finns förlåtelse, bara han söker den.»

När han hade sagt ut de orden, blev det tyst en lång stund. Sonen hade så brått med att sätta en ny mask på kroken, att han inte tänkte på att svara. Och det var ju heller ingenting, som han behövde svara på. Men då kom det från gubben en suck så djup, att han måste se bort till honom.

»Ser ni inte, att ni har napp, far?» sa han. »Jag tror, att ni låter abborrn ta metspöet ifrån er.»

Gubben ryckte till. Han tog fisken av kroken, men han bar sig så fumligt åt, att den föll i sjön tillbaka.

»Det går nog inte för mej å ta in nån fisk i dag, hur gärna jag än vill,» sa han.

Jo, det var säkert, att det var någonting, som han ville ha sonen att säga och erkänna. Men han kunde väl ändå inte begära av honom, att han skulle jämföra sig med en, som var misstänkt för att ha dödat sin svärfar.

Gubben hade inte satt någon ny mask på kroken. Han stod på en sten med händerna knäppta och stirrade utåt det blanka vattnet med de döda ögonen.

»Jo, det finns förlåtelse,» sa han. »För alla dem, som låter de gamla ligga å vänta å förfrysa i isande köld, finns det förlåtelse ända te denna dag. Men sedan är det slut.»

Detta kunde ju inte vara sagt åt sonen. Gubben tänkte väl högt bara, såsom gammalt folk brukar.

I alla fall föll det nu sonen in, att han skulle försöka få honom att tala om något annat.

»Hur står det te med den där karl'n här i Askedalarna, som blev stollig förra hösten?» sa han.

»Jaså, Jan i Skrolycka!» sa gubben. »Jo, han har var't klok hela vintern. Han ämnar sej inte på kalaset, han heller, i dag, men honom kommer du väl inte å sakna. Han är bara en fattig backstusittare, han som jag.»

Det kunde nog vara sant, men sonen var så glad att få tala om någon annan än Lars Gunnarsson, att han med stort deltagande frågade vad det var för fel med Jan i Skrolycka.

»Å, det är bara det, att han har blitt sjuk åv längtan efter en dotter, som har rest bort för två år sen å inte låter höra ett ord ifrån sej.»

»Hon, som råka' i olycka – – –

»Jaså, du kommer ihåg det. Men det är inte fördenskull, som fadern sörjer sej te döds. Det är den stora kärlekslösheta, som han inte kan bära.»

Det var för ängsligt med denna talträngdheten. Fadern språkade visst mer, än som var nyttigt för honom.

»Vet ni, att jag tror, att jag ska gå ut på den yttersta stenen här borta,» sa sonen. »Jag ser hur fisken slår omkring'en.»

Genom denna flyttningen kom han utom hörhåll för gubben, och sedan blev det inte något mer samspråk mellan dem på hela förmiddagen. Men vart än sonen gick, kände han hur de skumma, glanslösa ögonen följde honom.

Han blev rent glad den här gången, när främmanden kom.

Det var dukat utanför stugan, och när fadern väl hade slagit sig ner vid middagsbordet, så gjorde han ett försök att kasta sorger och bekymmer ifrån sig. När han satt som värd vid ett kalas, då kom det fram så mycket av den gamle Ol'Bengtsa, att man något så när kunde förstå hurudan man han hade varit förr i världen.

Ingen var närvarande ifrån Falla, men nog märktes det, att Lars Gunnarsson var i allas tankar. Och det var förstås ingenting att undra på, då det just var den här dagen, som Lars hade blivit varnad för. Men nog fick sonen till Ol'Bengtsa höra mer om husförhöret i Falla och hur besynnerligt det var, att prästen skulle tala om plikterna mot föräldrar just den kvällen, än han kunde ha roligt av. Han sade ingenting i alla fall, men gubben Ol'Bengtsa måtte visst ha sett på hans min, att han höll på att bli bra utråkad, för han vände sig till honom.

»Vad säjer du om allt detta, du Nils? Du sitter visst å tänker för dej själv, att det är bra besynnerligt, att Vår Herre inte har skrivit ett bud för föräldrar om hur di ska förhålla sej mot sina barn?»

Det kom så oväntat över sonen. Han kände, att han blev röd i ansiktet, liksom hade han blivit tagen på bar gärning.

»Men, käre far!» sa han. »Jag har då väl aldrig varken tänkt eller sagt – – –

»Nej, det är sant,» avbröt gubben och vände sig nu till dem, som satt med vid bordet. »Jag vet, att det är svårt för er å tro på vad jag säjer. Men sanninga är, att den här sonen min har aldrig sagt ett ont ord te mej å inte hustrua hans heller.»

Gubben hade inte vänt sig till någon särskilt med dessa ord, och det var heller ingen, som tyckte, att han ville ta på sig att svara honom.

»Det har var't hårda prov, som di har fått gå igenom,» fortsatte Ol'Bengtsa. »Det är stora egendomar, som har gått ifrån dom. Di kunde ha var't herrskapsfolk nu, om jag bara hade skött mej rätt. Men di har aldrig sagt nånting. Å var sommar kommer di å hälsar på mej för te å visa, att di inte är onda på mej.»

Det var så dött nu igen, hela ansiktet på gubben, och rösten var så stillsam. Sonen visste inte om det var något särskilt, som han ville komma till, eller om han bara talade för att ha något att säga.

»Det är annat, det, än Lisa här,» sa gubben och visade bort till den sonkvinnan, som han bodde hos. »Hon grälar på mej var dag för att jag har förstört mina pengar.»

Sonhustrun blev inte det minsta besvärad, utan svarade honom med ett godmodigt skratt: »Å ni grälar på mej, ni, för att jag inte hinner mä å laga alla hålena på pojkarnas kläder.»

»Ja, det är sant,» medgav gubben. »Se, vi är inte blyga för varandra, vi, utan vi säjer ut. Vi kan tala om allting, å allt, vad jag har, är hennes, å allt, vad hon har, är mitt. Så jag börjar tro, att det är hon, som är mitt rätta barn.»

Sonen blev förlägen på nytt och ängslig med. Det var någonting, som gubben ville tvinga fram. Det var ett svar, som han väntade på. Men man kunde väl inte begära, att det skulle komma här, mitt ibland alla de främmande.

Det blev en verklig lättnad för sonen till Ol'Bengtsa, när han såg upp och märkte, att Lars Gunnarsson och hans hustru stod vid grinden och ämnade sig in på gården.

Men inte bara han, utan alla de närvarande blev förnöjda över att de kom. Nu var det, som om ingen hade något minne av alla de mörka misstankarna.

Lars och hustrun ursäktade sig många gånger över att de kom för sent, men Lars hade haft en svår huvudvärk, så att de hade inte trott, att de skulle kunna vara med alls. Nu hade den gett med sig en smula, och då hade han tänkt, att han skulle försöka att gå på kalaset. Kanske att han skulle glömma bort sina plågor, om han kom ut bland folk.

Lars såg litet hålögd ut, och håret hade fallit av vid tinningarna, men han var lika glad och umgängsam, som han hade varit förra året. Han hade knappt fått i sig ett par matbitar, förrän han och sonen till Ol'Bengtsa kom in i samtal om skogsaffärer, om stora förtjänster och utlånta pengar.

Småfolket omkring dem satt rent häpna över de stora summorna och tordes ingenting säga. Det var bara den gamle Ol'Bengtsa, som ville ha ett ord med i laget.

»När ni nu talar om pengar,» sa han, »så undrar jag om du, Nils, kommer ihåg den där reversen på 17,000 riksdaler, som jag hade fått åv gamle patron på Duvnäs. Du minns, att den var förlagd å inte kunde komma te rätta, när jag var i min värsta nöd. Jag skrev te brukspatron å krävde honom i alla fall, men fick det svaret, att han låg för döden. Å sen, när han var död, så kunde inte boutredningsmännerna finna nånting om min fordran i böckerna. Jag fick det beskedet, att det var omöjligt för dom å betala den, då jag inte kunde visa fram reversen. Vi sökte efter'n, bå' jag å sönerna mina, men vi var inte i stånd å finna'n.»

»Ni vill väl aldrig säja, att ni har fått fatt i'n nu?» utbrast sonen.

»Det var för märkvärdigt,» fortfor gubben. »Jan i Skrolycka kom in här en morron å sa te mej så bestämt, att han visste, att reversen fanns i lönnlådan i min klädkista. Han hade sett mej ta fram'en i en dröm.»

»Men där har ni väl sökt?»

»Ja, jag har sökt i den lönnlådan, som fanns te vänster i kistan. Men Jan sa mej, att den skulle ligga på högra sidan. Å när jag nu såg efter, så fanns det en lönnlåda på det hållet, som jag aldrig hade vetat om. Å där låg den.»

»Ni hade väl lagt in'en på den sidan en gång i fyllan och villan,» framkastade sonen.

»Jag hade väl så, ja,» medgav gubben.

Sonen lade ifrån sig kniv och gaffel för ett ögonblick, men han tog upp dem igen. Det var någonting i gubbens röst, som varnade honom. Det var kanske lögn alltihop.

»Den var väl för gammal?» sa han.

»Åja,» sa gubben, »det skulle den nog ha var't med en annan gäldenär. Men jag rodde ner med'en te unge patron på Duvnäs, å han erkände genast, att den var riktig. 'Det är klart som dagen, att jag ska betala min fars skuld te er, Ol'Bengtsa,' sa'n, 'men ni får väl ge mej nå'ra veckors anstånd. Det är en stor summa å lägga ut på en gång.'»

»Det var talat som en hedersman,» sa sonen och lade handen tungt på bordet. Glädjen började stjäla sig över honom, till trots för allt misstroende. Tänk, att det var något så präktigt, som gubben hade gått och burit på hela dagen och inte orkat komma fram med!

»Jag sa te brukspatron, att han ingenting behövde betala,» förklarade notbindarn. »Om han bara gav mej en ny revers, så kunde pengarna gärna få stå kvar hos'en.»

»Det var ju bra, det med,» sa sonen. Han hade svårt att visa sig så lugn, som det hade varit önskligt. Rösten ville bli så hög och glad. Han visste, att man aldrig kunde vara riktigt säker med den gamle Ol'Bengtsa. I nästa ögonblick kunde han hitta på att säga, att alltihop bara var ett påfund.

»Du tror mej visst inte,» sa gubben. »Vill du se reversen? Gå in efter'n, du Lisa!»

Strax därefter hade sonen reversen under sina ögon. Först såg han på underskriften, och han kände genast igen den klara och tydliga namnteckningen. Sedan såg han på summan, och den var också riktig. Han nickade åt hustrun, som satt mitt emot honom, att allt var, som det skulle, och räckte henne reversen på samma gång, för han kunde ju förstå hur otålig hon skulle vara att få se den.

Hustrun läste igenom skuldsedeln ordentligt från början till slut.

»Vad är det här?» sa hon. »'Betalar till Lisa Persdotter i Askedalarna, änka efter Bengt Olsson från Ljustersbyn, – – – Ska Lisa ha reversen?»

»Ja,» sa gubben, »hon har fått di här pengarna åv mej, för hon är mitt rätta barn.»

»Men det är orätt mot – – –

»Nej,» sa gubben med sin trötta röst, »det är ingen orätt. Jag har gjort rätt för mej å är ingen någe skyldig. Det kunde ha var't så,» fortfor han och vände sig mot sonen, »att jag hade haft en annan fordringsägare också, men jag har tatt reda på den saka, å jag vet, att jag ingen har.»

»Ja, ni menar mej,» sa sonen. »Mej tänker ni aldrig – – –

Men allt det, som sonen nu var på väg att säga fadern, det blev osagt. Han blev avbruten av ett högt utrop från andra sidan bordet.

Där hade Lars Gunnarsson helt plötsligt ryckt till sig en full brännvinsflaska och satt den för munnen. Hustrun skrek högt av ängslan och försökte ta den ifrån honom.

Han höll henne undan, tills han hade tömt halva flaskan. Då satte han ner den på bordet igen och vände sig mot hustrun. Han var röd i ansiktet, ögonen stirrade vilt, och han knöt händerna.

»Hörde du inte, att det var Jan, som fann reversen? Det är sant allt, vad han drömmer. Du begriper väl, att han är 'i syne'. Å du ska få se, att i denna dag kommer olyckan över mej, som han har sagt.»

»Han har ju bara bett dej, att du skulle akta dej!»

»Du tiggde å bad, att jag skulle gå hit, för att jag skulle glömma bort vad det var för en dag. Å så fick jag den här påminnelsen i stället!»

Han lyfte återigen brännvinsflaskan till munnen, men hustrun kastade sig över honom med gråt och böner. Han satte ner den på bordet med ett skratt.

»Behåll'na, behåll'na gärna för mej!» sa han, i det han steg upp och sparkade undan stolen. »Å ajö mä er, Ol'Bengtsa! Ni ursäktar väl, att jag går min väg? I dag får jag lov å fara te ett ställe, där jag kan få supa i fred.»

Han gick mot grinden. Hustrun följde efter honom.

Men då han skulle gå genom grindhålet, stötte han henne tillbaka.

»Vad vill du mä mej? Jag har fått min varning. Jag går mot undergången.»

SOMMARNATT.

Hela den dagen, som det stora kalaset hade firats hos notbindarns, hade Jan i Skrolycka hållit sig inne, men när det blev kväll, gick han ut och satte sig på stenhällen framför tröskeln, som han brukade. Han var inte så sjuk just, bara matt och svag, och stugan var så upphettad efter den långa solskensdagen, att han tyckte, att det skulle bli skönt med litet frisk luft. Han märkte nog strax, att det inte var mycken svalka att få ute heller, men han satt kvar i alla fall, mest därför att det var så mycket grant att se på.

Det hade varit en obegripligt het och torr juni månad, och skogseldarna, som brukade härja alla torksomrar, hade redan kommit i gång. Det förstod han av de vackra, vitblåa rökbankarna, som tornade upp sig över Duvsjöbergen mitt emot på andra sidan sjön. Snart såg han också ett vitglänsande, lockigt molnhuvud långt i söder, och när han vände sig väster ut mot Storsnipa, stack det upp höga, rökblandade skyar åt det hållet med. Det var, som om hela världen skulle ha stått i brand.

Han såg inga lågor, där han satt, men det var ändå hemskt att veta, att elden hade sluppit lös och kunde regera, bäst den ville. Man fick väl hoppas, att den höll sig till skogsträden och inte kom i tillfälle att kasta sig över stugor och gårdar.

Det var tungt att andas, liksom om så mycket luft hade blivit uppbränd, att den nu höll på att ta slut. Inte jämt och ständigt, men med korta mellanrum kom en lukt som av vidbränt och stack i näsan. Men den lukten kom inte från någon spis i Askedalarna, utan den var en hälsning från de stora bålen av barr och mossa och ris, som fräste och brann flera mil därifrån.

Solen hade gått ner ellande röd för en liten stund sedan, men hon hade lämnat kvar efter sig nog med färg för att måla hela himlen. Den blev blekröd inte bara i det hörnet, där solen nyss hade stått, utan över hela sin vidd. På samma gång blev vattnet i Duvsjön svart som spegelglas borta under de branta Duvsjöbergen, och i detta svarta gick det fram strimmor av röd blod och blänkande guld.

Det var en sådan natt, då man tycker, att jorden inte är värd en blick. Det är bara himlen och vattnet, som speglar himlen, som det är lönt att se på.

Men bäst som Jan satt och såg på grannlåten, så började han undra på en sak. Det kunde väl inte vara någon möjlighet, att han såg rätt, men nog tyckte han, att himlavalvet hade börjat sjunka. För hans ögon åtminstone hade det kommit bra mycket närmare ner mot jorden än vanligt.

Bestämt var det inte någonting, som var på tok! Han kunde väl inte se alldeles fel heller. Det var sanning, att den stora, blekröda kupan gav sig av ner mot jorden. Kvalm och hetta tog till på samma gång, så att han höll på att gå åt. Han kände redan den starka värmen, som gick ut från det smältheta valvet, som kom ner emot honom.

Jan hade ju hört mycket tal om att jorden en gång skulle förgås, och som oftast hade han tänkt, att det komme att ske med starkt åskväder och jordskalv, som skulle kasta bergen i sjöarna och driva sjöarnas vatten upp över dalar och slättland, så att allt levande skulle gå under. Han hade aldrig förr tänkt, att slutet kunde komma på det sättet, att jorden blev begravd under himlavalvet och människorna dog av hetta och kvalm. Han tyckte, att detta måtte vara värre än allt annat.

Han lade pipan ifrån sig, fastän den bara var halvrökt, men annars satt han stilla på samma fläck. För vad annat kunde han göra? Detta var ingenting, som man förmådde avvärja, ingenting, som man kunde gå ur vägen för. Man kunde inte ta till vapen för att försvara sig, inte söka sig gömställen för att krypa ner i. Om

man också förmådde tömma alla sjöar och hav, så räckte inte deras vatten till att svalka himlavalvets glöd. Om man kunde rycka bergen från deras rötter och resa dem som stöttor mot himlen, detta tunga valvet mäktade de inte hålla uppe, när meningen var, att det skulle sjunka.

Det, som var besynnerligt, det var, att ingen mer än han lade märke till vad som stod på.

Men se nu! Vad var det, som steg upp där borta över bergkammen? Var det inte en mängd svarta punkter, som blev synliga mot de ljusa rökmolnen? De for om varandra så hastigt, att det blev som korta streck för ögonen, ungefär på samma sätt, som då bin svärmar.

Det var fåglar förstås. Men det märkvärdiga var, att de hade höjt sig från nattkvisten och stigit upp i luften mitt i natten.

De visste allt mer än människor. De hade känt på sig, att det var någonting, som höll på att ske.

Det blev inte svalare i luften, som det skulle ha blivit en annan natt, utan varmare och varmare. Och något annat var ju inte att tänka på, för det röda valvet kom allt närmare. Jan tyckte, att det redan hade sjunkit så djupt, att det rörde vid hjässan av Snipaberget där högt uppöver honom.

Men om undergången var så nära och han inte kunde hoppas att få något bud från Klara Gulla och än mindre att få se henne, innan allt var slut, då ville han bara be om en enda nåd: att han måtte kunna utfundera vad det var, som han hade gjort henne emot, så att han kunde försona det, innan det var slut med allt det, som jordlivet tillhör. Vad var det han hade gjort, som hon inte kunde glömma och förlåta? Varför hade kejsarklenoderna blivit tagna ifrån honom?

Just som han gjorde dessa frågorna, föll hans blickar på en liten guldpappersbit, som låg och glimmade på marken framför honom. Det lyste till i den, som ville den dra uppmärksamheten till sig, men han var inte så sinnad nu. Den hade väl hört till en av de där stjärnorna, som han hade fått låna av Stoll-Ingborg. Men han hade inte brytt sig om den där fåfängligheten på hela vintern.

Det blev alltmer hett och alltmer svårt att andas. Det var slutet, som kom, och det var kanske rätt så bra, att det inte drog längre ut.

Han kände hur en stor svaghet stal sig över honom. Den tilltog så, att han inte orkade sitta upprätt längre, utan han lät sig glida ner från stenen och sträckte ut sig på marken.

Det var väl orätt mot Kattrinna, att han inte talade om för henne vad som stod på. Men hon var inte hemma, utan hon var ännu kvar på kalaset hos notbindarns. Om han bara hade orkat släpa sig dit! Den gamle Ol'Bengtsa hade han också gärna velat säga ett ord till farväl.

Han blev rätt glad, när han i detsamma märkte, att Kattrinna kom gående i sällskap med notbindarn. Han ville ropa åt dem, att de skulle skynda sig, men var inte i stånd att få ett ord över läpparna. Strax därefter stod de båda två lutade över honom.

Kattrinna gick efter vatten och gav honom, och han fick då så pass krafter tillbaka, att han kunde tala om, att yttersta domen var för handen.

»Det vet jag visst!» sa Kattrinna. »Yttersta domen! Det är du, som har fått feber å ligger å yrar.»

Då vände Jan sig till notbindarn. »Ser inte ni heller, Ol'Bengtsa, att himlavalvet sjunker å sjunker?»

Notbindarn svarade honom ingenting alls. Han vände sig i stället till Kattrinna.

»Det här går aldrig väl,» sa han. »Jag tror, att vi är tvungna å försöka med det, som vi tala' om på vägen. Det är så gott, att jag går över te Falla nu genast.»

»Men Lars sätter sej nog emot'et,» sa Kattrinna.

»Ni vet ju, att Lars är rest te gästgivargår'n. Jag tänker, att mor i Falla ska ta mod te sej å – –

Jan avbröt honom. Han kunde inte tåla att höra dem stå och språka om alldagliga saker, då det var så stora ting på färde. »Säj inte någe mer!» sa han. »Hör ni inte domsbasunerna? Hör ni inte hur det dånar oppe i bergena?»

De gav sig ro att lyssna ett ögonblick för att göra Jan till viljes, och nu märktes det på dem, att de hörde något besynnerligt, de med.

»Det kommer ett åkdon skramlande oppe i skogen,» sa Kattrinna. »Vad i all världen ska det betyda?»

De blev allt mer och mer förvånade, allt som ljudet närmade sig.

»Å söndagskväll är det!» sa Kattrinna. »Om det vore en vardag, kunde man ju ändå förstå saka. Men vem kan det vara, som kor med hjuldon på skogsvägen en söndagsnatt?»

Hon tystnade igen för att lyssna, och nu hörde man hur hjulen skrapade mot stenhällar, och hur hästen hasade utför tvärbranta backar.

»Hör ni?» sa Jan. »Hör ni?»

»Ja, Jag hör,» sa Kattrinna, »men det angår inte mej vem det är. Jag får lov å bädda åt dej nu för det första. Det är det, som jag har å tänka på.»

»Å jag ska gå te Falla, jag,» sa notbindarn. »Det är viktigare än allt annat. Ajö så länge!»

Gubben skyndade bort, så fort han kunde, och Kattrinna gick in i stugan för att göra i ordning sängen. Men knappt var hon ingången, förrän det där rasslet, som hon och notbindarn trodde kom av en vanlig kärra, var alldeles inpå dem. Det var ett dunder av svåra stridsvagnar, och hela jorden skakade, när det närmade sig. Jan ropade högt på Kattrinna, och hon kom genast ut.

»Käre du, var inte så rädd!» bad Kattrinna. »Nu ser jag hästen. Det är den gamla Bruningen från Falla. Sätt dej opp, så ser du'n, du med!»

Hon lade armen under Jans nacke och reste upp honom. Mellan albuskarna, som stod utmed vägen, såg Jan en skymt av en häst, som i vild fart jagade fram mot Skrolycka.

»Ser du nu?» sa Kattrinna. »Det är bara Lars Gunnarsson, som kommer hemåkande. Han har väl suttit å druckit sej så full på gästgivargår'n, så han inte vet vilken väg han kör.»

När hon sade detta, for åkdonet just förbi deras grind, så att man kunde se det bättre. Både Jan och Kattrinna märkte, att kärran var tom, hästen var utan körsven.

Med detsamma gav Kattrinna till ett skrik och drog armen undan Jan så hastigt, att han föll tillbaka med en duns.

»Gud fri' mej!» sa hon. »Såg du'n, Jan? Han låg på släp!»

Hon väntade inte på svar, utan rusade över gården och bortåt vägen, där hästen nyss hade skenat fram.

Jan lät henne gå utan att göra några invändningar. Han var glad att bli ensam igen. Han hade ännu inte funnit svar på frågan varför kejsarinnan var ond på honom.

Den lilla guldpappersbiten låg nu alldeles under hans ögon och glittrade så, att han måste se på den en gång till. Och från pappersbiten gled tankarna till Stoll-Ingborg och till den gången, då han hade råkat henne vid Borgs brygga.

Och nu slog det honom, att här var svaret på det, som han hade frågat om. Nu visste han vad det var, som den lilla flickan hade varit missnöjd med hela vintern. Det var mot Stoll-Ingborg, som han hade handlat orätt! Han skulle aldrig ha nekat henne att resa med till Portugallien.

Att han hade kunnat tro så illa om den stora kejsarinnan, som att hon inte skulle vilja ha StollIngborg med sig! Just sådana som hon ville hon helst hjälpa.

Det var inte underligt, att hon hade varit ond. Han borde ju ha förstått, att de fattiga och olyckliga alltid var välkomna i hennes rike.

Det var inte mycket att göra vid saken, om det inte blev någon morgondag. Men om det blev en! Han skulle gå och tala vid Stoll-Ingborg det första han gjorde.

Han slöt ögonen och knäppte händerna. Det var ändå ljuvligt, att denna oron var stillad. Nu var det inte på långt när så svårt att dö.

Han visste inte hur lång tid som hade gått, innan han hörde Kattrinnas röst tätt bredvid sig.

»Käre du, hur är det med dej? Du ligger väl aldrig å dör för mej?»

Hon lät så ängslig, att han fick lov att göra sig det besväret att öppna ögonen.

Och med detsamma såg han i Kattrinnas hand kejsarkäppen och den gröna läderkasketten.

»Jag bad Dom i Falla, att jag skulle få ta med det här te dej. Jag sa dom, att hur det än går, så är det bättre, att du får dom tebaka, än att du ska alldeles förlora lusten å leva.»

Jan knäppte sina händer.

Den lilla flickan, den stora kejsarinnan, hon var väl märkvärdig! Inte förr hade han fått reda på sin synd och lovat att försona den, än hon gav honom sin nåd och sitt välbehag tillbaka.

Han kände en så märkvärdigt stor lättnad. Det var himlavalvet, som höjde sig, som släppte fram luft och drog undan sin stora hetta. Han blev i stånd att resa sig och famla efter kejsarklenoderna.

»Ja, nu kan du äga dom med lugn,» sa Kattrinna. »Nu blir det väl ingen mer, som kommer å ta dom ifrån dej, för Lars Gunnarsson är död.»

KEJSARHUSTRUN.

Kattrinna ifrån Skrolycka hade kommit in i köket på Lövdala med spånad, och fru Liljecrona tog själv emot garnet, vägde upp det, lämnade betalning och berömde arbetet.

»Det är väl för er, Kattrinna,» sa hon, »att ni är så duktig att arbeta. Ni får nog förtjäna födan både åt er å er man nuförtiden.»

Kattrinna rätade upp sig litet, och det sprang fram en smula färg i ansiktet just över de skarpa kindknotorna.

»Jan bjuder nog te,» sa hon, »men han har ju aldrig haft så'na krafter som en vanlig arbetskarl.»

»Nu gör han väl i alla fall ingenting,» sa fru Liljecrona. »Jag har hört, att han bara springer från gård till gård för att visa sina stjärnor å sjunga visor.»

Fru Liljecrona var en allvarsam och plikttrogen människa, och hon tyckte om andra arbetsamma och strävsamma människor, sådana som Kattrinna i Skrolycka. Hon hade medkänsla med henne, och det var detta, som hon ville visa henne.

Men Kattrinna fortfor att ta mannen i försvar.

»Han är gammal, å han har haft mycken sorg de sista årena. Han kan behöva en liten frihet, då han har gått i hårdarbete ett helt liv.»

»Det är ju gott, att ni kan ta er olycka så lugnt, Kattrinna,» sa fru Liljecrona med litet skärpa i rösten. »Jag tycker allt annars, att ni, som är så förståndig, borde försöka att ta ur Jan det där, som han går å inbillar sej. Ni ska få se, att om detta får hålla på, så slutar det så, att vi får skicka honom på dårhus.»

Men nu reste sig Kattrinna och såg ganska förolämpad ut.

»Jan är inte stollig,» sa hon. »Men Vår Herre har satt en skärm för ögona på'n, så att han inte ska behöva se det, som han inte tål ve å se. Å det kan en bara vara tacksam för.»

Fru Liljecrona ville inte vara påstridig. Hon tyckte nog också, att det var rätt och riktigt, att hustrun ställde sig på mannens sida. »Ja, då är ju allting bra, som det är, då, Kattrinna,» sa hon vänligt. »Å glöm inte, att här finns arbete åt er för hela året!»

Med detsamma såg hon hur det gamla, strama ansiktet framför henne veknade och upplöstes. Allt det, som band och höll, gav efter. Sorg och ängslan och kärlek bröt sig fram, och ögonen flöt över.

»Det är min enda glädje å få sträva för'en,» sa hon. »Han har blitt så märkvärdig med årena, så att han är mer än e människa. Men just fördenskull kommer di väl å ta'n ifrån mej.»

IV.

Välkomsthälsningen.

VÄLKOMSTHÄLSNINGEN.

Hon var kommen, den lilla flickan var kommen. Det är svårt att finna ord för att beskriva en sådan storhändelse.

Hon kom inte förrän så långt fram på hösten, att passagerarbåtarna på Löven hade slutat med sina turer och sjöfarten uppehölls av bara ett par små lastångare. Men med dessa hade hon väl inte velat fara – eller kanske att hon inte en gång visste, att de fanns till, – utan hon hade tagit skjuts från järnvägsstationen till Askedalarna. Jan i Skrolycka fick alltså inte ta emot henne vid Borgs brygga, där han hade väntat på henne nu i femton år. För i femton år hade hon varit borta. I aderton år hade han ägt henne i sitt hem och fått glädja sig åt henne, och i närapå likaså lång tid hade han måst sakna henne.

Det föll sig inte en gång så väl, att Jan var hemma vid stugan och fick ta emot Klara Gulla, när hon kom. Han hade just då gått bort för att språka en stund med gammalmora i Falla, som nu hade flyttat ur boningshuset och bodde för sig själv på en kammare. Hon var en av de många ensamma gamlingarna, som

kejsarn av Portugallien fick lov att gå och se om allt emellanåt och säga ett vänligt ord för att hålla dem vid gott mod.

Det var bara Kattrinna, som stod på tröskeln och tog emot, när den lilla flickan vände tillbaka till hemmet. Kattrinna hade suttit vid spinnrocken hela dagen, och hon hade just hejdat hjulet för att vila ut ett tag, då hon hörde skrammel av åkdon borta på vägen. Det var en så pass ovanlig händelse, att någon åkande färdades genom Askedalarna, att hon gick fram till dörrn för att lyssna, och då märkte hon, att det inte var ett vanligt arbetsåkdon, utan en fjäderkärra. Och med detsamma började händerna darra på Kattrinna. Det var inte utan, att de ville göra det numera, var gång hon blev skrämd eller uppskakad. Annars var hon rask och arbetsför trots sina två och sjuttio år. Hon var bara ängslig för att den där darrhäntheten skulle ta till, så att hon inte mer blev i stånd att förtjäna födan åt Jan och sig själv, som hon hade kunnat göra allt hittills.

Vid det här laget hade nog Kattrinna så gott som upphört att hoppas att någonsin mer få se dottern, och hon hade inte haft henne i tankarna på hela dagen. Men hon sade sedan, att från det ögonblicket, då hon hörde kärran, visste hon bestämt vem det var, som kom. Hon gick till dragkistan för att ta fram ett rent förkläde, men händerna skakade så, att hon inte kunde få in nyckeln i nyckelhålet. Det blev henne inte möjligt att bättra upp klädseln, utan hon fick gå ut och ta emot, sådan hon gick och stod.

Den lilla flickan kom inte i någon guldkaret, hon satt inte en gång uppe i kärran och åkte, utan hon gick till fots. Vägen till Askedalarna var lika dålig nu som på den tiden, då Erik i Falla och hans hustru hade kört med henne till prästen för att få henne döpt, och nu vandrade hon och skjutskarlen på var sin sida om åkdonet och höll emot, för att ett par stora koffertar, som hon hade uppstaplade bakom sitsen, inte skulle skakas ner i diket. Större ståt var det inte, när hon kom, och mer var det kanske inte heller att begära.

Kattrinna hade just fått upp förstudörrn, när kärran stannade utanför grinden. Hon borde ju ha sprungit fram och öppnat den, men det gjorde hon inte. Hon kände helt hastigt en sådan tyngd över bröstet, att hon inte mäktade ta ett steg.

Det var Klara Gulla, som kom, det visste hon, fastän hon, som nu sköt upp grinden, såg ut som en herrskapsmänniska. Hon hade hatt med plymer och blommor och kläder av köptyg, men det var allt den lilla flickan ifrån Skrolycka i alla fall.

Hon skyndade in på gården före åkdonet och kom fram mot Kattrinna med utsträckt hand. Men Kattrinna stod stilla och slöt ögonen. Det steg upp så mycket bittert i hennes sinne just i det ögonblicket. Hon tyckte, att hon inte kunde förlåta dottern, att hon levde och kom där frisk och färdig, efter att hon hade låtit dem vänta förgäves på henne alla dessa år. Hon önskade nästan, att dottern aldrig hade brytt sig om att komma igen.

Hon måtte ha sett fallfärdig ut, för Klara Gulla slog med all hast armarna om henne och närapå bar henne in i stugan. »Kära ni mor, ni ska väl inte bli så förskräckt!» sa hon. »Känner ni inte igen mej?»

Kattrinna slog upp ögonen och betraktade henne noga. Hon var en förståndig människa, och hon hade aldrig väntat, att den, som hade varit borta i femton år, skulle vara alldeles sig lik, som då hon for hemifrån, men hon blev ändå förskräckt för vad hon såg.

Den människan, som hon hade framför sig, såg mycket äldre ut, än hon borde göra, för hon var ju inte mer än några och trettio år, men det var inte för det, att håret hade vitnat vid tinningarna, eller för att pannan var full av smårynkor, som Kattrinna blev rädd, utan därför att Klara Gulla hade blivit ful. Hon hade fått en besynnerlig grågul ansiktsfärg, och det var något tjockt och grovt omkring munnen. Hela vitögat hade gått över i grått och blivit blodsprängt, och under ögonen hängde skinnet ut i stora påsar.

Kattrinna hade kommit ner på en stol, och där satt hon med händerna hårt knäppta om knäet för att hindra dem att skaka och tänkte på den unga, skinande adertonåringen i den röda klänningen. Sådan hade hon levat i hennes minne allt hittills. Hon undrade om hon någonsin skulle komma sig för med att bli glad över att Klara Gulla var vänd tillbaka.

»Du skulle allt ha skrivit,» sa Kattrinna. »Du skulle teminstingen ha skickat oss en hälsning, så att vi hade fått veta, att du fanns kvar i livet.»

»Ja, det vet jag nog,» sa dottern. Och rösten den hade hon kvar åtminstone, den var käck och glad som förr. »Men jag råka' illa ut då i början – – – Ja, det har ni kanske hört?»

»Ja, så mycke vet vi,» sa Kattrinna och suckade.

»Det var fördenskull jag kom åv mej med skrivningen,» sa Klara Gulla och skrattade till ett tag. Hon hade något kraftigt och duktigt över sig nu som förr. Hon var nog inte en av dem, som pinade sig med ånger och självrannsakan.

»Tänk inte på det där nu, mor!» sa hon, då Kattrinna alltjämt teg. »Nu har jag fått'et riktigt bra. Jag har varit restauratris, jag sköter om mathållningen, vill jag säja, på en stor ångbåt, som går mellan Malmö å Lybeck, å i höst har jag hyrt mej bostad i Malmö. Ibland tänkte jag nog på att jag borde skriva, men det var svårt å komma i gång igen. Jag tyckte, att det fick vara, te dess jag var så långt hunnen, att jag kunde ta er å far te mej. Å nu, när jag har det ordnat, så att jag kan ta emot er, var det roligare å fara å hämta er själv än å skriva.»

»Å du har ingenting hört om oss?» sa Kattrinna. Alla dessa upplysningar borde ju ha gjort henne glad, men hon kände sig alltjämt lika nedtryckt.

»Nej,» svarade Klara Gulla och lade till, liksom urskuldande: »Jag visste ju, att ni skulle få hjälp, om det blev för illa.»

I detsamma måtte hon ha märkt hur händerna skakade på Kattrinna, fastän hon höll dem hårt sammanknutna. Hon förstod, att de här hemma hade haft det svårare, än hon hade kunnat tro, och hon sökte förklara sig. »Jag ville inte skicka hem småsummor, som andra gör. Jag ville spara, te dess att jag fick ett riktigt hem å kunde ta er te mej.»

»Vi har inte behövt pengar,» sa Kattrinna. »Det hade var't nog för oss, om du bara hade skrivit.»

Klara Gulla sökte att rycka upp modern ur hennes sorgbundenhet, såsom hon hade brukat göra förr i världen.

»Inte ska ni förstöra den här stunden för mej, mor!» sa hon. »Nu är jag ju här igen. Kom nu, ska vi få in mina koffertar å packa opp dom! Det finns matvaror i dom. Vi ska ställa te kalas, te dess att far kommer hem.»

Hon gick ut för att hjälpa till med att flytta ner packsakerna från kärran, men Kattrinna följde henne inte.

Klara Gulla hade inte frågat efter hur det stod till med fadern. Det föll henne inte in annat, än att han gick på arbete i Falla som förr i världen. Kattrinna visste ju, att hon fick lov att tala om för henne hur det stod till, men hon sköt upp och sköt upp. Det hade ändå kommit friska vindar in i stugan med den lilla flickan. Hon drog sig för att genast göra slut på hennes glädje över att vara hemkommen.

Medan Klara Gulla hjälpte till att lassa av, märkte hon, att en sex, sju barnungar kom fram till grinden och tittade in på gården. De sade ingenting, bara skrattade, pekade på henne och sprang sin väg.

Men om ett par ögonblick var de där igen, och denna gången hade de mellan sig en liten gubbe, som var gulnad och hopskrumpen, men gick uppstramad med tillbakakastat huvud och satte ner fötterna hårt i marken som en marscherande soldat.

»Det var en besynnerlig figur, den där,» sa Klara Gulla till skjutskarlen, just som gubben och barnhopen trängde in genom grinden. Hon hade inte den minsta aning om vem han var, men hon kunde ju inte undgå att lägga märke till en karl, som var så grant utstyrd. På huvudet hade han en hög läderkaskett med stor fjäderbuske, runt om halsen och långt ner på bröstet hängde stjärnor och kors av styvt guldpapper, hoplänkade till kedjor. Det såg ut, som skulle han ha burit en gyllene halskrage.

Barnungarna höll sig inte tysta nu längre, utan de ropade: »Kejsarinna, kejsarinna!» allt vad de orkade. Gubbstackarn tystade inte på dem. Han skred fram, som om de skrikande och skrattande ungarna skulle ha varit hans hedersvakt.

När skaran var nära nog framme vid stugdörrn, gav Klara Gulla till ett utrop och flydde in till Kattrinna.

»Vem är det?» sa hon och såg alldeles förskrämd ut. »Är det far? Har han blitt tokig?»

»Ja,» sa Kattrinna. Hon började gråta i sin upprördhet och förde förklädet upp till ögonen.

»Är det för min skull?»

»Vår Herre ställde det så åv barmhärtighet,» sa Kattrinna. »Han såg, att han hade det för svårt.»

Mer hann hon inte att förklara, för nu stod Jan på tröskeln, följd av hela barnhopen, som ville se hur detta mötet, som de hade hört så många gånger beskrivas, skulle avlöpa i verkligheten.

Kejsarn av Portugallien gick inte ända bort till dottern. Han stannade strax innanför dörrn och framsade sin välkomsthälsning.

»Välkommen, välkommen, du Klara, du Fina, du rika Gullborg!»

Dessa orden uttalade han med sådan där avmätt värdighet, som de högtstående visar i stora ögonblick, men på samma gång hade han riktiga glädjetårar i ögonen, och han hade svårt att hindra rösten från att darra.

Efter att den stora, väl övertänkta hälsningen var uppläst, stötte kejsarn tre gånger hårt i golvet med kejsarkäppen för att bjuda tystnad och uppmärksamhet, och så började han sjunga med en tunn, gnällig röst.

Klara Gulla hade ställt sig tätt vid Kattrinna. Det såg ut, som om hon ville gömma sig, krypa undan bakom modern. Hittills hade hon tegat, men när Jan höjde rösten och sjöng, ropade hon till av förskräckelse och ville hejda honom.

Men då grep Kattrinna henne hårt om armen.

»Låt'en vara! Han har glatt sej åt å få sjunga den här visan för dej, allt sen du blev borta för oss.»

Då höll hon sig stilla och lät Jan fortsätta.

Kejsarinnans fader är så hjärtans glader. Som tidningen haver sagt. Österrike, Portugal, Metz, Japan, som det var. Bom, bom, bom, å rulla bom, bom.

Men längre stod inte Klara Gulla ut. Hon rusade fram, fick ut ungarna i en hast och stängde dörrn efter dem.

Sedan vände hon sig mot fadern, och hon till och med stampade i golvet åt honom. Hon var ond på allvar.

»Tyst med er för all del!» sa hon. »Är det meningen å göra mej te ett spektakel å kalla mej för kejsarinna?»

Jan såg litet snopen ut, men det gick över i en blink. Hon var ju den stora kejsarinnan! Allt, vad hon gjorde, var väl gjort. Allt, vad hon sade, var honung och balsam. Han hade rent glömt bort i glädjen att titta efter guldkronan och guldtronen och de guldklädda krigsöverstarna. Om hon ville synas fattig och hjälplös, när hon kom, så var det hennes ensak. Det var nog glädje, att hon hade kommit tillbaka till honom.

FLYKTEN.

Åtta dar efter Klara Gullas hemkomst stod hon och hennes mor en morgon nere på Borgs brygga, färdiga att resa sin väg för alltid. Den gamla Kattrinna var klädd i hatt och präktig klädeskappa. Hon skulle följa med dottern ner till Malmö och bli en fin stadsfru. Aldrig mer skulle hon behöva träla för födan. Hon skulle få sitta med händerna i kors i en soffa och ha det lugnt och sorgfritt alla sina återstående dagar.

Men trots allt detta goda, som väntade henne, hade visst Kattrinna aldrig känt sig så eländigt olycklig, som då hon stod där på bryggan. Klara Gulla måtte allt ha märkt något, för hon började fråga henne om hon var rädd för sjön. Och så gav hon sig till att förklara för henne, att det inte var något farligt, fastän det blåste så, att folk knappt kunde hålla sig kvar på bryggan. Hon var ju sjövan, Klara Gulla, så hon visste vad hon talade om. »Det här är ju inga vågor,» sa hon till mor sin. »Jag ser allt, att han går vit, men jag skulle inte vara rädd å ro över honom i vår gamla ekstock.»

Klara Gulla frågade inte efter stormen, utan stannade kvar på bryggan. Men Kattrinna gick in i det stora godsmagasinet för att inte bli alldeles sönderblåst och kröp undan i ett mörkt hörn bakom ett par packlårar. Här ämnade hon stanna, ända tills ångbåten kom, för hon ville inte gärna råka någon av sockenfolket, innan hon gav sig i väg. På samma gång tänkte hon, att det var väl aldrig rätt, det hon gjorde, eftersom hon skämdes för att visa sig för folk.

En sak kunde hon ta sig fri för. Hon följde inte med Klara Gulla av någon lust efter vällevnad, utan endast och allenast därför, att händerna svek henne. Vad annat kunde hon göra, när hon kände, att de höll på att bli så dåliga, att hon inte kunde spinna mer?

Hon såg klockar Svartling komma in i magasinet, och hon bad till Gud, att han inte måtte få se henne och komma fram och fråga vart hon tänkte resa. Hur skulle hon kunna tala om för honom, att hon ämnade fara ifrån Jan och stugan och allt det gamla?

Hon hade gjort ett försök att få det så ställt, att de skulle få bo kvar i Skrolycka, hon och Jan. Om dottern bara hade skickat dem litet pengar, en tioriksdaler i var månad kanske, så hade de ju kunnat reda sig något så när. Men det hade inte varit lönt att tala med Klara Gulla om den saken. Hon ville inte ge dem ett öre, om inte Kattrinna följde med henne.

Kattrinna förstod nog hur det hängde ihop. Klara Gulla sade inte nej av elakhet. Men nu hade hon hyrt rum och ställt i ordning åt bägge föräldrarna. Hon hade glatt sig åt den stunden, då hon skulle få visa dem hur hon hade tänkt på dem och arbetat för dem. Och hon ville åtminstone ha en av dem med sig, så att hon skulle få någon lön för allt sitt besvär.

Säkert var det Jan, som hon mest hade tänkt på, när hon redde till hemmet, för hon hade ju varit så särskilt god vän med far sin förr i världen, men honom tyckte hon nu att hon omöjligt kunde ta med sig.

Det var just i detta, som hela olyckan låg. Klara Gulla hade fattat en sådan motvilja för sin far. Hon kunde rakt inte stå ut med honom. Inte fick han tala med henne om Portugallien, inte om hennes rikedom och makt, ja, hon kunde knappt tåla att se honom gå klädd i kejsardoningen. Han var ju lika glad åt henne i alla fall

och ville jämt vara i hennes närhet, men hon bara flydde honom, och Kattrinna var viss om att det var för att slippa se honom, som dottern inte hade stannat hemma mer än en knapp vecka.

Nu kom också Klara Gulla in i magasinet. Och hon var inte rädd för klockar Svartling, hon, utan hon gick genast fram för att språka med honom. I de första orden, som hon sade till honom, berättade hon, att hon nu skulle resa hem till sitt, och att Kattrinna skulle följa med henne.

Klockarn frågade då, som man ju kunde veta att han skulle göra, vad hennes far sade om den saken. Och likaså lugnt, som skulle hon ha talat om en främmande, berättade Klara Gulla hur hon hade ordnat för Jan. Hon hade hyrt in honom hos Lisa, sonhustrun till den gamla notbindarn. Lisa hade byggt sig ett nytt hus efter Ol'Bengtsas död, och hon hade en kammare ledig, där Jan kunde bo.

Klockar Svartling hade ett sådant ansikte, att det inte visade mer av hans tankar, än han ville, att det skulle visa, och det höll sig alldeles orörligt, medan han talade med Klara Gulla. Men nog visste Kattrinna i alla fall vad han tänkte, han, som var som en far för hela socknen. »Varför ska en gammal man, som har både hustru och dotter i livet, behöva komma till främmande? Lisa är en snäll människa, men hon kan ju ändå aldrig ha sådant tålamod med honom som hans egna.» Det tänkte han. Och det gjorde han rätt i att tänka.

Kattrinna såg helt hastigt ner på sina händer. Hon kanske allt bedrog sig själv ändå, när hon skyllde på dem. Den riktiga orsaken till att hon övergav Jan var nog den, att dottern var henne för mäktig. Hon var inte i stånd att sätta sig upp mot henne.

Klara Gulla stod alltjämt och talade med klockarn. Nu berättade hon för honom hur de hade måst smyga sig hemifrån, för att Jan inte skulle få veta, att de for.

Detta hade varit det värsta av alltsammans för Kattrinna. Klara Gulla hade skickat bort Jan i ett ärende till en handelsbod långt uppe i Bro socken, och så snart han var gången, hade de packat koffertarna och gett sig av. Kattrinna hade känt sig som en tjuv och en illgärningsman, då hon på detta sättet smög sig hemifrån, men Klara Gulla hade sagt, att det var tvungen sak. Om fadern hade fått veta något om resan, så hade han hellre lagt sig framför kärran för att bli överkörd, än han hade låtit dem fara. – Ja, nu skulle Lisa stå och ta emot honom, när han kom hem, och hon skulle nog försöka trösta honom, men bra svårt var det ändå att tänka på hur illa han skulle ta det, när han fick veta, att Klara Gulla hade rest ifrån honom.

Klockar Svartling stod så tyst och hörde på Klara Gulla. Kattrinna började just undra om han var nöjd med det, som han fick veta, då han helt plötsligt tog Klara Gullas hand och sade med stort allvar:

»Ja, eftersom jag är Klara Gullas gamla lärare, så säjer jag nu min mening rent ut. Klara Gulla vill resa ifrån en plikt, men det är inte sagt, att det lyckas. Jag har sett andra, som har försökt göra på samma sätt, men det har hämnat sej.»

Kattrinna reste sig och drog ett andetag av lättnad, då hon hörde detta. Det var just de orden, som hon själv hade velat säga dottern.

Klara Gulla svarade ganska saktmodigt, att hon inte visste hur hon skulle ställa på annat sätt. Inte kunde hon ta en galen människa med sig till en främmande stad, och inte kunde hon själv stanna kvar i Svartsjö. Det hade Jan sörjt för. När hon gick förbi en gård, kom barnen utspringande och ropade »Kejsarinna» efter henne, och vid kyrkan i söndags hade folk varit så ivriga att få se henne, att de hade hållit på att springa omkull henne.

Men klockarn höll ändå på sin mening.

»Jag förstår, att det kan vara svårt,» sa han, »men det har varit ett sådant samband mellan dej å din far. Du

ska inte tro, att du kan hugga av det så lätt.»

Då detta var sagt, gick de båda två ut ur magasinet, och Kattrinna följde efter dem. Hon hade ändrat mening och ville nu gärna tala med klockarn, men innan hon gick fram till honom, ställde hon sig att se uppåt backen. Hon kände på sig, att Jan snart måste vara där.

»Är ni rädd för att far ska komma?» frågade då Klara Gulla och gick från klockarn bort till modern. – »Rädd!» sa Kattrinna. »Jag bara ber te Gud, att Jan måtte hinna hit, innan jag är rest.» Hon samlade allt sitt mod och fortsatte: »Det känns, vet du, som om jag skulle ha gjort någe ont. Jag tror, att jag får lida för detta i hela mitt liv.»

»Det säjer ni bara, för det att ni har måst sitta i mörker å elände i så många år,» sa Klara Gulla. »Det blir annat, när ni väl är härifrån.

Far kan ju i alla fall omöjligt komma hit, när han inte vet, att vi har rest,» lade hon till.

»Det ska du inte vara så säker på,» sa Kattrinna. »Jan vet ändå vad han behöver veta. Det har var't så med'en, allt sen du blev borta för oss, å det har tatt te med vart år. Vår Herre tyckte väl, att sen han hade förlorat förståndet, måste han ge'n ett nytt ljus å lysa sej med.»

Kattrinna berättade nu med få ord för Klara Gulla om Lars Gunnarssons död och ett par andra händelser från de senare åren för att visa henne, att Jan var i syne, som det heter. Klara Gulla hörde på henne med stor uppmärksamhet. Förut hade Kattrinna försökt att tala om för henne hur god Jan var mot flera fattiga gamla stackare, men det hade hon inte velat lyssna till.

Detta däremot tycktes hon bli så gripen av, att Kattrinna började hoppas, att hon skulle få andra tankar om Jan, ja, kanske till och med vända om hem, hon också.

Det var inte länge hon fick ha den förhoppningen kvar. »Här, mor, har vi nu ångbåten!» utbrast Klara Gulla med glad röst. »Nu går det nog bra för oss ändå, så att vi får komma i väg.»

Kattrinna fick tårar i ögonen, då hon såg ångbåten lägga till vid bryggan. Hon hade ämnat be klockar Svartling fälla ett gott ord för henne och Jan hos Klara Gulla, så att hon skulle låta dem stanna i deras gamla hem, men det blev det inte tid med. Hon såg sig ingen utväg att slippa undan resan.

Båten måtte ha varit sent ute, för den hade en sådan brådska att komma åstad igen. Landgång hade den inte tid att lägga ut. Ett par stackars resande, som skulle stiga av, blev nästan kastade upp på bryggan av sjöfolket. Klara Gulla fick Kattrinna vid armen, en karl tog emot henne, och så var hon ombord. Hon grät och ville vända, men det gavs intet förbarmande.

Just som Kattrinna hade kommit upp på däck, lade Klara Gulla armen om henne liksom för att stödja henne. »Kom, så går vi över te andra sidan!» sa hon.

Men det var för sent. Den gamla Kattrinna såg en karl komma springande utför backen, och hon kände igen honom också.

»Det är Jan!» sa hon. »Å, vad tar han sej nu te månntro?»

Jan stannade ytterst på bryggan. Han stod där liten och eländig. Han såg Klara Gulla på den bortdragande båten, och större förtvivlan och grämelse kunde inte ett ansikte uttrycka, än hans nu gjorde.

Men det behövdes inte mer, än att Kattrinna såg honom, för att hon skulle få den kraft, som hon behövde, till att sätta sig upp mot dottern. »Du får resa, du,» sa hon, »men jag stiger åv ve nästa brygga å går hem igen.»

»Ni får göra, som ni vill, mor,» sa Klara Gulla utledsen. Hon förstod väl, att detta kunde hon inte strida emot. Kanske tyckte också hon, att de hade varit för grymma mot fadern.

Men det gavs dem ingen tid till gottgörelse. För andra gången ville Jan inte mista hela sitt livs glädje. Han gjorde ett språng från bryggan och kastade sig ner i sjön.

Kanske att det hade varit hans mening att simma fram till ångbåten, kanske han helt enkelt hade känt, att han inte stod ut med att leva längre.

Från bryggan höjdes höga rop, en båt sattes ut ögonblickligen, också den lilla laståagaren lade bi och skickade ut sin julle, men Jan hade sjunkit genast. Han kom inte en gång tillbaka upp till vattenytan.

Kejsarkäppen och den gröna läderkasketten låg och flöt på vattnet, men kejsarn själv hade försvunnit, så tyst, så spårlöst, att om dessa klenoderna inte hade legat där, skulle man knappt ha kunnat tro, att han var borta.

KVARHÅLLEN.

Folk tyckte allt det var märkvärdigt, att Klara Gulla från Skrolycka skulle bli nödgad att dag efter dag stå på Borgs brygga och vänta på en, som aldrig kom.

Klara Gulla stod där inte och väntade i ljuvliga sommardagar, utan i mörk och stormig november och i mörk och kall december. Hon drömde inte heller några vackra och fina drömmar om långväga resande, som skulle stiga i land med pomp och ståt. Hon hade ögon och tankar bara för en båt, som rodde fram och tillbaka i sjön utanför bryggan och draggade efter en drunknad. I början hade hon trott, att så snart draggningen kom i gång, skulle den hon väntade på genast bli återfunnen, men det gick inte så. Dag efter dag arbetade ett par tålmodiga gamla fiskare vid draggen, men de kunde ingenting upptäcka.

Det skulle finnas ett par djupa hålor i sjöbottnen alldeles i närheten av Borgs brygga, och det var flera, som trodde, att Jan hade sjunkit ner i en av dem. Andra sade, att det var ett starkt strömdrag här vid udden och vidare inåt den stora Kyrkviken. Han hade kanske blivit bortförd dit. Klara Gulla lät öka på dragglinorna, så att de kunde nå till Lövens största djup, och hon lät draggen gå fram över varenda tum av Kyrkviken, men att föra sin far tillbaka upp i dagens ljus det lyckades henne inte ändå.

Genast första dagen efter olyckan hade Klara Gulla låtit beställa en likkista, och då den var färdig, förde hon den till bryggan, för att hon skulle kunna härbärgera den döde där, så snart som han blev funnen. Hon hade den sedan alltid stående på bryggan och ville inte en gång ställa in den i godsmagasinet. Magasinet stängdes, då faktorn gick från bryggan, men kistan måste alltid vara till hands, så att Jan inte skulle behöva vänta på den.

Den gamla kejsarn hade ofta haft goda vänner omkring sig på bryggan, som hade förkortat väntetiden för honom, men Klara Gulla gick där nästan alltid ensam. Hon tilltalade ingen, och säkert lämnade man henne gärna i ro, för det låg något hemskt i folks ögon över henne, som hade varit orsak till sin fars död.

I december upphörde sjöfarten, och sedan fick Klara Gulla ha bryggan alldeles för sig själv. Ingen störde henne. Fiskarna, som skötte sökandet ute på sjön, ville också sluta, men detta gjorde Klara Gulla alldeles förtvivlad. Det var hennes enda hopp och räddning, att fadern blev funnen. Så länge som sjön gick ren, måste de fortsätta. De måste söka vid Nygårds udde, vid Storviks, de måste söka igenom hela Löven.

Själv blev Klara Gulla alltmer ängsligt ivrig att finna den döde för varje dag, som gick. Hon hade hyrt in sig hos en av torparna vid Borg, och i början hade hon gett sig tid att stanna inne åtminstone någon stund på dagen. Men så småningom greps hon av en sådan ångest, att hon knappt hade ro att sova och äta. Hon

vistades ständigt på bryggan, gick och stod där inte bara under de korta dagarna, utan också under de långa, oändliga kvällarna, ända tills det blev sängdags.

Under de två första dagarna efter Jans död hade den gamla Kattrinna stått vid Klara Gullas sida på bryggan och väntat på Jan. Men sedan hade hon gått hem till Skrolycka.

Det var inte av likgiltighet, som hon lämnade bryggan, utan därför att hon inte kunde stå ut att vara tillsammans med dottern och höra henne tala om Jan. Ty Klara Gulla förställde sig inte. Kattrinna visste, att det inte var av öm omsorg eller av samvetskval, som Klara Gulla var så ivrig att sörja för att hans kropp skulle få vila i vigd jord, utan därför att hon var rädd, ostyrligt rädd, så länge som den, vars död hon var skuld till, låg obegravd på sjöbottnen. Om hon kunde få sin far nermyllad i kyrkogårdsmull, då skulle han inte vara så farlig för henne. Men så länge som han fanns, där han fanns, kände hon en obeskrivlig fasa för honom och det straff, som han skulle komma att kräva ut av henne.

*

Klara Gulla stod på Borgs brygga och såg ner i sjön, som alltid var upprörd och grå. Ingen av hennes blickar nådde längre än till vattenytan, men hon tyckte ändå, att hon kunde se den vida sjöbottnen, som bredde ut sig under henne.

Där nere satt han, kejsarn av Portugallien. Han satt på en sten med händerna knäppta om knäna och ögonen stirrande in i det grågröna vattnet, i ständig väntan på att hon skulle komma till honom.

All kejsardoningen hade han lämnat ifrån sig. Käppen och läderkasketten hade aldrig följt med ner i djupet, och pappstjärnorna hade väl blivit upplösta av sjövattnet. Han satt där i sin gamla blankslitna rock med två tomma händer. Men till gengäld var det inte något falskt eller löjligt över honom numera. Nu var han bara mäktig och förskräcklig.

Det var inte med orätt, som han hade sagt, att han var kejsare. Så stor makt hade han haft i livet, att den fiende, som han hade hatat, hade blivit störtad och hans vänner hulpna. Den makten hade han kvar ännu. Den övergav honom inte, därför att han var död.

Det hade aldrig varit mer än två människor, som hade gjort honom ont. Den ena hade han redan hämnats på. Den andra var hon, hans dotter, som först hade gjort honom vansinnig och sedan hade vållat hans död. Henne bidade han på där nere i djupet.

Det var slut nu på hans kärlek till henne. Nu väntade han henne inte för att ge henne pris och ära. Men till dödens mörka land ville han dra ner henne som straff för allt, vad hon hade förbrutit mot honom.

*

Det var något, som lockade Klara Gulla. Hon skulle ha velat ta det stora, tunga locket av likkistan och sedan sätta ut den i sjön här utanför bryggan som en båt. Därpå ville hon själv stiga ner i den, stöta ut från land och sedan helt varligt sträcka ut sig på sågspånsbädden.

Hon visste inte om hon skulle sjunka genast, eller om hon skulle komma att driva omkring en stund på sjön, tills vågsvallet fyllde hennes farkost med vatten och drog ner den i djupet.

Hon tänkte också, att hon kanske inte alls skulle sjunka, utan endast bli förd ut på sjön och kastad i land vid någon av de alomkransade uddarna.

Det var en stor frestelse att anställa ett sådant prov. Hon ämnade ligga alldeles stilla hela tiden, inte göra en rörelse. Hon skulle inte nyttja händer och armar för att driva kistan framåt, utan alldeles överlämna sig i sin

domares våld. Han skulle få draga henne till sig eller låta henne undkomma, som han ville.

Om hon på det sättet underkastade sig hans välbehag, skulle kanske den stora kärleken åter säga ett ord. Kanske komme han att förbarma sig över henne och ge henne nåd.

Men hennes förskräckelse var för stor. Hon vågade inte mer lita på hans kärlek. Hon tordes aldrig sätta den svarta kistan ut i sjön.

*

Det var en gammal bekant och vän till Klara Gulla, som kom och sökte upp henne i dessa dagar. Han hette August och bodde ännu kvar Där Nol i Prästerud i sitt föräldrahem.

Det var en lugn och klok karl, som hon hade gott av att tala vid. Han sade till henne, att hon borde resa sin väg och ta upp sitt gamla arbete. Det var nog inte så bra för henne att gå på den ensliga bryggan och vänta på en död. Hon svarade, att hon alls inte vågade resa, förrän hennes far hade kommit ner i vigd jord, men det ville han inte höra talas om.

Första gången han talade vid henne, blev intet avgjort, men nästa gång han kom tillbaka, lovade hon att följa hans råd. De skildes med den överenskommelsen, att han dagen därpå skulle komma och hämta henne med sin egen häst och föra henne till järnvägsstationen.

Om han nu hade gjort detta, hade kanske allt gått bra. Men han hade blivit hindrad att själv komma och skickade en drängpojke med hästen. Klara Gulla satte sig ändå upp i kärran och for. Men på vägen började hon språka med körsvennen om sin far och uppmuntrade honom att berätta historier om hans klarseende, desamma, som Kattrinna hade talat om på bryggan, och ännu andra.

När hon hade lyssnat en stund, bad hon gossen vända. Hon hade blivit så uppskrämd, att hon inte vågade resa vidare. Han var alltför mäktig, den gamla kejsarn av Portugallien. Hon visste väl hur de döda, som inte hade begravts i kyrkogårdsmull, jäkta och jaga efter sina fiender. Hon måste ha fadern upp ur vattnet, hon måste ha honom lagd i kistan. Guds ord måste läsas över honom, annars skulle hon inte få ro ett ögonblick.

AVSKEDSORDEN.

Framemot jul fick Klara Gulla bud, att Kattrinna låg på sitt yttersta, och detta var äntligen i stånd att rycka henne från bryggan.

Hon vandrade hem till fots, därför att detta var bästa färdesättet för den, som ämnade sig till Askedalarna, och tog den gamla vanliga vägen genom Lobyn och vidare uppöver storskogen och Snipahöjden.

När hon gick förbi gården, där den gamle Björn Hindriksson i Lobyn en gång hade bott, såg hon en stor karl med ett duktigt och allvarligt utseende stå vid vägen och laga en gärdesgård. Han hälsade med en kort nick, då hon gick förbi, men sedan blev han stående och såg efter henne, och till slut skyndade han fatt henne.

»Det är visst Klara Gulla ifrån Skrolycka?» sa han. »Jag skulle med rätta ha talt ett par ord. Jag är Linnart, son te Björn Hindriksson,» lade han till, då han märkte, att hon inte visste vem han var.

»Tiden är allt så kort för mej,» sa Klara Gulla, »så kanske att det kan vara te en annan gång? Jag har fått bud, att mor håller på å dö.»

Men Linnart Björnsson föreslog i stället, att han skulle få följa henne framåt vägen en bit. Han hade flera gånger ämnat gå ner till bryggan för att träffa henne där, och nu ville han inte försumma det goda tillfället. Det var nog så nödvändigt, trodde han, att hon fick höra vad han hade att säga.

Klara Gulla gjorde inga fler invändningar. Men hon märkte, att karlen hade svårt att komma fram med sitt ärende, så att hon väntade sig intet gott. Han harskade sig flera gånger och sökte efter ord.

»Jag tror inte, att Klara Gulla vet, att jag var den siste, som talte ve Klara Gullas far, kejsarn, som vi bruka' kalla'n.»

Klara Gulla svarade, att det hade hon inte vetat. Och på samma gång ökade hon på stegen. Hon tänkte nog, att det här samtalet var någonting, som hon helst hade velat undkomma.

»Jag stog ute på går'n en dag i höstas å satte för en häst, därför att jag skulle åka te handelsbo'n,» fortfor Linnart Björnsson, »å då fick jag se kejsarn komma springande framåt vägen. Han hade stor brådska, det märktes nog, men han stanna' i alla fall, när han fick syn på mej, för te å fråga om kejsarinnan hade rest förbi. Det kunde jag ju inte neka te, å då kom tårarna störtande ur ögona på'n. Han hade var't på väg te Bro, sa'n, men han hade känt en sån oro, så han hade vänt om. Å när han kom hem, var stugan tom. Kattrinna var också borta. Di skulle säkert fara med ångbåten, å han visste inte hur han skulle komma ner te Borg i tid, innan di var resta.»

Klara Gulla tvärstannade. »Det gick väl så, att han fick åka med er?» sa hon. – »Ja,» svarade bonden. »Jan hade gjort mej en stor tjänst en gång i tiden, och nu ville jag gälda den. Det var kanske illa gjort åv mej, att jag hjälpte'n på väg?» – »Ånej, allt felet ligger hos mej,» sa Klara Gulla. »Det var jag, som aldrig borde ha försökt å fara ifrån honom.»

»Han grät som ett barn hela långa tiden, som han satt i kärran,» sa Linnart Björnsson, »å jag visste just inte vad jag skulle säja för å trösta'n, så att jag höll mej tyst. 'Vi hinner'na nog, Jan,' sa jag te sist. 'Du ska inte gråta så! Di här småbåtarna, som går på hösten, är inte så fortfärdiga åv sej.' Men knappt hade jag detta sagt, förrän han la' sin hand på min arm å fråga' mej om jag trodde, att di skulle bli hårda å svåra mot kejsarinnan, di, som hade fört bort'na.»

»Di, som hade fört bort mej!» upprepade Klara Gulla med undran i rösten.

»Jag blev förvånad, jag som Klara Gulla, å jag fråga'n vilka han mena'. Jo, han mena' dom, som hade legat på lur omkring kejsarinnan, medan hon hade var't hemma. Alla di fienderna, som Klara Gulla hade varit så rädd för, så hon inte hade vågat sätta på sej sin guldkrona eller så mycke som tala om Portugallien, å som nu hade kastat sej över Klara Gulla å fört bort'na i fångenskap.»

»Jaså, på det sättet!» sa Klara Gulla.

»Ja, just på det sättet, Klara Gulla,» sa Linnärt Björnsson med eftertryck. »Klara Gulla förstår, att hennes far inte grät, därför att han hade blitt övergiven å lämnad ensam, utan därför att han trodde, att Klara Gulla var i fara.»

Linnart Björnsson hade haft litet svårt att få fram de sista orden. De ville stocka sig i halsen på honom. Han tänkte kanske på gamle Björn Hindriksson och på sig själv. Det var nog det i hans egen historia, som gjorde, att han förstod vad värde man borde sätta på en kärlek, som aldrig svek.

Men Klara Gulla förstod det ännu inte. Hon hade bara tänkt på fadern med avsmak och förskräckelse, allt sedan hon kom hem. Hon mumlade för sig själv någonting om att far var en stolle.

Linnart Björnsson hörde vad hon sade, och det sårade honom. »Jag vet just inte om Jan var så tokig,» föll han in. »Jag sa te'n, att jag inga fångvaktare hade sett omkring Klara Gulla. 'Såg inte min snälla Linnart Björnsson,' svara' han då, 'hur di gick vakt omkring'na, när hon for här förbi? Det var Högfärda å Hårdheta,

det var Last å Lusta, det var alla di, som hon har te å kämpa emot där borta i sitt kejsarrike.'»

Klara Gulla stannade och vände sig mot honom. »Nå?» sa hon endast.

»Jag svara'n, att di fienderna hade jag också sett,» genmälde Linnart Björnsson barskt.

Klara Gulla skrattade till.

»Men jag ångra' strax, att jag hade sagt detta,» fortsatte bonden. »För nu börja' Jan gråta rent förtvivlat. 'Å, bed Gud, min snälla Linnart Björnsson,' sa han, 'att jag må kunna frälsa den lilla flickan från allt ont! Det gör detsamma hur det går med mej, bara hon blir hjälpt.'»

Klara Gulla gick på än fortare, och hon svarade ingenting. Det var något, som började riva och slita inne i hjärtat, men hon tvang det till stillhet. Om det, som låg dolt där inne, skulle slippa löst, då visste hon inte hur hon skulle stå ut.

»Ja, det blev alltså liksom hans avskedsord, detta,» sa Linnart Björnsson. »Å sen dröjde det inte länge, innan han fick visa, att han mena' vad han sa. Klara Gulla ska aldrig tro, att Jan sprang i sjön för te å komma ifrån sin egen sorg. Det var bara för å rädda Klara Gulla från hennes fiender, som han kasta' sej efter ångbåten.»

Allt fortare och fortare stormade Klara Gulla framåt. All faderns kärlek från det första till det sista började uppenbara sig för henne. Men hon ville bara fly undan. Hon kunde inte bära den kunskapen.

»Vi håller allt lite reda på varandra i den här socken,» fortfor Linnart Björnsson och följde henne utan minsta ansträngning. »Det var mycken ovilja mot Klara Gulla i början, strax efter att kejsarn hade drunknat. Å jag för min del höll inte Klara Gulla värd å få höra hans sista ord å tankar. Men vi har ändrat oss nu. Vi tycker om, att Klara Gulla står där nere på bryggan å väntar på'n.».

Klara Gulla stannade. Hon var röd på kinderna, och ögonen glänste av vrede.

»Jag står där, bara därför att jag är rädd för honom,» sa hon.

»Klara Gulla har aldrig velat visa sej bättre, än hon är. Det vet vi. Men vi förstår kanske bättre än Klara Gulla själv vad det är, som ligger under den där väntan. Vi har också haft föräldrar. Å vi har inte handlat rätt mot dom, vi heller.»

Klara Gulla var så vred, att hon ville säga något förfärligt, men det blev ingenting av. Hon ville stampa med foten åt honom för att få honom att tiga, men hon förmådde inte det heller. Då såg hon sig ingen annan råd än att vända sig bort och springa sin väg.

Linnart Björnsson följde henne inte. Han hade sagt vad han ville säga, och han var inte missnöjd med den förmiddagens arbete.

KATTRINNAS DÖD.

När Klara Gulla trädde in i den lilla stugan i Skrolycka, låg Kattrinna i sängen, likblek och med slutna ögon. Det såg ut, som om slutet redan skulle vara kommet.

Men så snart Klara Gulla stod bredvid henne och strök hennes hand, såg hon upp och började genast tala.

»Jan vill ha mej te sej,» fick hon fram med stor ansträngning. »Han räknar mej inte te last, att jag for ifrån'en.»

Klara Gulla ryckte till. Hon började förstå varför modern dog. Hon, som hade varit trogen ett helt liv, hade grämt sig till döds över att hon hade svikit Jan i det sista.

»Inte kan ni väl ligga å oroa er fördenskull!» sa Klara Gulla. »Det var ju jag, som tvinga' er å resa.»

»Det har var't så svårt å tänka på i alla fall,» sa Kattrinna. »Men nu är allt gott å väl igen emellan oss.»

Hon slöt ögonen på nytt och låg alldeles stilla. Det spred sig liksom ett litet sken av lycka över det tärda ansiktet.

Men hon började snart tala igen. Det var saker, som nödvändigt måste sägas. Hon kunde inte få ro förr. »Var inte så ond på Jan för att han sprang efter dej! Han mena' bara väl med dej. Du har inte haft'et bra, sen ni blev skilda ät. Det var det han visste. Å inte han heller. Ni gick vilse var på sitt håll.»

Klara Gulla hade vetat, att hon skulle komma att säga något sådant, och hon hade stålsatt sig på förhand. Men det, som modern sade, rörde henne mer, än hon hade trott, och hon försökte att ge henne ett gott svar.

»Jag ska tänka på far, sådan som han var förr i världen,» sa hon. »Ni minns ju så go'a vänner vi jämt var på den tiden?»

Det såg ut, som om Kattrinna skulle ha blivit nöjd med svaret, för hon lade sig omigen till ro. Hon hade säkert inte ämnat säga något mer, men helt plötsligt började hon småle mot dottern med stor kärleksfullhet.

»Jag är så glad, Klara Gulla,» sa hon, »för att du har blitt vacker igen.»

För det leendet och de orden vek all Klara Gullas självbehärskning. Hon föll på knä invid den låga sängen och började gråta. Det var första gången allt sedan hemkomsten, som hon hade brutit ut i riktig gråt.

»Jag vet inte hur ni kan vara sån mot mej, som ni är, mor. Det är mitt fel, att ni dör nu, å te fars död är jag också skuld.»

Kattrinna smålog alltjämt och rörde sina händer till en liten smekning.

»Ni är så go', mor, ni är så go' mot mej,» sa Klara Gulla, allt medan hon grät och snyftade.

Kattrinna grep hårt hennes hand och lyfte sig upp i sängen för att kunna avlägga ett sista vittnesbörd. »Allt gott, som finns hos mej,» sa hon, »det har jag lärt åv Jan.»

Efter detta sjönk hon tillbaka och sade sedan intet mer hörbart eller redigt. Dödsarbetet började, och hon dog nästa morgon.

Men under hela dödskampen låg Klara Gulla gråtande på golvet bredvid sängen. Hon låg där och grät bort sin ångest, sina feberdrömmar, sin skuldbörda. Det kunde inte bli något slut på hennes tårar.

KEJSARNS JORDAFÄRD.

Det var söndagen före jul, som Kattrinna i Skrolycka skulle begravas, och då brukar det ju inte vara mycket folk vid kyrkan, för de flesta vill ju spara sina kyrkbesök till de stora helgdagarna.

Men när de, som åkte med i det lilla likföljet från Askedalarna, körde upp på talbacken mellan kyrkan och sockenstugan, blev de nästan förlägna. För en sådan stor skara människor, som var församlad här den dagen, skulle man knappt ha sett, ens då den gamla prosten i Bro kom för att predika i Svartsjö en gång om året, eller då det var prästval.

Det sade sig ju själv, att inte var det för att följa den gamla Kattrinna till graven, som folk hade gått man ur huse, utan det måste vara något annat, som stod på. Kanske att det var någon storkarl, som väntades till kyrkan, eller att det var en annan präst än den vanliga, som skulle predika? De bodde ju så långt ur vägen där borta i Askedalarna, så att det kunde hända mycket i socknen, utan att de fick reda på det.

Begravningsfolket körde fram som vanligt till platsen bakom sockenstugan och steg sedan ur kärrorna. Det var fullt med folk där som på talbacken, men annars såg de inte till något märkvärdigt. De blev allt mer och mer förundrade, men de drog sig för att fråga om vad som stod på. De, som åker med i ett begravningsfölje, bör ju helst hålla sig för sig själva och inte ge sig i språk med dem, som inte har del i sorgen.

Kistan blev nerflyttad från flakvagnen, där den hade stått under färden till kyrkan, och nersatt på ett par svarta bockar, som var uppställda på förhand utanför sockenstugan. Där skulle nu den och de, som hörde den till, stå och vänta, till dess att klockorna började ringa och prästen och klockarn var färdiga att gå med ut på kyrkogården.

Det var ett Herrans väder hela tiden. Regnet kom i piskande skurar och smattrade mot kistlocket. Ett var då säkert: vad det än var, som hade lockat hit det myckna kyrkfolket, så inte var det för det vackra vädrets skull, som de hade gett sig ut.

Men det var, som skulle ingen ha frågat efter regn och blåst den här dagen. Folk stod tysta och tålmodiga ute i det fria utan att söka skydd varken i kyrkan eller i sockenstugan.

De sex bärarna och de andra, som var församlade omkring Kattrinna, lade märke till att det var ännu ett par bockar utsatta utom dem, som hennes kista vilade på. Det skulle alltså bli ett lik till att begrava. Inte heller detta hade de hört talas om förut. Och det syntes inte, att något likfölje var i antågande. Tiden var annars så långt framskriden, att det redan borde vara framme vid kyrkan.

När klockan kunde fattas en tio minuter i tio, så att det när som helst var tid att gå till kyrkogården, märkte folket från Askedalarna, att alla människor drog sig bort mot Där Nol i Prästerud, en gård, som låg bara ett par minuters väg från kyrkan.

De såg nu, vad de förut inte hade lagt märke till, att det var utstrött granris från sockenstugan ända fram till manbyggningen, och att det var uppsatt granar på bägge sidor om ingången. Det var väl alltså där, som de hade en död i huset. Men de förstod alltjämt inte hur det var möjligt, att det inte hade sports något om ett dödsfall i en sådan gård. Och inte heller var det lakan uppsatta för fönsterna, som det skall vara, då det är sorg i ett hus.

Nu slogs förstudörrarna upp på vid gavel, och ut genom dem kom det i alla fall ett liktåg. August Där Nol gick först med prestav i handen, och efter honom kom bärarna med kistan.

Sedan slöt de sig till detta tåget, alla de massor av folk, som hade stått och väntat utanför kyrkan. För denna dödes skull var det alltså, som de var ditkomna.

De bar fram kistan till sockenstugan och satte ner den till höger om den andra, som redan stod där. August Där Nol flyttade på bockarna, så att de två kistorna skulle komma att stå riktigt jämsides.

Kistan, som nu anlände, var inte så ny och blank som Kattrinnas. Det såg ut, som skulle den ha blivit översköljd av många regnskurar redan före denna dagen. Den hade hanterats ovarsamt, så att den var både repad och kantstött.

Allt folket från Askedalarna drog på en gång ett djupt andetag, för nu började de på att förstå. Det var nog ingen frände till August Där Nol, som låg i denna kistan. Det var inte för någon främmande storkarls skull,

som det hade kommit så många människor till kyrkan.

Nu flög allas blickar till Klara Gulla för att se om också hon förstod. Och det märktes nog på henne, att hon det gjorde.

Hon hade stått blek och förgråten tätt bredvid sin mors kista hela tiden, och då hon nu kände igen den andra kistan, som de kom bärande med från Där Nol, såg hon ut att bli alldeles ifrån sig av glad förväntan, som man gör, då man får det, som man länge har strävat efter. Men hon lugnade sig strax. Hon smålog bara sorgmodigt och strök sakta ett par gånger över kistlocket. »Nu har du fått det så gott, som du någonsin kan önska dig,» tycktes hon vilja säga till den döda modern.

August Där Nol gick fram till Klara Gulla och tog henne i hand.

»Klara Gulla har väl inte någe emot, att vi har ställt på det här sättet?» sa han. »Vi fann honom i fredags först. Jag tänkte, att det kunde bli lättare för Klara Gulla så här.»

Klara Gulla svarade bara ett par ord. Och läpparna skälvde, så att dessa var knappt hörbara.

»Tack! Det är nog bra. Jag vet han kommer inte te mej, utan te mor.»

»Han kommer nog te er båda, ska Klara Gulla få se,» sa August Där Nol.

Den gamla mor i Falla, som var åttio år och böjd av många sorger, hade åkt med till kyrkan för att hedra Kattrinna, som i långa tider hade varit henne en trogen tjänarinna och vän. Hon hade tagit med sig kejsarkäppen och mössan, som hade blivit återlämnade till henne. Det var hennes mening, att hon skulle lägga ner dem i graven till Kattrinna. Hon tänkte, att modern skulle tycka om att ha hos sig något, som påminde om Jan.

Nu gick Klara Gulla fram till henne och bad henne om kejsarklenoderna, och sedan stödde hon den långa käppen mot Jans kista och satte mössan över knappen. Folk förstod, att hon tänkte på att hon inte hade velat låta Jan styra ut sig i kejsarstassen, sedan hon kom hem. Hon ville gottgöra det lilla hon kunde. Det är inte mycket man kan göra för en död.

Knappast stod käppen där, förrän det började ringa i kyrktornet, och samtidigt kom prästen och klockarn och kyrkvaktarn ut ur sakristian och ställde sig i spetsen för liktåget.

Regnet kom skurvis den dagen, och det var så lyckligt, att det blev uppehåll nu, medan församlingen ordnade sig led vid led, först karlarna och sedan kvinnfolken, för att följa de två gamla ut till kyrkogården.

De, som ställde upp sig, hade en min på sig, liksom om de förvånades över att de var med här. För inte kände de någon sorg precis, och inte heller ville de särskilt hedra någon av de döda. Det var bara så, att när den nyheten hade spritt sig genom socknen, att Jan i Skrolycka hade kommit till rätta just i passande tid för att kunna läggas i samma grav som Kattrinna, så hade alla tyckt, att det var något vackert och märkvärdigt i detta, och man hade velat vara med och se hur de gamla makarna förenades i döden.

Man hade ju inte kunnat tro, att så många andra skulle få samma tanke. Nu blev det nästan för stor uppståndelse för ett par så fattiga och ringa människors skull. Folk såg på varandra och skämdes smått, men när de nu var där, så kunde de ju inte annat göra än gå med bort till kyrkogården.

De fick ju också lov att småle för sig själva, när de tänkte på att detta skulle kejsarn av Portugallien ha tyckt om. Två prestaver, för det var ju en med från Askedalarna också, gick före hans och Kattrinnas kistor, och nästan hela socknen följde med i liktåget. Det kunde inte ha blivit bättre, om han själv hade fått styra om det.

Och det var ju heller inte så säkert, att inte alltihop var hans verk. Han hade blivit så märkvärdig efter döden, den gamla kejsarn. Han hade nog haft en mening med det, att han lät dottern sitta och vänta på sig, och en mening hade han haft nu, då han kom upp ur djupet alldeles i rättan tid, det var ju säkert och visst.

När de alla hade nått fram till den breda graven och kistorna var nedsänkta i den, började klockarn sjunga: »Jag går mot döden – – –

Klockar Svartling var en gammal man vid den här tiden. Hans sång påminde Klara Gulla om en annan gammal mans, som hon inte hade velat lyssna till.

Minnet vållade henne en stor smärta. Hon tryckte händerna mot hjärtat och slöt till ögonen, för att de inte skulle förråda hur hon led.

Medan hon stod på det sättet med stängda ögonlock, såg hon framför sig sin far, sådan som han var i hennes ungdom, då hon och han var så goda vänner.

Hon kände igen hans ansikte, sådant hon hade sett det en morgon, då det hade varit yrväder på natten, så att vägen var igensnöad och han måste bära henne till kyrkan.

Hon kände igen det från den dagen, då hon gick till kyrkan i den röda klänningen. Ingen människa hade väl sett så god och lycklig ut, som Jan då gjorde.

Sedan hade lyckan varit slut för honom, och hon hade just aldrig varit rätt till freds, hon heller.

Hon strävade att behålla detta ansiktet för sina ögon. Det gjorde henne gott. Det steg upp en sådan stark våg av ömhet inom henne, då hon såg det.

Det ansiktet ville henne bara väl. Inte var det något att vara rädd för.

Det här var ju bara den gamla, beskedliga Jan i Skrolycka. Inte ville han sitta till doms över henne, inte ville han dra ner olycka och straff över sitt enda barn.

Hon blev så lugn. Hon hade kommit in i en värld av kärleksfullhet, nu sedan hon kunde se honom, som han var förr. Hur kunde hon tro, att han hatade henne? Han ville bara förlåta.

Var hon gick och var hon stod, ville han vara omkring henne och skydda henne. Det var det enda han ville.

Än en gång kände hon den stora ömheten skölja upp ur hjärtat som en stor våg och fylla hela hennes varelse. Och med detsamma visste hon, att nu var allt gott igen. Nu var hon och fadern ett som förut. Nu, när hon älskade honom, var det ingenting mer, som behövde försonas.

Klara Gulla vaknade upp som ur en dröm. Medan hon hade stått och sett sin fars goda ansikte, hade prästen förrättat jordfästningen. Och nu höll han på att säga ett par ord till folket. Han tackade dem alla för att de hade kommit så mangrant till denna begravning. Det var ingen hög och förnäm man, som här vigdes åt vilan, sade han, men det var kanske den, som hade ägt den ortens varmaste och rikaste hjärta.

När prästen sade detta, tittade människorna igen på varandra, och nu såg de nöjda och belåtna ut. Prästen hade rätt. Just därför var det, som de hade kommit till begravningen.

Sedan riktade han också ett par ord till Klara Gulla. Hon hade fått större kärlek av sina föräldrar än någon annan han visste, och sådan kärlek måste vändas i välsignelse.

Då prästen sade detta, kom alla människor att se bort mot Klara Gulla, och de förundrade sig över vad de såg.

Prästens ord tycktes redan ha gått i uppfyllelse. Där stod Klara Fina Gulleborg ifrån Skrolycka, hon, som var uppkallad efter själva solen, vid sina föräldrars grav och lyste som en förklarad.

Hon var likaså vacker som den söndagen, då hon gick till kyrkan i den röda klänningen, om inte vackrare.